

KUMLA KOMMUN

# MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

## ÖVERSIKTSPLAN KUMLA KOMMUN 2040 - ANTAGANDEHANDLING

2020-07-17



wsp

Miljökonsekvensbeskrivning

# Översiktsplan Kumla kommun 2040 - Antagandehandling

Kumla

## KUND

Kumla Kommun

## KONSULT

### **WSP Samhällsbyggnad**

Box 8094

700 08 Örebro

Besök: Krontorpsgatan 1

Tel: +46 10 7225000

WSP Sverige AB

Org nr: 556057-4880

Styrelsens säte: Stockholm

<http://www.wspgroup.se>

## KONTAKTPERSONER

Catharina Granman

[catharina.granman@wsp.com](mailto:catharina.granman@wsp.com)

### PROJEKT

Översiktsplan Kumla kommun 2040

### UPPDRAGSNAMN

MKB Översiktsplan Kumla kommun

### UPPDRAGSNUMMER

10260433

### FÖRFATTARE

WSP Samhällsbyggnad

### DATUM

2020-07-17

### ÄNDRINGSDATUM

2020-07-07

### GRANSKAD AV

Ulrika Lindstam

### GODKÄND AV

Catharina Granman

# SAMMANFATTNING

## BAKGRUND

Kumla kommun har tagit fram en ny kommuntäckande översiktsplan, Översiktsplan Kumla kommun 2040. Denna miljökonsekvensbeskrivning (MKB) redovisar de konsekvenser som följer av de ställningstaganden och riktlinjer som kommunen beskriver i översiktsplanen.

## REDOVISNING AV ALTERNATIV

### Referensalternativet

I referensalternativet beskrivs hur utvecklingen bedöms ske i Kumla kommun om översiktsplanen inte antas. Viktiga antaganden för referensalternativet är att exploateringen inte kommer att ske lika strategisk eftersom det vid detta alternativ är svårt att styra samhällsbyggandet och ta ett helhetsgrepp i den fysiska planeringen då riktlinjer från kommunen saknas. Marknadskrafterna kommer då till större del att styra utbyggnaden. Befolkningen i Kumla kommun kommer fortsätta öka med 0,7 % per år, vilket är samma procentuella ökning som den gjort sedan år 2000. Befolkningsmängden år 2040 skulle i så fall ligga på ungefär 25 000 invånare, vilket är något lägre än översiktsplanens befolkningsmål på 28 000 invånare. I referensalternativet har en generell ökning av vägtrafiken antagits.

### Översiktsplan Kumla kommun 2040

Översiktsplanens befolkningsmål år 2040 är 28 000 invånare. Översiktsplanen innebär en bebyggelseutveckling med tre till fyra tusen nya bostäder som i första hand sker i huvudtätorten, i utpekade områden för nya bostäder, i tätorterna, i utpekade bebyggelsestråk och i förtättningsområden på landsbygden. En av översiktsplanens huvudstrategier är att minska biltrafik i och genom huvudtätorten. Detta ska ske genom en ny trafikplats mellan dagens två trafikplatser Ekeby och Byrstatorp samt utbyggnad av Östra leden för att kunna skapa en ringled runt Kumla.

I översiktsplanen föreslås att regional pendeltågstrafik ska etableras i Örebroregionen. Vikten av att bygga ut gång- och cykelstråken och att skapa säkra passager för fotgängare och cyklister över/under bilvägar betonas också i förslaget.

Översiktsplanens inriktning är att Kvarntorp och Brändåsen utvecklas som större verksamhetsområden. Totalt är tio verksamhetsområden utpekade i översiktsplanen.

Vikten av sammanhängande jordbruksmark, skogs- och naturområden betonas i översiktsplanen. Exploatering av jordbruksmark ska vara väl motiverat. För att tillgängliggöra kommunens natur- och grönområden har ett antal gröna och blåa stråk pekats ut i översiktsplanen.

## SAMLAD BEDÖMNING

Översiktsplanen har goda ambitioner om en hållbar och miljöanpassad samhällsutveckling. Detta genom strategier för utveckling av tätorterna, satsning på infrastruktur för gång och cykel, avsikten att stärka både tätort och landsbygd samt att lokalisera och utveckla verksamhetsområden i områden med goda transportmöjligheter.

I tabellen nedan visas en sammanfattning över bedömda konsekvenser av översiktsplanen samt av referensalternativet. Tabellen är en sammanfattning av konsekvensbedömningar som finns i miljökonsekvensbeskrivningens olika avsnitt i kapitel 4.

Miljöaspekt	Bedömd konsekvens i översiktsplanen	Bedömd konsekvens i referensalternativet
Markanvändning samt hushållning med naturresurser	Små till måttliga negativa konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Naturmiljö samt rekreation och friluftsliv	Inga eller ringa negativa konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Vattenmiljö	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Kulturmiljö	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Klimat och transport	Små till måttliga negativa konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Hälsa	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Risker	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser

De huvudsakliga positiva miljökonsekvenser som översiktsplanen medför är kopplade till skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer, utökad skydd av Blacksta vattentäkt, reserverat ledningsstråk för att bruka Vättern som huvudvattentäkt, utbyggnad av gång- och cykelvägar, uttalad viljeinriktning att verka för regional pendlingstågtrafik samt riktlinjer avseende uppförande av ny bebyggelse till utpekade områden.










Det är två områden där översiktsplanen bedöms medföra negativa miljökonsekvenser, det ena är miljöaspekten *Markanvändning samt hushållning med naturresurser*. Detta på grund av att områden med bördig jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse och infrastruktur, vilket ökar fragmenteringen och kan skapa eller förstärka barriärer i landskapet. Det finns en potentiell konfliktpunkt mellan byggande på jordbruks- och skogsmark och påverkan på de areella näringarna samt mellan förtätning av huvudtätorten och bevarande av mindre lokala grönområden och tätortsnära skogs- och naturmark. Det andra området där översiktsplanen bedöms medföra negativa miljökonsekvenser är miljöaspekten *Klimat och transport*. Detta på grund av att översiktsplanens intentioner kring minskad klimatpåverkan behöver konkretiseras i kommande kommunala styrdokument och framtida fysiska planering.





I tabellen nedan visas en sammanfattning över övriga bedömda konsekvenser av översiktsplanen samt av referensalternativet. Tabellen är en sammanfattning av de konsekvensbedömningar som finns i miljökonsekvensbeskrivningens avsnitt i kapitel 7.

Övriga aspekter	Bedömd konsekvens i översiktsplanen	Bedömd konsekvens i referensalternativet
<b>Sociala konsekvenser</b>	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser

<b>Ekonomiska konsekvenser</b>	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
--------------------------------	-----------------------	---

I tabellen nedan visas en sammanfattning över översiktsplanens påverkan på miljömålsuppfyllelsen för respektive miljömål.

Miljömål	Översiktsplanens påverkan på miljömålsuppfyllelsen
 <p><u>Begränsad klimatpåverkan</u></p>	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen negativt.
 <p><u>Frisk luft</u></p>	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
 <p><u>Bara naturlig försurning</u></p>	Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
 <p><u>Giftfri miljö</u></p>	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
 <p><u>Skyddande ozonskikt</u></p>	Miljömålet <i>Skyddande ozonskikt</i> bedöms inte vara relevant för översiktsplanen.
 <p><u>Säker strålmiljö</u></p>	Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
 <p><u>Ingen övergödning</u></p>	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
 <p><u>Levande sjöar och vattendrag</u></p>	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
 <p><u>Grundvatten av god kvalitet</u></p>	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.

	<u>Hav i balans samt levande kust och skärgård</u>	Naturtyper för miljömålet <i>Hav i balans samt levande kust och skärgård</i> är inte aktuella i Kumla och bedöms därför inte i denna MKB.
	<u>Myllrande våtmarker</u>	Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
	<u>Levande skogar</u>	Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.
	<u>Ett rikt odlingslandskap</u>	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen negativt då viss jordbruksmark kommer att exploateras.
	<u>Storlagen fjällmiljö</u>	Naturtyper för miljömålet <i>Storlagen fjällmiljö</i> är inte aktuella i Kumla och bedöms därför inte i denna MKB.
	<u>God bebyggd miljö</u>	Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.
	<u>Ett rikt växt- och djurliv</u>	Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.

## INNEHÅLL

<b>1</b>	<b>INLEDNING</b>	<b>9</b>
1.1	BAKGRUND	9
1.2	GÄLLANDE PLANER OCH PROGRAM	11
<b>2</b>	<b>MILJÖBEDÖMNING</b>	<b>12</b>
2.1	AVGRÄNSNING AV MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING	12
2.2	METOD	14
2.3	OSÄKERHETER I BEDÖMNING OCH UNDERLAG	16
<b>3</b>	<b>STUDERADE ALTERNATIV</b>	<b>17</b>
3.1	REFERENSATERNATIVET - EN UTVECKLING UTAN EN NY ÖVERSIKTSPLAN	17
3.2	ALTERNATIVA UTVECKLINGSMÖJLIGHETER	17
3.3	ÖVERSIKTSPLAN KUMLA KOMMUN 2040	18
<b>4</b>	<b>MILJÖKONSEKVENSER MED BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN</b>	<b>23</b>
4.1	MARKANVÄNDNING SAMT HUSHÅLLNING MED NATURRESURSER	25
4.2	NATURLIG MILJÖ SAMT REKREATION OCH FRILUFTSLIV	28
4.3	VATTENMILJÖ	32
4.4	KULTURMILJÖ	35
4.5	KLIMAT OCH TRANSPORTER	40
4.6	HÄLSA	44
4.7	RISKER	46
<b>5</b>	<b>MILJÖKVALITETSNORMER OCH RIKTVÄRDEN</b>	<b>53</b>
5.1	LUFT	53
5.2	FISK- OCH MUSSELVATTEN	53
5.3	YT- OCH GRUNDVATTENFÖREKOMSTER	53
5.4	BULLER	54
<b>6</b>	<b>MILJÖMÅL</b>	<b>55</b>
6.1	BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN	55
6.2	FRISK LUFT	56
6.3	BARA NATURLIG FÖRSURNING	56
6.4	GIFTFRI MILJÖ	56
6.5	SÄKER STRÅLMILJÖ	56
6.6	INGEN ÖVERGÖDNING	57
6.7	LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG	57
6.8	GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET	57
6.9	MYLLRANDE VÅTMARKER	57
6.10	LEVANDE SKOGAR	58

6.11	ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP	58
6.12	GOD BEBYGGD MILJÖ	58
6.13	ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV	59
<b>7</b>	<b>ÖVRIGA KONSEKVENSER</b>	<b>60</b>
7.1	SOCIALA KONSEKVENSER	60
7.2	EKONOMISKA KONSEKVENSER	61
<b>8</b>	<b>SAMLAD BEDÖMNING</b>	<b>63</b>
8.1	MILJÖMÄSSIGA ASPEKTER	63
8.2	SOCIALA ASPEKTER	65
8.3	EKONOMISKA ASPEKTER	65
8.4	PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSEN OCH MILJÖKVALITETSNORMER	66
8.5	KUMULATIVA ELLER INDIREKTA EFFEKTER	67
8.6	MÅLUPPFYLLELSE OCH MÅLKONFLIKTER	68
<b>9</b>	<b>ÅTGÄRDER FÖR ATT FÖREBYGGA, HINDRA ELLER MOTVERKA EN BETYDANDE PÅVERKAN</b>	<b>69</b>
<b>10</b>	<b>UPPFÖLJNING</b>	<b>70</b>
<b>11</b>	<b>REFERENSER</b>	<b>71</b>



# 1 INLEDNING

## 1.1 BAKGRUND

Kumla kommun har tagit fram en ny kommuntäckande översiktsplan, Översiktsplan Kumla kommun 2040. Denna miljökonsekvensbeskrivning (MKB) redovisar de konsekvenser som följer av de ställningstaganden och riktlinjer som kommunen beskriver i översiktsplanen.

WSP har fått i uppdrag av Kumla kommun att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Föreliggande MKB tillhör Kumla kommuns antagandehandling av Översiktsplan Kumla 2040. Författare till denna MKB är:

- Catharina Granman, WSP Samhällsbyggnad Örebro
- Frida Blomér, WSP Samhällsbyggnad Örebro

Granskare har Ulrika Lindstam, WSP Samhällsbyggnad Falun, varit.

Vid arbete med MKB:n för tidigare skede har Jessica Andersson, WSP Samhällsbyggnad-Karlskrona, varit delaktig som granskare. Emma Björkman, WSP Samhällsbyggnad Karlstad och Ulrika Lindstam, WSP Samhällsbyggnad Falun var för tidigare skede med som författare.

### 1.1.1 Förslag till ny översiktsplan

Enligt plan- och bygglagen ska varje kommun ha en översiktsplan som omfattar hela kommunen. En översiktsplan skall vara vägledande för hur mark- och vattenområden används och hur bebyggelse, verksamheter och naturområden ska utvecklas och bevaras. En aktualisering av översiktsplanen ska göras under varje mandatperiod.

Miljökonsekvensbeskrivningen är ett resultat av den miljöbedömning som gjorts angående hur miljöaspekter har inarbetats i översiktsplanen och vad planens genomförande innebär för naturmiljön, kulturmiljöer och människors hälsa. Kumla kommuns nya översiktsplan beskriver övergripande mål, strategier och planeringsriktlinjer för att styra användningen av mark- och vattenområden inom kommunens gränser. Den lyfter även ett antal punkter som kräver regional eller mellankommunal samverkan.

Kommunen har en långsiktig utvecklingsstrategi "Den gröna småstaden" för den fysiska planeringen. Områden, platser och stråk dit Kumla kommun vill kanalisera utvecklingsinsatser lyfts fram i översiktsplanen. Vidare beskrivs i översiktsplanen viktiga samband och områden som i ett översiktligt perspektiv har de största natur- och rekreationsvärdena.

Kumla kommun har identifierat fyra teman i utvecklingsstrategin som sammanfattar ambitionen om hur kommunen bör utvecklas fram till år 2040. Nedan följer en sammanfattning av denna ambition.

#### *Leva i Kumla*

I Kumla ska man kunna bo, studera, arbeta och ha en aktiv fritid. När kommunen växer ökar behovet av skolor, omsorg och arbetsmöjligheter. Det lokala näringslivet ska utvecklas, i Kumla ska attraktiv verksamhetsmark erbjudas i anslutning till kapacitetsstark infrastruktur.

Ett levande Kumla är en aktiv plats med mötesplatser som ger social samvaro och skapar gemenskap. Evenemang, föreningsliv, idrott, rekreation och kultur är därför viktiga byggstenar i kommunens framtid.

Bostadsutbudet i Kumla behöver breddas med en variation av olika typer av upplåtelseform, prisklass och storlek. Det ska finnas goda förutsättningar att bo i hela kommunen, både i tätorterna och på landsbygden.

Den lilla stadens fördel är korta avstånd och en praktisk vardag. Trafikmiljöerna ska underlätta för fotgängare och cyklister, till exempel genom ett tydligare och mer trafiksäkert cykelnät. När kommunen planerar för fler kommuninvånare ska kommunen se till att skolor och förskolor finns där barnen bor och att vägen dit är trafiksäker.

Parker och grönområden har en självklar roll i den gröna småstaden. Närhet och tillgänglighet till grönområden är viktigt för den vardagliga rekreationen och bidrar till en god folkhälsa. Närhet till grönska är också viktigt i skolan, där grönområden används i undervisningen.

#### *En levande stadskärna*

I en attraktiv kommun behövs en stadskärna med liv och rörelse och handel är en central grundfunktion i stadskärnan. Stadskärnan ska också vara en social mötesplats för upplevelser och nöjen. Det är viktigt att arbeta med stadskärnans totala utbud i form av handel, restauranger, caféer, och service men också kultur och evenemang. Torget och Kumla stadspark är två viktiga platser där fler evenemang och aktiviteter ska hållas för att stadskärnan ska bli en levande plats för Kumlaborna på fritiden.

Centrala Kumla erbjuder en god regional infrastruktur, främst genom närheten till resecentrum, och bra förbindelser är grundläggande för företag. En strategi för stadskärnan är att skapa rum för arbetsplatser – och då inte enbart inom handel och service. Fastigheter i centrala Kumla kan anpassas så att småföretag och ensamföretagare skulle kunna hitta kontorsytor, där gemenskap, basservice och låga hyror kan utgöra en attraktiv kombination för småföretagaren.

Fler vill bo i centrala Kumla. Därför är förtätning i de mest centrala och stationsnära delarna av Kumla viktiga byggstenar i den fortsatta planeringen.

#### *Dörr till dörr*

Goda möjligheter till både lokal och regional pendling är en förutsättning för Kumla. Trafiksystemet ska bidra till det, vare sig förflyttning sker till fots, på cykel, med kollektivtrafik eller bil.

Cykelnätet behöver byggas ut succesivt, särskilt när nya bostadsområden växer fram och det befintliga cykelnätet behöver bli mer framkomligt och trafiksäkert. Vidare är väderskyddade cykelparkeringar viktigt.

Regionalt måste pendeltågstrafiken förbättras för att bidra till en hållbar utveckling. De nationella tågen är inte tillräckligt pålitliga och tidtabellerna är inte anpassade efter pendlarna, särskilt inte på kvällar och helger. En regional pendeltågstrafik, anpassad efter Kumlabornas behov, behöver därför utvecklas.

#### *Stad möter land*

Förutsättningar att bo i hela kommunen, både i tätorterna och på landsbygden ska vara goda. Ny bebyggelse i anslutning till befintliga orter, längs utvecklingsstråk eller i förtätningsområden på landsbygden skapar goda förutsättningar för god service, kollektivtrafik, infrastruktur och teknisk försörjning.

En viktig del i mötet mellan stad och land är naturen och grönområdena. Grönstruktur dämpar dagvattenavrinning, binder partiklar, absorberar ljud, reglerar temperatur och ger skugga. Dessutom bidrar grönstrukturen till sociala mötesplatser för rekreation och vila. Gröna stråk som länkar samman områdena, för både människor, djur och växter är viktigt.

De areella näringarna har stor betydelse för att upprätthålla en levande landsbygd och byggnation på landsbygden ska alltid ta hänsyn till jordbrukets behov och möjligheter till utveckling.

## 1.2 GÄLLANDE PLANER OCH PROGRAM

Följande översiktsplaner upphävs i samband med antagandet av denna plan:

- Kumla 25 000 Översiktsplan för Kumla kommun, antagen av kommunfullmäktige 2011-02-14.
- Fördjupad översiktsplan för Norra Mos-Sörby, antagen av kommunfullmäktige 2002-03-18.
- Fördjupad översiktsplan Ekeby, antagen av kommunfullmäktige 2006-03-20.

Det finns många nationella, regionala och kommunala mål och styrdokument som har bäring på den översiktliga planeringen. Nedan redovisas några av de regionala och kommunala mål och styrdokument som bedöms påverka Kumla kommuns miljöarbete.

### *Energi- och klimatprogram för Örebro län 2017–2020*

Länsstyrelsen i Örebro län har tillsammans med Region Örebro län tagit fram ett energi- och klimatprogram. Ambitionen är att Örebro län ska ligga i framkant med ett smart klimatarbete, fokuserat på tre övergripande mål för länet; ökad energieffektivisering, minskad klimatpåverkan och ökad andel förnybar energi.

### *Miljöprogram 2019–2022. Antaget i kommunfullmäktige 2018-11-26*

Miljöprogrammets mål utgår från globala hållbarhetsmål, nationella miljökvalitetsmål och regionala miljömål. Miljöprogrammet omfattar sex fokusområden; klimat, giftfri vardag, vatten, hållbar samhällsplanering, biologisk mångfald och hållbar resursanvändning. Miljöprogrammet sätter ramar för kommunens miljöarbete. Kommunens organisation och de helägda kommunala bolagen ansvarar för att arbeta för att uppfylla de nya lokala miljömålen.

### *Kulturmiljöprogram. Antaget i kommunfullmäktige 2015-01-26*

Programmet syftar till att bevara värdefulla kulturmiljöer för framtiden och att informera och öka intresset för kulturmiljön. Programmet ger förslag på hur man kan tänka och agera kring kulturmiljöer, beskriver hur området som utgör Kumla kommun växte fram historiskt och beskriver vad som är särskilt värdefullt och varför.

### *Program för gröna Kumla. Antagen i kommunfullmäktige 2017-11-15*

Programmet anger inriktningen för planeringen av det gröna i Kumla kommun. Tanken är att effekterna av programmet på lång sikt ska generera en bättre planering för att erbjuda god bebyggd miljö i det urbana landskapet, rikare biologisk mångfald i kulturlandskapet samt erbjuda ekologiska lösningar på kommunaltekniska frågor.

### *Trafikstrategi. Antagen i kommunstyrelsen 2015-06-04*

Trafikstrategin anger trafikplaneringens inriktning i kommunen de kommande åren och tar ett samlat grepp om trafikfrågorna med syftet att skapa ett hållbart transportsystem. Visionen för trafikstrategin lyder: "År 2025 är våra resor i, till och från Kumla; smidiga och rationella, trygga, säkra och förbättrar vår hälsa, hållbara och utgör minimal klimatpåverkan samt tillgängliga för alla och när överallt."

## 2 MILJÖBEDÖMNING

Enligt miljöbalken ska en strategisk miljöbedömning göras när kommunen upprättar en plan eller ett program som kan antas medföra betydande miljöpåverkan (6 kap. 3 § miljöbalken). Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. Enligt Förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar är översiktsplan en typ av plan som alltid ska antas innebära betydande miljöpåverkan.

I processen att göra en strategisk miljöbedömning tas bland annat en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) fram som ska uppfylla miljöbalkens krav. En MKB ska bland annat innehålla en beskrivning och bedömning av de betydande miljöeffekter som genomförandet av översiktsplanen kan antas medföra.

Processen och genomförandet styrs av miljöbalken. Arbetet inleds med en bedömning av de konsekvenser som översiktsplanen medför och som kan vara av betydande art, en så kallad MKB-avgränsning. Kommunerna samråder med Länsstyrelsen och berörda kommuner om avgränsningen. Därefter upprättas en MKB, där översiktsplanens konsekvenser jämförs med referensalternativet. MKB:n ska successivt utvecklas under planprocessen.

Föreliggande MKB kommer bifogas antagandehandlingen för översiktsplanen. MKB:n har även funnits tillgänglig i samråd och utställning, då tillfälle funnits att lämna synpunkter på MKB:n.

### 2.1 AVGRÄNSNING AV MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

Kommunen genomförde ett samråd med Länsstyrelsen gällande miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning. Detta genomfördes genom att kommunen översände ett avgränsnings-PM till Länsstyrelsen i december år 2017. Här redovisades förslag till avgränsning gällande vilka aspekter som MKB:n bör behandla. Länsstyrelsen lämnade ett yttrande i januari år 2018 gällande avgränsningen. I Tabell 1 nedan redovisas vilka aspekter som MKB:n fokuserar på.

#### 2.1.1 Aspekter och nivåmässig avgränsning

Översiktsplanen är vägledande vid till exempel upprättande av fördjupade översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser samt vid prövning av bygglov, liksom när kommunen eller andra myndigheter fattar andra beslut som rör mark- och vattenanvändningen i kommunen. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande. Att bedöma konsekvenser av en översiktsplan kan således göras endast på en övergripande nivå, utifrån de intentioner och riktlinjer för fysisk planering som framhålls i planen.

Tabell 1. Redovisning över vilka miljöaspekter som aktuell MKB fokuserar på samt i vilka kapitel dessa behandlas.

Miljöaspekt	Kapitel i föreliggande MKB
Riksintressen	Eftersom det finns flera olika riksintressen i kommunen behandlas dessa under: Kap. 4.1 Markanvändning av hushållning med naturresurser Kap. 4.2 Naturmiljö samt rekreation och friluftsliv Kap. 4.4 Kulturmiljö och landskapsbild Kap. 4.5 Klimat och transporter
Miljö kvalitetsnormer	Kap. 5 Miljö kvalitetsnormer och riktvärden
Miljömål	Kap. 6 Miljömål
Transportsystem	Eftersom trafiken ger upphov till många olika miljökonsekvenser, tas trafikens miljökonsekvenser upp under följande miljöaspekter:

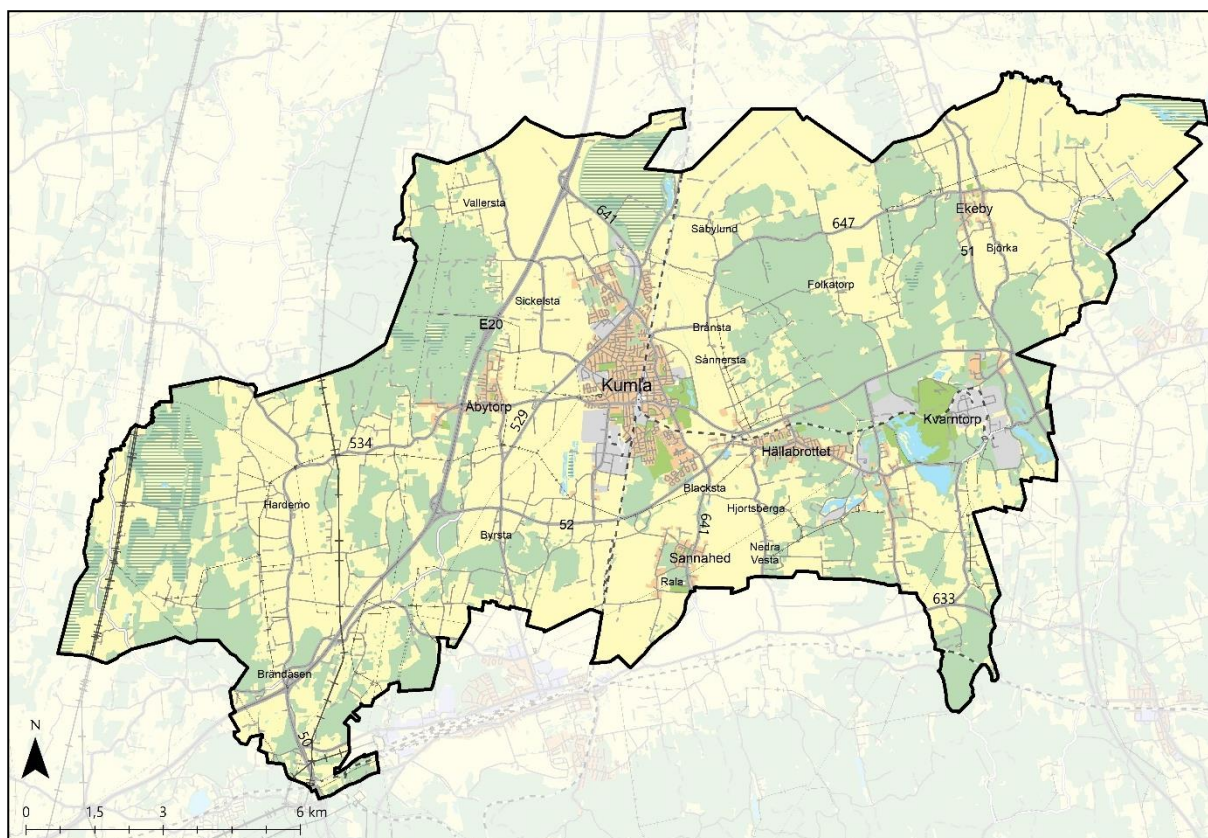
	Kap. 4.1 Markanvändning samt hushållning med naturresurser Kap. 4.5 Klimat och transporter Kap. 4.6 Hälsa Kap. 4.7 Risker
Kulturmiljö och landskapsbild (Länsstyrelsen betonade framför allt fornlämningar)	Kap. 4.4 Kulturmiljö
Markanvändning	Kap. 4.1 Markanvändning samt hushållning med naturresurser
Natur- och vattenmiljöer	Kap. 4.2 Naturmiljö samt rekreation och friluftsliv Kap. 4.3 Vattenmiljö
Hälsa och säkerhet	Kap. 4.6 Hälsa Kap. 4.7 Risker
Klimatpåverkan	Kap. 4.5 Klimat och transporter
Sociala konsekvenser	Kap. 7.1 Sociala konsekvenser
Ekonomiska konsekvenser	Kap. 7.2 Ekonomiska konsekvenser

### 2.1.2 Tidsmässig avgränsning

Tidshorisonten i MKB är huvudsakligen år 2040, vilket är samma tidshorisont som används för översiktsplanen. De förändringar och konsekvenser som planen kan förväntas ge, kommer i de flesta fall att framträda successivt under tidsperioden fram till år 2040. Vissa förändringar och konsekvenser kan även uppstå senare.

### 2.1.3 Geografisk avgränsning

Den geografiska avgränsningen har primärt definierats till Kumla kommun med närmaste omnejd, se Figur 1 nedan. Avgränsningen kan dock variera beroende på olika miljöaspekter och kan även omfatta områden utanför plangränsen. Till exempel kan påverkan på vatten sträcka sig utanför kommunens gränser.



Figur 1. Karta över Kumla kommun.

## 2.2 METOD

### 2.2.1 Vanliga begrepp

De miljöbedömningar som görs i aktuell MKB använder begreppen påverkan, effekt och konsekvens beroende på hur långtgående analys som har varit möjlig att göra för de olika miljöaspekterna. Det är inte möjligt att systematiskt använda begreppen för alla situationer. Även om strävan är att uttrycka värderingar i termen konsekvens, så är det inte alltid möjligt på grund av mycket komplexa effektsamband. Där det inte blir någon väsentlig påverkan har det inte heller bedömts nödvändigt med en konsekvensanalys. För att underlätta förståelsen av innehållet i de kommande kapitlen om effekter och konsekvenser ges här en kort förklaring till hur begreppen används i denna MKB.

*Påverkan* avser förändring av miljön genom exempelvis fysiskt intrång eller störningar genom buller och visuell förändring.

*Effekt* är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller, förändrad landskapsbild eller luftföroreningar.

*Konsekvens* är en bedömning av de effekter som uppkommer, den verkan de uppkomna effekterna har på en viss företeelse, till exempel klimatet, människors hälsa eller biologisk mångfald. Konsekvens kan alltså ses som summan av omfattningen av påverkan och intressets värde till exempel en breddning av befintlig väg (= påverkan) där en mindre del ny mark tas i anspråk (= omfattning) och denna mark har lågt naturvärde (intressets värde).

### 2.2.2 Bedömningsgrunder

Som underlag för att bedöma olika effekters betydelse används underlag i form av till exempel lagkrav, riktvärden, miljökvalitetsnormer (MKN), skyddade områden, värdebeskrivningar, miljökvalitetsmål, projektmål och bevarandeplaner.

För att bedöma översiktsplanens påverkan har bedömningsgrunder använts där det aktuella intressets värde och de förväntade effekternas omfattning beaktas, se Figur 2 nedan. Skalan grundar sig således på en relation mellan effekternas omfattning och storleken på de värden som påverkas.



Figur 2. Konsekvenser bedöms utifrån en sammanvägning av intressets värde och ingreppets/störningens omfattning.

En liten till måttlig effekt som berör ett stort värde eller många människor kan alltså bedömas som en stor konsekvens. På motsvarande sätt kan en stor effekt på ett litet värde bedömas som en liten konsekvens. Positiva konsekvenser uppstår när värden förstärks och/eller nya värden tillförs.

Konsekvenserna sammanfattas i värdeomdömen, där till exempel hur viktiga de berörda värdena är, hur stor påverkan blir, om påverkan bedöms vara långvarig och storskalig, kumulativ eller irreversibel o.s.v. ligger till grund för det angivna värdeomdömet. En fyrgradig skala används i MKB:n, se Figur 3; *Positiva konsekvenser* (dessa kan vara både små, måttliga eller stora), *Inga eller ringa negativa konsekvenser*, *Små till måttliga negativa konsekvenser* samt *Stora negativa konsekvenser*. Skalan bygger på relationen mellan de befintliga värdena och omfattningen av den förväntade effekten (ingreppets eller störningens omfattning).

Positiva konsekvenser	Inga eller ringa negativa konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser	Stora negativa konsekvenser
<i>Nya värden tillförs eller att värde förstärks märkbart t ex genom att tidigare skador åtgärdas</i>	<i>Värde ändras inte</i>	<i>Värde påverkas negativt eller minskar, skador uppstår, nya grupper av människor drabbas</i>	<i>Värde försvinner/utplånas, många människor får stora förändringar</i>

Figur 3. Skala för konsekvensbedömning i aktuell MKB.

Begreppet "påtaglig skada" är centralt för tillämpningen av hushållningsbestämmelsen om riksintressen. För att åtgärden ska vara otillåten så måste skadan vara påtaglig, vilket betyder att skadan måste vara av en viss dignitet. Däremot behöver det inte vara säkert att skadan verkligen inträffar, det räcker med att åtgärden kan medföra en påtaglig skada för att den ska vara otillåten. I aktuell MKB innebär "påtaglig skada" en bedömning att ett ingrepp innebär att ett område skadas kraftigt och att området förlorar de värden som motiverat dess utpekande som riksintresse.

## 2.3 OSÄKERHETER I BEDÖMNING OCH UNDERLAG

Det primära underlaget för den här miljökonsekvensbeskrivningen har varit *Översiktsplan Kumla kommun 2040*. Där det saknas källhänvisning är det alltid översiktsplanen som är referens.

En miljökonsekvensbedömning är alltid förknippad med osäkerheter. Det finns dels osäkerheter i alla antaganden om framtiden och dels osäkerheter förknippade med analytisk kvalitet och kunskapsläge, så kallade hävbara osäkerheter. Osäkerheter ligger också i att de underlag och källor som använts för miljöbedömningen kan vara behäftade med olika brister. Prognoser och beräkningar kan exempelvis vara missvisande på grund av felaktiga antaganden, felaktiga ingångsvärden eller begränsningar och brister i bakomliggande modeller.



## 3 STUDERADE ALTERNATIV

### 3.1 REFERENSALTERNATIVET - EN UTVECKLING UTAN EN NY ÖVERSIKTSPLAN

Enligt miljöbalken 6 kap. 11 § ska en MKB för en plan enligt plan- och bygglagen ta upp miljöns sannolika utveckling om översiktsplanen inte genomförs, d.v.s. referensalternativet. Det är referensalternativet som översiktsplanen och övriga alternativ ska jämföras med.

Då många av de intentioner och förslag som anges i gällande översiktsplan, *Kumla 25 000*, redan är genomförda, utgörs referensalternativet i aktuell miljökonsekvensbeskrivning av nuvarande markanvändning år 2040. Referensalternativet speglar kommunens utveckling om översiktsplanen inte vinner laga kraft.

Nedan redovisas kortfattat de antaganden som gjorts för referensalternativet:

- Befolkningen i Kumla kommun kommer fortsätta att öka fram till år 2040. Sedan år 2000 har Kumlas befolkning ökat med 0,7 procent i genomsnittlig årlig ökning. Om samma årliga ökning antas innebär det att Kumlas befolkning år 2040 ligger på cirka 25 000 invånare, vilket är en ökning med cirka 3 500 invånare.
- Bostäder kommer fortsätta att byggas, om än i lägre takt än i översiktsplanen. Bostäder kommer inte placeras på lika strategiskt valda platser eftersom det saknas riktlinjer från kommunen. Istället kommer marknadskrafterna att styra mer.
- Trenden generellt i Sverige är att vägtrafiken ökar. Om Kumla kommuns befolkning dessutom ökar kommer troligtvis vägtrafiken öka ytterligare.
- Referensalternativet innebär att Blacksta vattenskyddsområde kvarstår i sin nuvarande form med skyddsföreskrifter för primär och sekundär zon utan något ökat skydd.
- Trafiken på godsstråket genom Kumla kommer att öka på grund av utbyggnad söderut, vilket leder till kapacitetshöjning.
- Utpendlingen kommer att växa snabbare än inpendlingen.
- Redan framtagna strategiska dokument såsom Kulturmiljöprogram, Trafikstrategi med flera fortsätter att gälla och påverka utvecklingen och den fysiska planeringen.

### 3.2 ALTERNATIVA UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Enligt miljöbalken 6 kap. 11 § ska en MKB innehålla en identifiering, beskrivning och bedömning av rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd. Då planen utgör en översiktsplan som behandlar kommunens vision inom kommunens gränser, är inga andra geografiska alternativ aktuella.

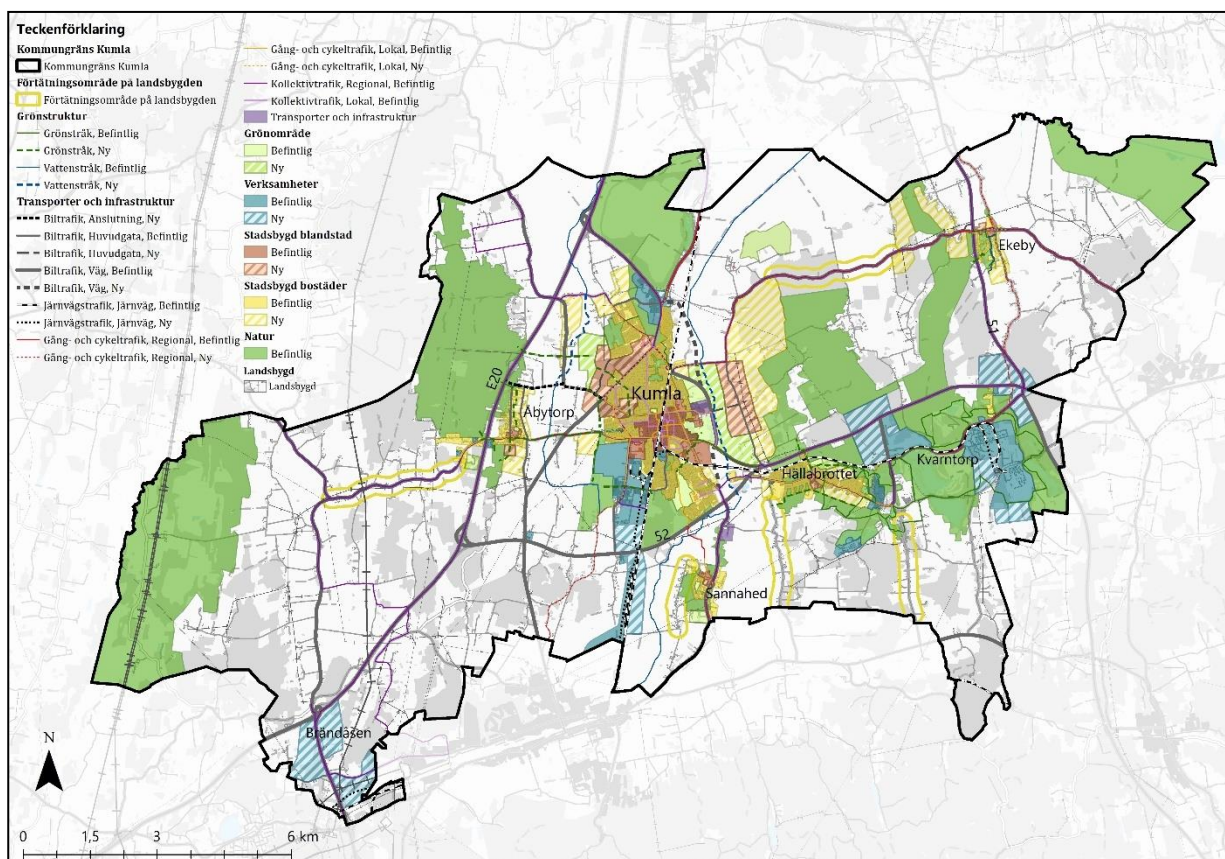
Det som kvarstår är alltså "rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte". Planens syfte är att bidra till att uppnå de nationella målen i form av miljö kvalitetsmål och Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling, regionala samt kommunala strategier, styrdokument och mål kopplade till mark- och vattenanvändning.

Översiktsplanen har arbetat efter de prognoser som finns i dagsläget. Att identifiera flera eller några få alternativa scenarion gällande kommunens utveckling som uppfyller planens syfte och kan anses vara mer sannolika än andra bedöms vara omöjligt. Det låter sig helt enkelt inte göras då det finns en oerhörd mängd faktorer såsom konjunkturläge, enskilda entreprenörers initiativ och näringslivs-satsningar med mera, som kan påverka. Således begränsar sig detta dokument till att beskriva effekter och konsekvenser av översiktsplanen och referensalternativet.

### 3.3 ÖVERSIKTSPLAN KUMLA KOMMUN 2040

Översiktsplanen lyfter fram Kumla kommuns strategiska och attraktiva läge i förhållande till Örebro. Genom att dra nytta av detta och utvecklas strategiskt kan kommunen locka till sig både människor och företag. Översiktsplanen anger att Kumla ska vara en grön stad med hållbar tillväxt och ett lokalt näringsliv. Det ska finnas förutsättningar att bo och leva i hela kommunen. Översiktsplanens befolkningsmål är 28 000 invånare för år 2040.

I texten nedan redovisas grunddragen gällande mark- och vattenanvändningen gällande bebyggelse, infrastruktur, verksamhetsområden och tillgänglighet till natur i aktuell översiktsplan. I Figur 4, Användningskarta, nedan redovisas planerad markanvändning år 2040. Översiktsplanens tidshorisont sträcker sig fram till år 2040. Huvudinriktningen är dels att skapa förutsättningar till utveckling för att stötta den väntade befolkningsökningen och dels att värna om nuvarande markanvändning i kommunen.



Figur 4. Karta (Användningskarta) över planerad markanvändning år 2040.

#### 3.3.1 Bebyggelse

Bebyggelseutvecklingen ska i första hand ske i huvudtätorten, i utpekade utvecklingsområden för nya bostäder, i övriga tätorter, i bebyggelsestråk och i förtättningsområden på landsbygden.

Översiktsplanens bebyggelsestruktur syftar till att stimulera hållbar tillväxt i hela kommunen.

Kumla stadskärna är kommunens centrum för service och handel men rymmer också bostäder och arbetsplatser. Översiktsplanen innebär fortsatt förtätning med boende och med fler arbetsplatser i stadskärnan snarare än att tätortens yta ska öka.

Tre till fyra tusen nya bostäder kommer att behövas under planperioden. Områdena som pekas ut i översiktsplanen gör det möjligt att få fram cirka 3700 bostäder. Utöver detta kan det förtätas i främst Kumla tätort med cirka 500 bostäder.

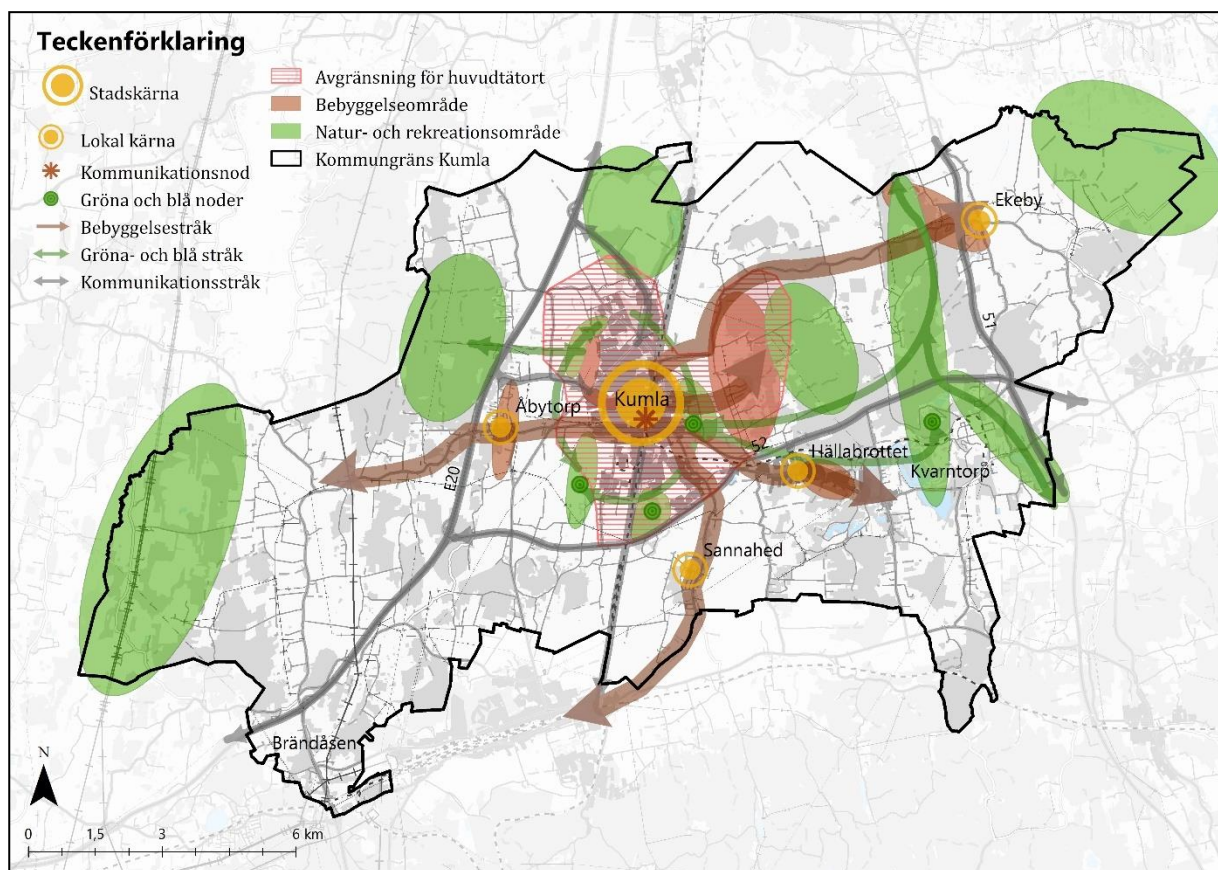
Fem större utvecklingsområden för nya bostäder pekas ut i översiktsplanen:

- Brånsta/Sånnersta - det största utvecklingsområdet för bostäder. Översiktsplanen innebär en relativt hög täthet och bland annat förskola, skola och service kan komma att behövas.
- Sörby/Fylsta - Sörby innebär en expansion västerut, medan Fylsta är en stadsomvandling. Området beskrivs som blandad stadsbebyggelse vilket innebär att bostäder kan blandas med icke störande verksamheter. Flertalet befintliga verksamheter samt service bedöms kunna vara kvar och utvecklas.
- Åbytorp - översiktsplanen anger utbyggnader söderut, främst småhus.
- Hällabrottet - komplettering med ny bostadsbebyggelse som följer befintlig bebyggelsestruktur och utveckling av centrum som mötesplats.
- Ekeby/Frommesta - omfattande utbyggnader planeras, främst med småhus. Det finns redan en efterfrågan på tomter.

Åbytorp, Ekeby, Sannahed och Hällabrottet identifieras i översiktsplanen som lokala kärnor för främst boende, service och handel. Tätorterna ska utvecklas för att stärka underlaget för kollektivtrafik, teknisk infrastruktur och service. Att ny bebyggelse tillförs längs stråk och i småorter ger bättre förutsättningar för både kollektivtrafik och nya kommunala ledningar.

I utvecklingsstrategin pekas viktiga bebyggelsestråk ut, se Figur 5. Bebyggelsestråken kan beskrivas som viktiga förbindelser mellan kommunens orter och som stråk där utveckling av bebyggelse, infrastruktur och vatten och avlopp (VA) helst bör ske.

Längs de definierade bebyggelsestråken och en kilometer på vardera sida om dem kommer kommunen principiellt att se mer positivt på ny bebyggelse än på den övriga landsbygden. I användningskartan pekas även några förtättningsområden på landsbygden ut.



Figur 5. Utvecklingsstrategi.

### 3.3.2 Infrastruktur

En av översiktsplanens huvudstrategier är att minska biltrafiken i och genom huvudtätorten, framför allt den tunga trafiken. För att minska trafiken i centrum föreslår översiktsplanen följande åtgärder:

- En ny trafikplats mellan dagens två trafikplatser Ekeby och Byrstatorp. På så sätt tvingas färre passera centrum på sin väg norrut på E20. Detta kräver en överenskommelse och samordning med Trafikverket.
- Utbyggnad av Östra leden för att kunna skapa en ringled runt Kumla. Dels söderut med en dragning öster om Kumlaby och anslutning till Södra Kungsvägen. Dels norrut med en dragning öster om Smedstorp så att vägen kan ansluta till vägarna 641 och 690 vid Norra Mos Företagspark. Vid planeringen av Brånsta/Sånnersta ska Östra leden och dess föreslagna förlängningar i norr och söder ses över.

Trafikverkets pågående och planerade arbeten med att förbättra standarden på riksväg 51 och riksväg 52 stödjer kommunens ambition att skapa en ringled runt staden.

Översiktsplanen pekar ut en ny dragning av industrispåret från Kvarntorp så att transporterna kan gå direkt söderut till Hallsberg utan att passera stationsområdet. Även till industriområdena Via och Rala föreslås nya industrispår dras.

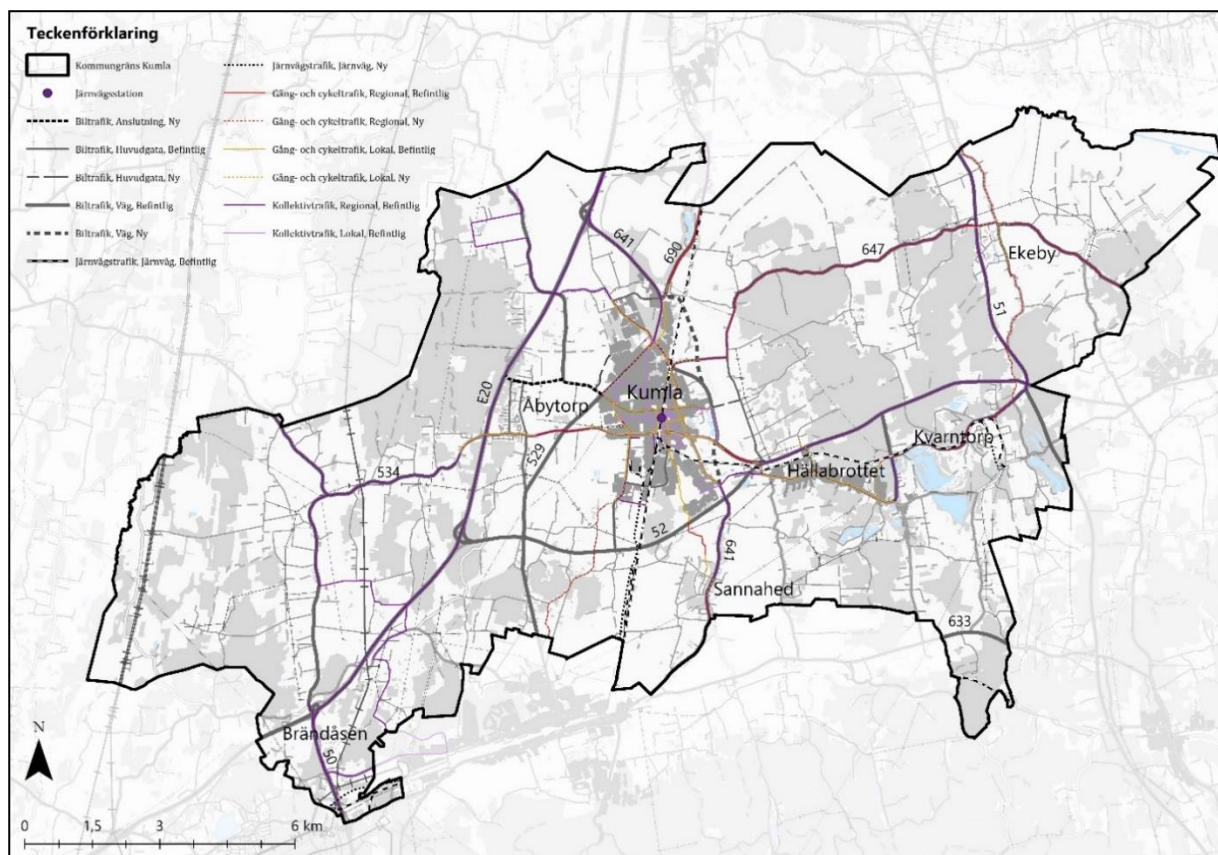
Tågpendling är enligt översiktsplanen grundläggande för en hållbar utveckling och i översiktsplanen föreslås att regional pendeltågstrafik ska etableras i Örebroregionen.

Översiktsplanens huvudinriktning är att stärka kollektivtrafiken - dels till och från kommunen, dels mellan kommunens mindre orter och landsbygd. Kollektivtrafiken föreslås att byggas ut till de nya planerade bostadsområdena Brånsta/Sånnersta och Ekeby/Frommesta.

Översiktsplanen anger att närhet vid pendlarparkeringar är viktigt för att resande med kollektivtrafik ska bli mer attraktivt. Pendlarparkeringar bör vara strategiskt placerade vid framför allt resecentrum i Kumla men även vid busshållplatser i övriga tätorter, och exempelvis Brändåsen och på/avfart till E20 vid Byrsta.

Den andra delen av översiktsplanens huvudstrategi är att cykel- och gångtrafik ska prioriteras i Kumla. Planen betonar vikten av ett tydligt huvudcykelnät som knyter ihop viktiga målpunkter som resecentrum, stadskärnan, skolor med mera. För att minska bilberoendet är inriktningen att förtätning sker i områden med cykelavstånd till en av kommunens orter eller nära kollektivtrafikstråk. Planen pekar ut många nya cykelvägar; dels österut mot de nya bostadsområdena Brånsta/Sånnersta och Ekeby/Frommesta och söderut mot Hallsberg. Översiktsplanen betonar vikten av att bygga ut gång- och cykelstråken och att skapa säkra passager för fotgängare och cyklister över/under bilvägar.

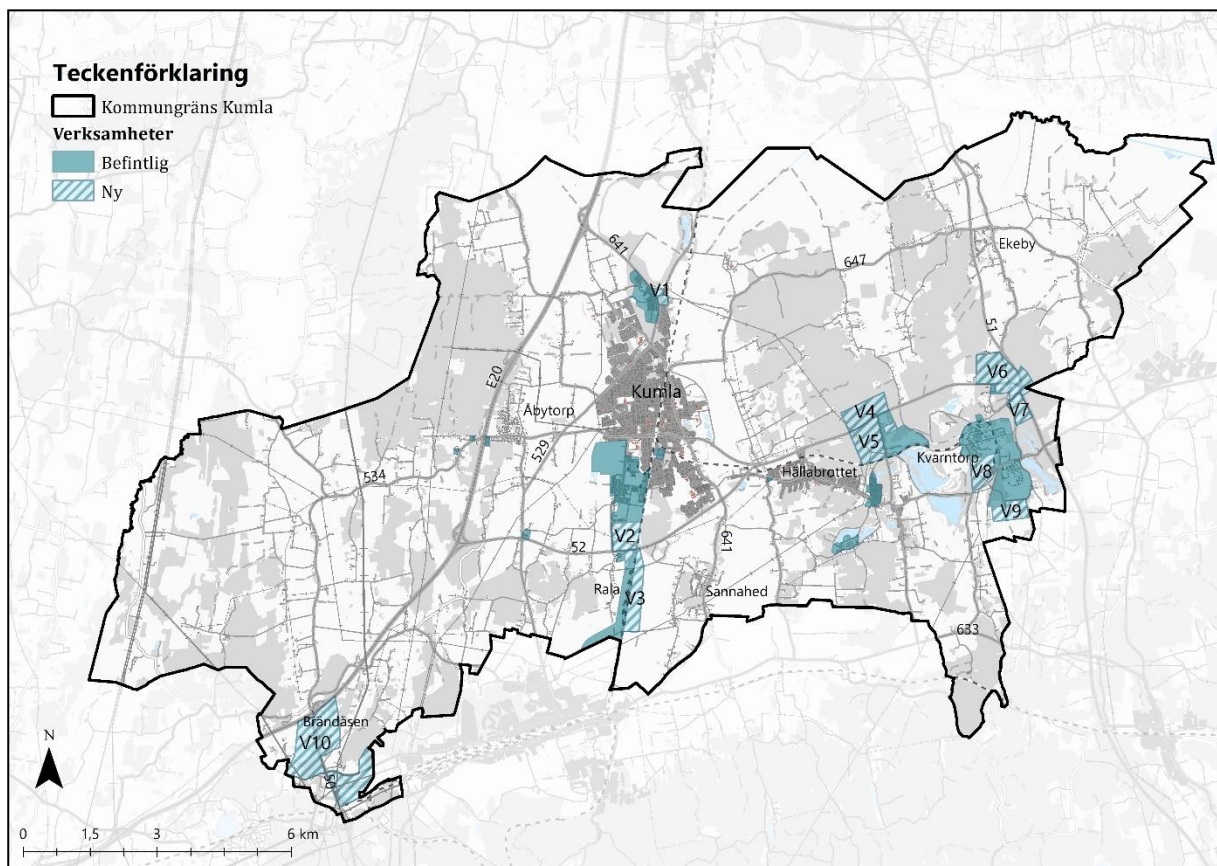
I Figur 6 nedan visas befintliga och planerade kommunikationsvägar för bland annat gång- och cykeltrafik, kollektivtrafik och person- och godstrafik.



Figur 6. Karta över befintliga och planerade kommunikationsvägar för bland annat gång, cykel, kollektivtrafik och person- och godstrafik.

### 3.3.3 Verksamhetsområden

Översiktsplanens inriktning är att koncentrera verksamheterna runt några få områden, snarare än att ha många mindre områden. Enligt översiktsplanen planeras framförallt Kvarntorp och Brändåsen utvecklas som större verksamhetsområden. Båda verksamhetsområdena förutsätter regional och mellankommunal samverkan. Dessutom finns goda förutsättningar för verksamheter i Norra Mos, Södra Via, Rala och Hällabrottet. Totalt tio verksamhetsområden är utpekade i översiktsplanen; Norra Mos (V1), Södra Via (V2), Rala (V3), Hällabrottet norra (V4), Hällabrottet södra (V5), Kvarntorpskorset (V6), Kvarntorp norra (V7), Kvarntorp (V8), Kvarntorp södra (V9) och Brändåsen (V10). I Figur 7 nedan redovisas befintliga och nya verksamhetsområden.



Figur 7. Karta över befintliga och nya verksamhetsområden.

### 3.3.4 Tillgänglighet till natur

Översiktsplanen betonar att sammanhängande skogs- och naturområden relativt nära många boende är viktiga funktioner för rekreation. Sammanhängande skogs- och naturområden har även betydelse för naturupplevelser samt för biologisk mångfald, luftmiljön, ekosystemtjänster och så vidare.

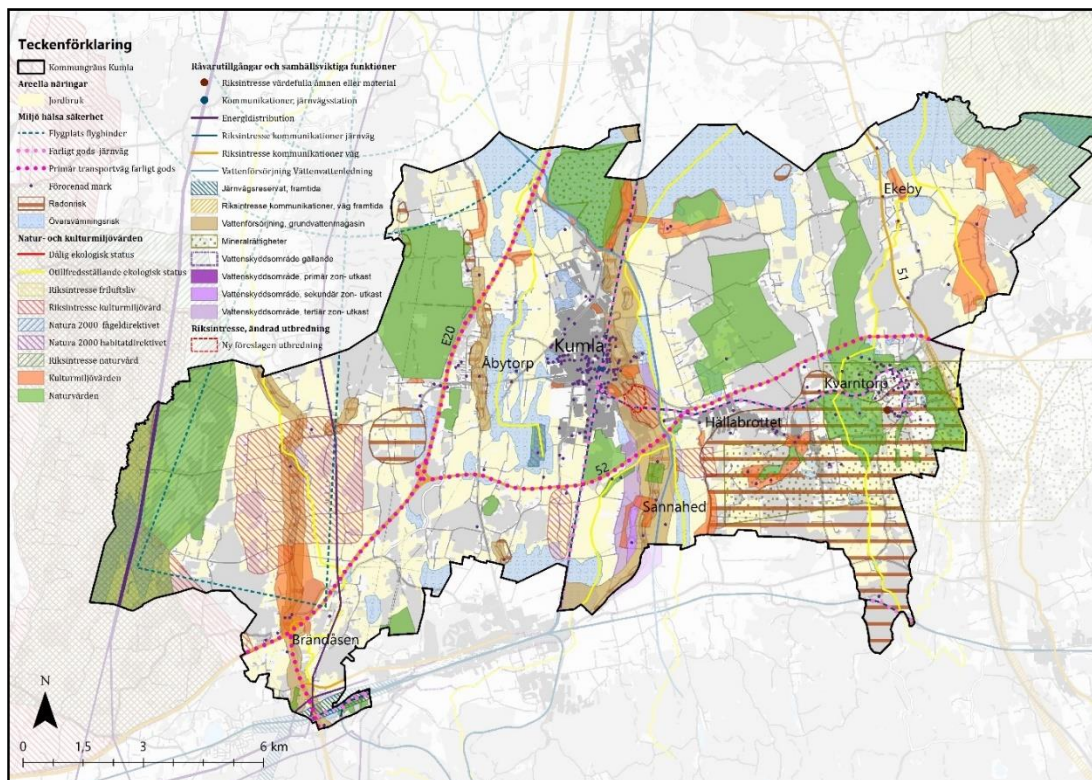
För att tillgängliggöra kommunens natur- och grönområden har ett antal gröna stråk pekats ut i planen. De gröna stråken löper främst runt huvudtätorten och syftar bland annat till att man ska kunna gå runt huvudtätorten och enkelt kunna ta sig mellan olika naturmiljöer. För att förbättra kopplingen och minska barriären mellan Hällabrottet och det nya utbyggnadsområdet i Brånsta/Sännersta föreslås till exempel en ny, grön koppling för fotgängare och cyklister i Örstavägens förlängning.

## 4 MILJÖKONSEKVENSER MED BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

En grundläggande svårighet ligger i frågan vilken inverkan översiktsplanen har på den miljömässiga utvecklingen. Översiktsplanen kan till exempel uttrycka målsättningar i fråga om markanvändningen, men råar bara i begränsad utsträckning över de investeringar som behövs för att förverkliga målen. Konsekvenserna, såväl positiva som negativa är svåra att bedöma i sin helhet eftersom genomförandet av planen är beroende av en rad faktorer som kommunen inte råder över. Dessa faktorer kan handla om till exempel privata initiativ, regional utveckling, företagsamhet i kommunen, den privata sektorns investeringskapacitet. En förhållandevis mindre kommun som Kumla kommun är i likhet med många andra svenska kommuner – beroende av vad som händer i omvärlden. Planeringsförutsättningarna förändras också med tiden, och vad som händer i framtiden är okänt. Ett genomförande av de intentioner och riktlinjer som anges i översiktsplanen kan ge både positiva och negativa konsekvenser. Båda redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen.

MKB:n behandlar frågeställningar på en översiktlig nivå motsvarande översiktsplanens nivå. Beskrivningen avser peka på vilka konsekvenser som behöver studeras i fortsatt planering samt konsekvenser av översiktsplanen och vad som behöver förtydligas i den vidare planeringsprocessen. Kapitlet redovisar de miljökonsekvenser som översiktsplanen bedöms kunna ge upphov till. Konsekvenserna bedöms mot ett referensalternativ som visar utvecklingen utan ny översiktsplan, se vidare i kapitel 3.1.

Figur 8 nedan visar en sammanställning över värden att ta hänsyn till inom Kumla kommun. Figuren redovisar områden med särskilda kvaliteter eller andra förhållanden som det bör eller ska (om det är riksintresse) tas hänsyn till vid exempelvis detaljplanering och bygglovsprövning. Här redovisas olika typer av värden- och hänsynsområden: Riksintresseområden, Naturvärden, Kulturmiljövärden, Jordbruksmark samt Miljö, hälsa och säkerhet.



Figur 8. Karta över värden och hänsyn.

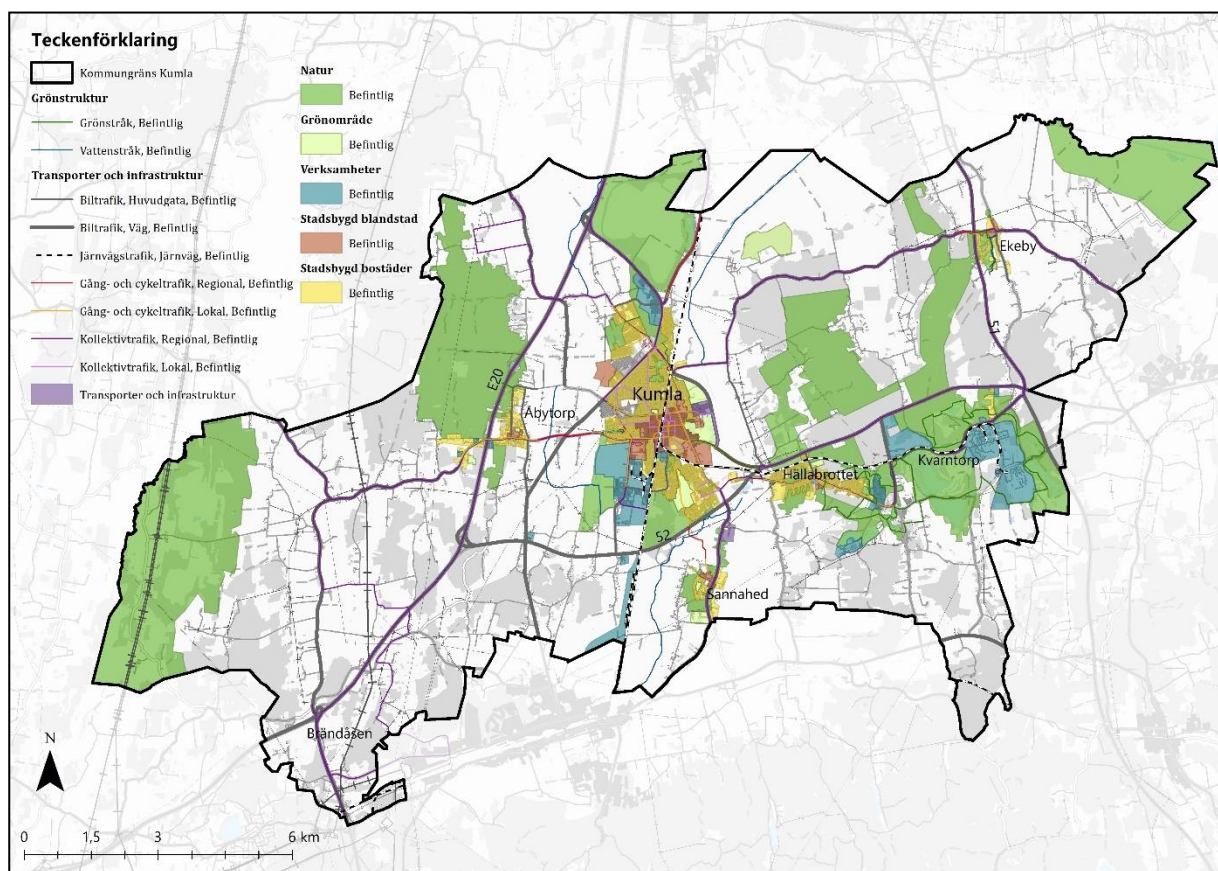


## 4.1 MARKANVÄNDNING SAMT HUSHÅLLNING MED NATURRESURSER

I detta kapitel behandlas jordbruk, skogsbruk samt värdefulla ämnen och material.

### 4.1.1 Förutsättningar

Kumla kommun är beläget på närkeslätten och präglas av ett flackt och öppet landskap. Landskapet består till största delen av låglänt mark och utgörs av gammal havsbotten. Det öppna landskapet utgörs av åker-, betes-, slätter-, och ängsmark som blandas med partier av skog och vatten. 47% av kommunens yta består av jordbruksmark. En mindre del, cirka en tredjedel, består av skogsmark. Se Figur 9 nedan för karta över markanvändningen 2019.



Figur 9. Karta över markanvändning år 2020.

Landskapet kan delas in i tre större jordbruksområden; ett runt orten Hardemo, ett runt Kumla tätort och ett runt orten Ekeby. Dessa tre jordbruksområden skiljs åt av två nordsydgående skogsområden. Jordbruk är av nationell betydelse och jordbruksmark är en viktig samhällsresurs enligt 3 kap. 4 § miljöbalken. Jordbrukets behov av större sammanhängande arealer för ett rationellt brukande ska värnas. Brukningsvärd jordbruksmark ska generellt inte exploateras, men i anslutning till tätorter kan andra rimliga alternativ för utveckling av bostäder och verksamheter saknas. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Betydelsen av jordbruksmark för länet och riket nämns i flera regionala måldokument. Bland annat handlar det om att minimera exploateringen av jordbruksmark vid planläggning, att öka produktionen inom areella näringar, att den totala arealen jordbruksmark i Örebro län ska öka, vilket medför att

medvetna överväganden vid planering och etablering av nya verksamheter på bördig jordbruksmark ska göras.

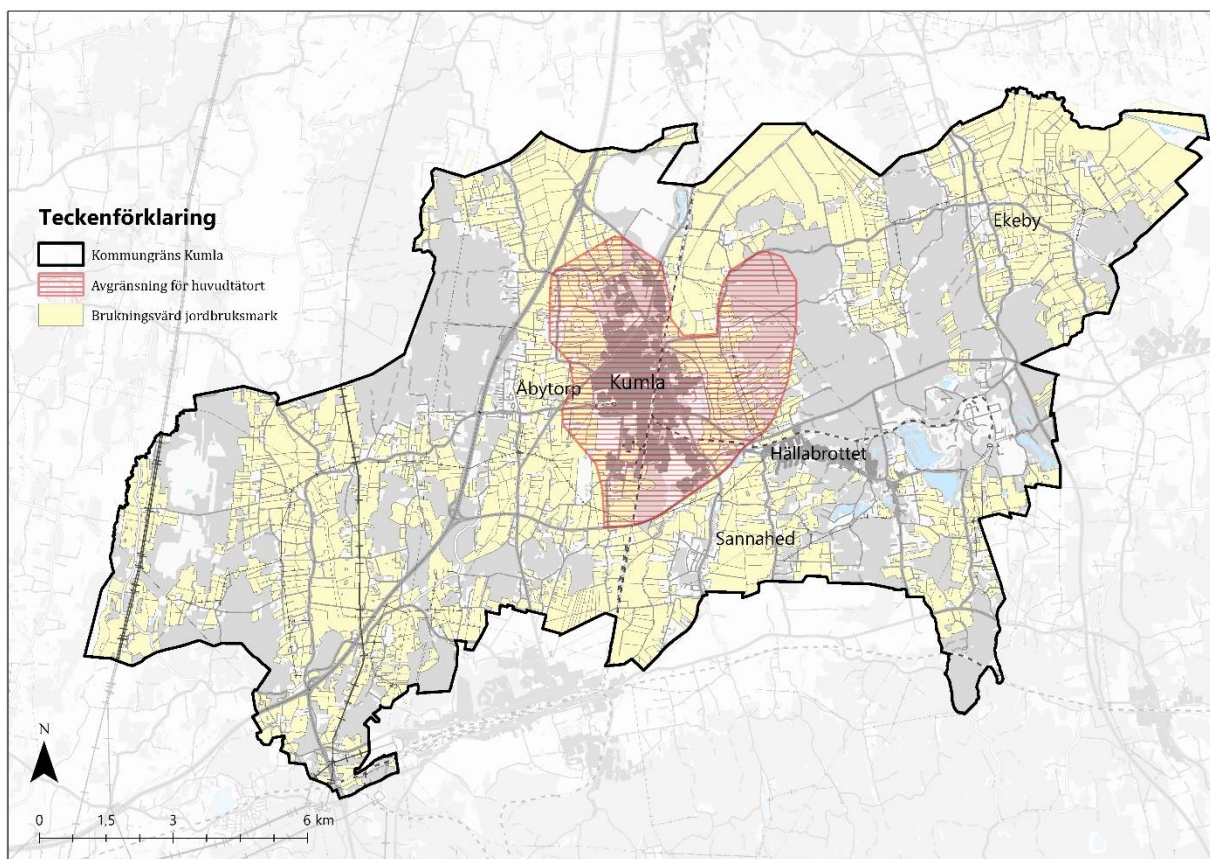
När Kumla kommun växer ökar behovet av byggbar mark. För att kunna utveckla kommunens orter enligt en hållbar ortstruktur kan det ibland väga tyngre att exploatera viss jordbruksmark än att bevara den. För att kunna göra en avvägning behöver tre frågor besvaras:

- Är jordbruksmarken brukningsvärd?
- Är det som ska byggas eller anläggas ett väsentligt samhällsintresse?
- Finns det en alternativ lokalisering som är mer lämplig?

Jordbruksmark som inte är brukningsvärd får tas i anspråk. Är jordbruksmarken däremot brukningsvärd måste även frågorna om väsentligt samhällsintresse och alternativ lokalisering utredas. Om slutsatsen är att den tänkta exploateringen är ett väsentligt samhällsintresse behöver även lokaliseringen prövas. Skulle det finnas flera alternativa platser som alla tar i anspråk brukningsvärd jordbruksmark ska en avvägning göras så att den mark som är mest lämpad för fortsatt jordbruksproduktion sparas. Finns det inte några alternativa platser får jordbruksmarken tas i anspråk. Figur 10 visar brukningsvärd jordbruksmark enligt Kumla kommun.

Enligt översiktsplanen anses följande vara av väsentligt samhällsintresse i Kumla kommun: större infrastrukturprojekt, tekniska försörjningssystem, företagsetableringar, klimatanpassningsåtgärder, rekreationsintressen och bostadsförsörjning.

Ställningstagandet i översiktsplanen är att endast exploatera brukningsvärd jordbruksmark om det behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse och om annan lokalisering saknas.



Figur 10. Karta över brukningsvärd jordbruksmark enligt Kumla kommun, markerad i gult.

Eftersom Kumla domineras av jordbruksmark finns inga större områden med sammanhängande skogsmark. De skogsområden som finns med naturvärden vill kommunen försöka bevara för att kunna

skapa en trivsamt och varierande miljö som gynnar friluftsliv och rekreation, men samtidigt även bevara den biologiska mångfalden.

Sandstensområdet i Hällabrottet utgör riksintresse enligt 3 kap. 7 § miljöbalken. Mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen av dessa. Sandstensområdet innehåller värdefulla ämnen och material som kan användas som råvara till byggnadsmaterial.

#### 4.1.2 Konsekvenser av referensalternativet

Vid ett referensalternativ kommer sannolikt exploatering av ny bebyggelse och infrastruktur bli mer osammanhängande och utspridd inom kommunen. Risken är större att utbyggnaden blir mer splittrad och att bebyggelse lokaliseras utanför kollektivtrafikstråken. Konsekvensen av detta medför att mer mark tas i anspråk, vilket i sig leder till att värdefulla jord- och skogsbruksvärden sannolikt kommer att minska. Det kan bli svårt för kommunen att skapa en attraktiv boendemiljö utan styrning, vilket kan innebära att invånare flyttar till andra grannkommuner. Referensalternativet bedöms medföra minskade möjligheter till att skapa en livskraftig livsmiljö och ett varierat utbud av boende i olika lägen och prisklasser.

**Referensalternativet bedöms därmed innebära små till måttligt negativa konsekvenser för markanvändning samt hushållning med naturresurser.**

##### Små till måttliga negativa konsekvenser

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

#### 4.1.3 Konsekvenser av översiktsplanen

För att kunna uppnå översiktsplanens befolkningsmål på 28 000 invånare till år 2040 kommer cirka 3000 - 4000 nya bostäder krävas. Det i sin tur innebär ett behov av byggbar mark för att kunna utveckla orterna och samtidigt behålla en ortstruktur. För att även locka fler företag att växa och exploatera i Kumla kommun behövs attraktiv verksamhetsmark, vilket översiktsplanen lyfter genom att föreslå tio verksamhetsområden. Översiktsplanen tar upp vikten av att hålla samman verksamhetsområdena i större geografiska områden än vad som görs idag. Detta underlättar både för företags framtida expansioner, men minskar även störningar och risker för tillkommande bostadsbebyggelse.

Översiktsplanen innebär att 7 % av kommunens totala yta bebyggs med nya bostäder och verksamheter. 42 % av den nya bebyggelsen kommer att anläggas på jordbruksmark, medan 44 % av den nya bebyggelsen kommer byggas på skogsmark. Påverkan och konsekvenser av att exploatera jordbruksmark kan innebära oåterkalleliga förändringar av marken, vilket betyder att den inte kommer kunna brukas längre. Översiktsplanen lyfter fram att endast brukningsvärd jordbruksmark får exploateras om det behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse och om annan lokalisering saknas.

Översiktsplanen innebär att 5,5 % (502 hektar) av den jordbruksmark som Kumla kommun klassar som brukningsvärd (gårdsstöd enligt jordbruksverkets blockdatabas med en areal om minst två hektar) kommer att tas i anspråk.

Översiktsplanen lyfter fram att kommunen har en begränsad andel skogsmark, och att många skogsområden, främst de tätortsnära, är av intresse för rekreation och det rörliga friluftslivet, men

också för naturupplevelser samt för biologisk mångfald, luftmiljön och ekosystemtjänster. Påverkan och konsekvenser av att exploatera skogsmark kan innebära oåterkalleliga förändringar på dessa miljöer, se mer information om påverkan på naturmiljö under kapitel 4.2.3.

Översiktsplanens ställningstagande är att utforma planerad markanvändning och ny bebyggelse med hänsyn till befintlig bebyggelse, natur och landskapsbild. För att minska intrånget av markanvändning planeras byggnation ske på ett hållbart sätt, vilket framförs i översiktsplanen genom att nybyggnation på landsbygden ska ske i förtätningsområden och enstaka hus ska undvikas. Planerade bostadsområden är även belägna i anslutning till befintliga orter för att på så sätt tillgodose väsentliga samhällsintressen.

Naturresurs i form av sandsten är belägen inom verksamhetsområdet Kvarntorp. Vid en utveckling av området kan det bli aktuellt med en detaljavgränsning för att säkerställa riksintressets värden.

### **Översiktsplanen bedöms innebära små till måttliga negativa konsekvenser för markanvändningen samt hushållning med naturresurser.**

#### **Små till måttliga negativa konsekvenser**

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

#### **4.1.4 Jämförelse mellan översiktsplanen och referensalternativet**

Översiktsplanen framför en planering av ny exploatering med hänsyn till värdefulla miljöer som anses viktiga att bevara och minimera markanvändningen med effektivisering av nya bostadsområden. En effektivisering av markanvändning vid referensalternativet bedöms bli svårare att genomföra jämfört med översiktsplanen. Detta medför att referensalternativet innebär att mer mark tas i anspråk utan hänsyn till värdefulla miljöer.

## **4.2 NATURMILJÖ SAMT REKREATION OCH FRILUFTSLIV**

I detta kapitel behandlas områdena naturmiljö, rekreation och friluftsliv. Eftersom våtmarker utgör en viktig naturmiljö behandlas dessa i kapitlet nedan och tas inte upp under kapitlet 4.3 Vattenmiljö. Översiktsplanen verkar för att skapa nya sammanhängande stråk mellan skogs- och naturområden för både rekreation och den biologiska mångfalden. Jämfört med referensalternativet kommer de naturvärden som finns inom kommunen att kunna bevaras till en större utsträckning i översiktsplanen, eftersom ny exploatering kommer kunna kontrolleras i områden med höga naturvärden. Referensalternativet bedöms innebära en mer spridd och okontrollerad exploatering vilket ger en större påverkan på naturmiljön.

### **Vattenmiljö**

#### **4.2.1 Förutsättningar**

Kumla kommun består till stor del av jordbrukslandskap men har två större skogsklädda områden. Skogen som kommunen äger har stora värden för rekreation och friluftsliv och är ingen produktionsskog. I Kumla stad saknas grönytor, speciellt i den västra delen av staden. Det största grönområdet är Kumla Stadspark, som består av Kumlasjön, Djupadalsparken och Kumlas sjöpark. Områdena har inslag av både sjöar, gröna stråk, planteringar och lekplatser.

Kumla kommun arbetar för att utveckla de värdefulla naturmiljöer som finns inom kommunen. I Kumla kommuns *Program för Gröna Kumla (2017)* redovisas att stor vikt läggs på att långsiktigt arbeta för att planera för grönt, men programmet inkluderar inte biologisk mångfald och naturvärden.

## Riksintressen för naturvård

Riksintresseområdenas värden ska tillgodoses och skyddas mot påtaglig skada. För att skydda riksintressena i Kumla kommun har statliga naturreservat bildats för flera områden. Inom kommunen finns fyra områden som är utpekade som riksintressen för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken:

- I västra delen av kommunen ligger Drumlinområdet som är ett stort område som sträcker sig över Hallsbergs och Lekebergs kommuner. Inom Kumla kommun utgörs området till största delen av Öjamossen, som är ett stort våtmarksområde med ett representativt odlingslandskap, artrika naturbetesmarker och art- och individrika växtsamhällen.
- I kommunens nordöstliga del ligger Kvismaren som sträcker sig in i Örebros kommun. Området är Mellansveriges viktigaste häckningsplats för våtmarksfåglar. Kvismaren är ett utpekat riksintresse på grund av att det finns ett representativt odlingslandskap som har stora naturbetesmarker och betade sötvattensstränder. Området har dessutom en rik fauna och sällsynta arter. I nordöstra delen av Kumla kommun vid Kvismaren sammanfaller fler riksintressen, riksintresse för naturvård, Natura 2000-område samt riksintresse för friluftsliv.
- I östra delen av kommunen ligger Södra och Norra Mossby. Områdena har blivit utpekade som riksintressen eftersom de är två geologiskt intressanta områden som med sin alvarmark och speciella flora är unika i länet. Båda områdena är dessutom Natura 2000-områden och Norra Mossby är även skyddat som naturreservat, medan Södra Mossby är ett naturminne. Exempel på arter som finns inom områdena är oxlar, tibast, gullviva, jordtistel och vildvin.

## Natura 2000-områden

I kommunen finns fem stycken Natura 2000-områden:

- Kvismarens naturreservat är utpekat som Natura 2000-område enligt både Habitatdirektivet och Fågeldirektivet. Området är ett av Sveriges viktigaste rast- och häckningsområden för fåglar. Här finns öppna vattenområden, vassar och fuktängar. Exempel på naturtyper och arter som ska bevaras är fuktängar, asp, utter och bred paljettdykare.
- Södra och Norra Mossby är båda utpekade som Natura 2000-områden enligt Habitatdirektivet. Både Södra och Norra Mossby är kalkrika områden som har en stäppartad vegetation. Den speciella marken gör att områdena har en ovanlig flora och även en rik fjärilsfauna. I Norra Mossby finns flera rödlistade arter, bland annat fjärilen mindre blåvinge. I Södra Mossby finns färgmåra, backsmultron, getväppling och backklöver
- Björka lertag är utpekat som Natura 2000-område enligt både Habitatdirektivet och Fågeldirektivet. Området ett stort lertäktområde som blivit en konstgjord våtmark som är biologiskt viktig då många naturliga våtmarker torrlagts. Många fågelarter och många arter rastar och häckar i området. Det finns också många olika insektsarter i området, flera däggdjur och en variationsrik vegetation. Några exempel på arter är citronfläckad kärrtrollslända, större vattensalamander och brun kärrhök.
- Vissberga lertag, är beläget vid samma geografiska plats som Björka lertag, är utpekat som Natura 2000-område enligt både Habitatdirektivet och Fågeldirektivet. Vissberga lertag är lertäktområde som nu regleras som en naturlig våtmark. Området är rikt på fågelliv t. ex Bredkantad dykare, Rördrom, Sångsvan och Jorduggla.

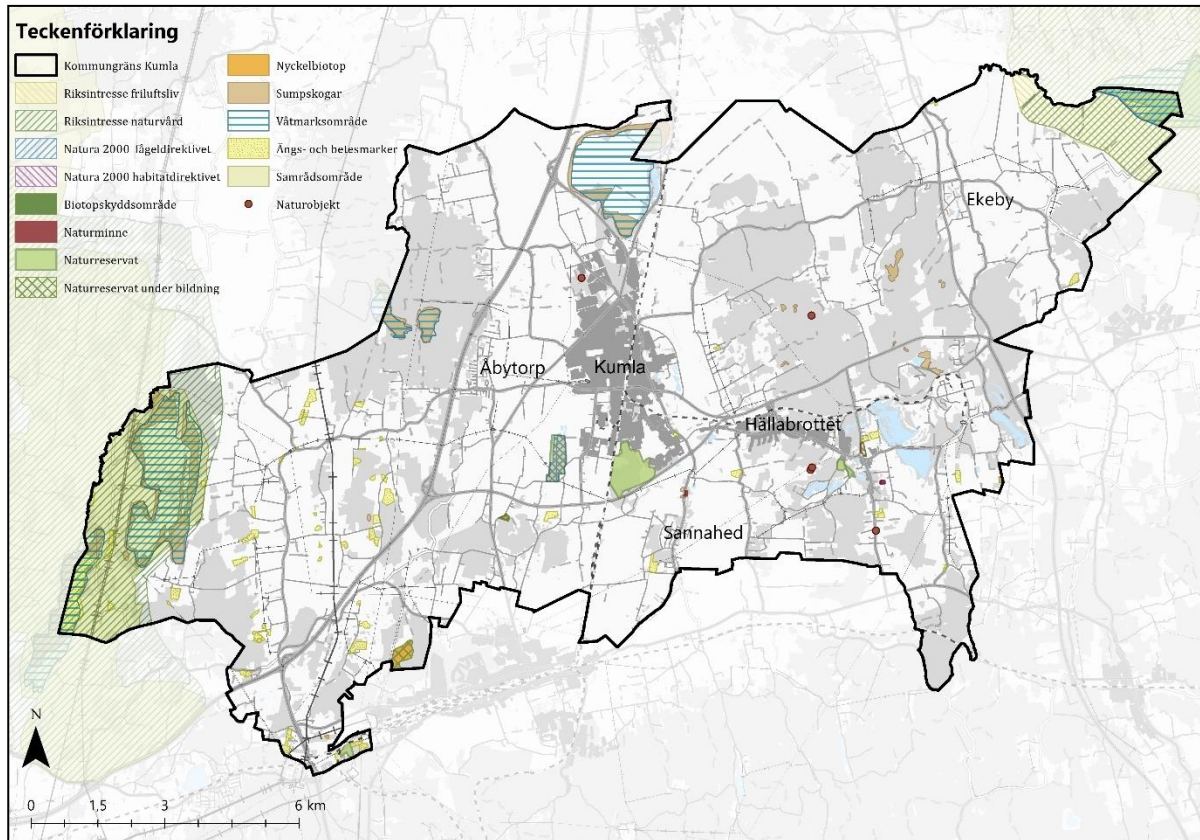
För att skydda Natura 2000-områdena i Kumla kommun har flera statliga naturreservat bildats.

## Naturreservat

I kommunen finns sju naturreservat. Det är Björka lertag, Hult, Hällkistan, Kvismaren, Norra Mossby, Viaskogen och Äspåsarna (under bildning).

## Övrig värdefull natur

Inom Kumla kommun finns flertalet nyckelbiotoper och ett biotopskyddsområde, där det finns äldre naturskogsartade skogar, lövnaturskog, aspskog, hållmarkskog och ädellövskog. Det finns även två områden som är naturminnesklassade, det ena är beläget i Blacksta och det andra i Södra-Mossby. Det finns även ett flertal punkter med naturobjekt, som innehåller naturminnen av antingen tall eller oxel. I kommunen finns utspridda områden av ängsmarker, betesmarker samt sumpskogar. En sammanställning över naturvärdena i kommunen ses i Figur 11 nedan.



Figur 11. Karta över naturvärden inom kommunen.

### 4.2.2 Konsekvenser av referensalternativet

Skillnaderna avseende konsekvenser för naturmiljö, mellan översiktsplanen och referensalternativet är små. Referensalternativet bedöms dock leda till en sämre möjlighet för kommunen att styra bebyggelseutvecklingen och en mer spridd bebyggelse, vilket kan leda till fler och mer svårlösta konflikter mellan naturvärden, rekreationsområden och jord- och skogsbruksmark.

**Referensalternativet bedöms därmed leda till små till måttliga negativa konsekvenser.**

#### Små till måttliga negativa konsekvenser

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

### 4.2.3 Konsekvenser av översiktsplanen

#### Riksintressen för naturvård

Kumla kommun verkar för att skydda riksintressena mot åtgärder som påtagligt kan skada dessa och har planerat utpekade utvecklingsområdena i översiktsplanen därefter.

Översiktsplanen redovisar ett förtätningsområde på landsbygden som ligger i direkt anslutning till riksintresseområdet Södra Mossby. Förtätningsområdet är generellt avgränsat. I övrigt redovisar översiktsplanen inga förslag på utveckling av mark- och vattenområden i anslutning till riksintressena för naturvård.

Därmed bedöms översiktsplanen vara förenligt med riksintressena och bedöms ej medföra påtaglig skada på dessa.

### **Naturresevat och Natura 2000-områden**

Kvismaren och Norra Mossby är utpekade som områden för natur i *användningskartan* och planförslaget bedöms därför vara förenligt med naturresevatets syfte och Natura 2000-områdenas bestämmelser.

Södra Mossby är utpekat som naturvärde i *Värden- och hänsynskartan* (se Figur 8), men inte som natur i *Användningskartan* (se Figur 4) eftersom mindre naturområden ingår i användningen landsbygd. Översiktsplanen redovisar ett förtätningsområde på landsbygden som ligger i direkt anslutning till Natura 2000-området Södra Mossby. Förtätningsområdet är dock generellt avgränsat. Kommunen anger i översiktsplanen att vid en utveckling av området ska områdets värden tillgodoses och skyddas mot påtaglig skada.

Översiktsplanen redovisar ett verksamhetsområde cirka 360 meter sydöst om Natura 2000-områdena Björka och Vissberga lertag. Det är viktigt att skyddsavstånd hålls till Natura 2000-områdena för att de inte ska påverkas av en framtida exploatering i området. Vid kommande detaljplanering är det viktigt att fortsätta att beakta och ta hänsyn till Natura 2000-områdena och verka för att ingen påverkan på riksintressena sker. Exploatering i närheten av Natura 2000-områden kan kräva tillstånd enligt miljöbalken.

Översiktsplanen bedöms kunna genomföras utan att medföra påtaglig skada på befintliga Natura 2000-områden.

De sju naturresevatet inom kommunen som inte omfattas av Natura 2000-område kommer att bevaras och skyddas för att bibehålla så mycket grönstruktur som möjligt inom kommunen.

### **Övrig värdefull natur**

Översiktsplanen tar upp vikten av att behålla och bevara områden med värdefulla naturmiljöer och grönstruktur, både större skogs- och naturområden samt mindre grönområden. Staden ska inte bli överexploaterad när nya projekt tillkommer, utan ha en rimlig skala och en trivsamt miljö.

Påverkan och konsekvenser för kommunens nyckelbiotoper, biotopskyddsområden, utspridda områden av ängsmarker, betesmarker samt sumpskogar är oklara och vid framtida planering i dessa områden kommer det krävas enskilda bedömningar för att utreda hur värdefulla de separata markerna är. Det är positivt att översiktsplanen rekommenderar att naturinventeringar/naturvårdsplaner bör tas fram och att hänsyn till naturvärden ska tas vid kommande planering. Kumla kommun kommer att verka för att bevara, utveckla och tillgängliggöra värdefulla naturmiljöer i kommunen.

Översiktsplanen medför en ökad tillgänglighet av gröna områden, genom att gröna och blå-gröna stråk planeras att anläggas. De gröna stråken löper främst runt huvudtätorten och syftar bland annat till att man ska kunna gå runt huvudtätorten och enkelt kunna ta sig mellan olika naturmiljöer. Dessa stråk är viktiga i syfte att tillgängliggöra kommunens grönområden men stråken fungerar även som spridningskorridorer för djur och växter. Genom dessa stråk skapas en grön "ring" runt huvudtätorten.

Översiktsplanen betonar även att sammanhängande skogs- och naturområden relativt nära bostadsområden är viktiga funktioner för rekreation. Sammanhängande skogs- och naturområden har

betydelse för rekreation och naturupplevelser samt för biologisk mångfald, luftmiljön och ekosystemtjänster.

Enligt översiktsplanen kommer inte några områden med befintliga våtmarker att exploateras.

### **Översiktsplanen bedöms innebära inga eller ringa negativa konsekvenser för naturmiljö samt rekreation och friluftsliv.**

**Inga eller ringa negativa konsekvenser**

*Värde ändras inte*

#### **4.2.4 Jämförelse mellan översiktsplanen och referensalternativet**

Översiktsplanen verkar för att skapa nya sammanhängande stråk mellan skogs- och naturområden för både rekreation och den biologiska mångfalden. Jämfört med referensalternativet kommer de naturvärden som finns inom kommunen att kunna bevaras till en större utsträckning i översiktsplanen, eftersom ny exploatering kommer kunna kontrolleras i områden med höga naturvärden.

Referensalternativet bedöms innebära en mer spridd och okontrollerad exploatering vilket ger en större påverkan på naturmiljön.

## **4.3 VATTENMILJÖ**

I detta kapitel behandlas områdena spillvatten, dagvatten, dricksvatten och ytvatten. För mer information om grund- och ytvattenförekomster, se kapitel 5.3.

### **4.3.1 Förutsättningar**

Det finns en naturlig sjö i västra delen av kommunen samt några vattendrag. Det finns även många dagbrott från stenindustrin. Flera vattenområden är kommungemensamma. Ett exempel är Ekebymossen som ligger både inom Örebro och inom Kumla kommun. Kumlaån, Ralaån och Stenebäcken är vattendrag som har avrinningsområden i flera kommuner. För att säkerställa god vattenkvalitet kan mellankommunal samverkan behövas och även samarbete med till exempel jordbruksorganisationer. Ett viktigt projekt som berör regionen handlar om dricksvatten, nämligen Vätternvattenprojektet, där Kumla, Hallsberg, Laxå, Lekeberg och Örebro har bildat ett gemensamt bolag för att driva projektet.

Ungefär 90 procent av hushållen i Kumla kommun är anslutna till det kommunala ledningsnätet för dricksvatten. Kumla kommun tar sitt dricksvatten från grundvatten i Kumlaåsen och från sjön Tisaren i Hallsbergs kommun. Vid Kumlaåsen ligger vattenverket Blacksta som försörjer både Kumla och Hallsbergs kommun med dricksvatten. Det finns ett vattenskyddsområde längs Kumlaåsen, Blacksta vattenskyddsområde.

Ungefär 90 procent av hushållen i Kumla kommun är anslutna till det kommunala ledningsnätet för spillvatten. Kommunala VA-verksamhetsområden för spillvatten finns i Kumla, Ekeby, Hällabrottet, Kvarntorp, Sannahed och Åbytorp. Kommunalt avlopp finns också i andra områden, men där saknas VA-verksamhetsområde. Avloppsreningsverket ligger centralt i östra delen av Kumla tätort och är ett helt inbyggt trestegsverk med mekanisk, biologisk och kemisk rening. Spillvattnet omvandlas till renat avloppsvatten, slam och biogas. Det renade avloppsvattnet leds till Kumlaån. Ett skyddsavstånd på 300 meter bör hållas mellan reningsverket och ny bostadsbebyggelse för att förebygga luktstörningar.



I och med att nya bostadsområden och verksamhetsområden byggs ut ökar andelen hårdgjorda ytor, vilket medför en snabb tillrinning till dagvattensystemet som kan resultera i problem med stora vattenmängder och en rubbning av den naturliga vattenbalansen. Detta i kombination med klimatförändringar, ett mildare klimat och en ökad nederbörd, kan få stora konsekvenser om dagvatten inte hanteras på rätt sätt. I områden där det helt saknas system för omhändertagande av dagvatten kan översvämning och bristande markdränering bli en följd.

Dagvattnet i Kumla går via kommunens dagvattennät till diken och vidare ut i Kumlaån, Ralaån och Stenebäcken. Det finns fortfarande problem med att en del av dagvattnet leds till kommunens spillvattenledningar, men det håller på att åtgärdas. Det finns flera dagvattendammar runt om i Kumla tätort som fördröjer vattnet och ger en möjlighet till rening (Norra Mos, Smedstorp, Sicklesta/Sörby, avloppsreningsverket, väster om Kriminalvårdsanstalten och Blacksta).

Kumla kommun har sedan år 2014 riktlinjer om hur dagvattnet ska omhändertas och riktlinjerna ska följas vid planeringen. Bland annat ingår en trestegsprincip där det första steget är att omhänderta dagvattnet lokalt, att flödesutjämna och rena i ett andra steg samt avleda vatten i ett tredje. Det gäller för all typ av exploatering, både nyexploatering och i befintliga områden.

#### 4.3.2 Konsekvenser av referensalternativet

Referensalternativet innebär en befolkningsökning i kommunen. Detta kommer leda till att nya bostäder med tillhörande hårdgjorda ytor kommer behöva anläggas, vilket gör att dagvattenflödena kommer att öka. Idag utförs dagvattenutredningar i tidiga skeden i detaljplaneringen som en del i arbetet med riktlinjerna för dagvattenhantering. Det förutsätts att dagvattenutredningar även kommer att utföras i referensalternativet, vilket är positivt. Det kan dock finnas risk för att hårdgjorda ytor och/eller anläggning av bostäder eller verksamhetsområden sker inom känsliga områden.

Den ökade befolkningmängden kommer även innebära att belastningen på VA-nätet kommer öka. Referensalternativet innebär att Blacksta vattenskyddsområde kvarstår i sin nuvarande form med skyddsföreskrifter för primär och sekundär zon och inte kommer att få något ökat skydd. Detta medför flera risker enligt en utredning om ett utökat vattenskyddsområde. (Sweco, 2018) I referensalternativet finns dagens betydande riskkällor längs åsen och den primära skyddszonen, bl.a. väg 641 och lagring av petroleumprodukter, kvar. Enligt utredningen är grundvattenmagasinet mycket sårbart utmed åsen. Referensalternativet riskerar därmed att innebära negativa konsekvenser för Kumlas dricksvattenförsörjning.

#### Referensalternativet bedöms innebära små till måttliga negativa konsekvenser ur vattenmiljösynpunkt.

##### Små till måttliga negativa konsekvenser

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

#### 4.3.3 Konsekvenser av översiktsplanen

En utredning (Sweco, 2018) föreslår att Blacksta vattenskyddsområde ska utökas till att även omfatta en tertiär zon som omfattar hela Kumlaåsen. I denna MKB har det för översiktsplanen antagits att detta kommer genomföras. Det innebär att vattenskyddsområdet därmed kommer sträcka sig både längre norr- och söderut. Inga nya bostads- eller verksamhetsområden pekas ut inom vattenskyddsområdet Blackstas primära zon. Däremot ligger det utpekade blandstadsområdet i Sannahed inom sekundär

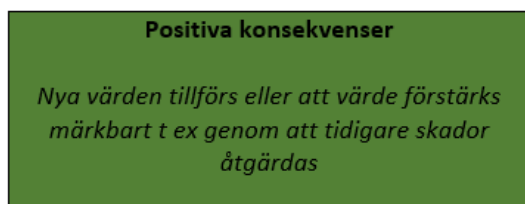
zon. Det finns även två utpekade områden för bostäder, som ligger inom tertiär zon (väster om Sannahed och Kumlabý). Inom utpekade områden kommer det råda krav på anslutning till kommunalt VA. Det innebär även att dagvatten från nya vägar och parkeringsplatser inte får infiltreras. Inrättande av infiltrationsanläggningar för hushållspillvatten är förbjudet. För inrättande av övriga avloppsanordningar för behandling av hushållspillvatten från enstaka hushåll och från gemensamhetsanläggningar krävs tillstånd.

På längre sikt planerar Kumla kommun att använda Vättern som huvudvattentäkt och Blacksta som reservvattentäkt. I översiktsplanen har därför ett 30 meter brett ledningsstråk reserverats. Det här är en mer långsiktigt hållbar lösning, eftersom vattenförsörjningen blir mindre sårbar. Det är även positivt att Kumlaåsen får ett starkare skydd eftersom den enligt Sveriges geologiska undersökning (SGU) är klassad som grundvatten med hög sårbarhet. I samband med kommande exploatering i Ekeby/Frommesta kommer nya ledningar för dricksvatten att anläggas. Sträckning av ledningen planeras längs med länsväg 647.

Kapaciteten i vatten- och avloppsnätet ses just nu över i flera områden, och arbete med en förnyelseplan för vatten och avlopp pågår. Detta är positivt för att kunna ansluta fler till kommunalt VA. I fortsatt planering ska hänsyn tas till befintlig ledningsstruktur. En utökning av kommunala VA-verksamhetsområden kommer ske. Där det inte är möjligt eftersträvas gemensamhetsanläggningar för avlopp, vilket är positivt.

Översiktsplanen rekommenderar att lokalisera ny bebyggelse till områden där förutsättningar finns för en hållbar vattenlösning, vilket är positivt ur dagvattensynpunkt. I upprättande av detaljplaner och bygglovsprövningar kommer dagvattenhanteringen fortsätta att beaktas i ett tidigt skede. Lågområden ses över och ska om möjligt användas som områden för dagvattenhantering eller grönområde. Det är även positivt att kommunen har som ambition att peka ut och bevara de stora grönområden som finns i kommunens och att peka ut nya grönområden som syftar till att bland annat öka möjligheten till fördröjning och rening av dagvatten. Detta ger även en positiv effekt på ytvattnet i kommunen i form av sjöar och bäckar då dagvattnet som leds dit blir renare.

**Bedömningen är att översiktsplanen får positiva konsekvenser ur vattenmiljösynpunkt.**



#### **4.3.4 Jämförelse mellan översiktsplanen och referensalternativet**

Eftersom översiktsplanen i denna MKB antagits innebära att vattenskyddsområdet Blacksta utökas samt att översiktsplanen tar hänsyn till att ett 30 meter brett ledningsstråk reserverats för att Kumla kommun i framtiden ska kunna använda Vättern som huvudvattentäkt bedöms översiktsplanen ge bättre förutsättningar för Kumlas dricksvattenförsörjning.

Då VA-nätets kapacitet ses över i både referensalternativet och översiktsplanen bedöms dessa ge likvärdiga konsekvenser. Då en utökning av de kommunala VA-verksamhetsområdena kommer ske i översiktsplanen så bedöms det ha bättre förutsättningar för Kumlas spillvattenförsörjning. Det finns fortfarande problem med områden där dagvatten leds till kommunens spillvattenledningar, vilket håller på att åtgärdas. Denna positiva åtgärd kommer ske såväl i referensalternativet som i översiktsplanen, vilket gör att alternativen bedöms ge likvärdiga konsekvenser.

I referensalternativet kommer det fortfarande utföras dagvattenutredningar i tidiga skeden i detaljplaneringen, som en del i arbetet med riktlinjerna för dagvattenhantering, vilket är positivt. I

översiktsplanen kommer gröna stråk att skapas, vilket ger positiv effekt på dagvatten och ytvatten. Ytvatten i kommunen i form av sjöar och bäckar påverkas positivt då dagvattnet som leds dit blir renare än i referensalternativet. Översiktsplanen bedöms därför ge positiva konsekvenser.

## 4.4 KULTURMILJÖ

I detta kapitel beskrivs riksintressen för kulturmiljövård, fornlämningar, landskapsbild samt övrig kulturmiljö.

### 4.4.1 Förutsättningar

#### Riksintressen för kulturmiljövården

Inom Kumla kommun finns följande fem riksintressen för kulturmiljövården:

- Drumlinområdet är motiverat som ett riksintresse utifrån sitt speciella odlingslandskap där bebyggelsen och vägdragningarna anpassats efter drumlinernas topografi och det finns gott om spår från forna tiders markanvändande.
- Hardemo har en speciell kulturmiljö med öppet odlingslandskap som är rikt på fornlämningar, bland annat flera gravfält och odlingsrösen. I Hardemo finns även värdefull bebyggelse bevarad, bland annat byar, gamla skolbyggnader och kyrkan från 1700-talet som har det medeltida kyrktornet kvar. Bebyggelsen och vägdragningen är tydligt anpassad till topografin i området då vägen följer Hardemoåsens väl-dränerade krön.
- Rösavi är en relativt välbevarad radby, omgiven av öppen åkermark, som speglar den byggnadstradition som fanns innan laga skiftet då gårdarna placerades på rad. Byggnaderna ligger uppe på en svagt markerad ås längs med en bygata. Miljön kring radbyn har flera kulturhistoriska värden då det finns fler stenmurar, odlingsrösen och diken samt ett gravfält norr om radbyn.
- Kumlabys uttryck för riksintresset lyder "odlingslandskap med imponerande 1800-talskyrka och före detta radby i åsläge, klockargård, skola och länsmansboställe." Kumlaby är utpekad som ett viktigt sockencentrum, odlingslandskap och en betydelsefull kyrkoplats med en kyrka från 1800-talet, men som härstammar från 1100-talet. Runt kyrkan låg flera viktiga samhällsbyggnader som finns kvar idag, bland annat två skolbyggnader, kyrkstallar och en prästgård. Här finns även en delvis synlig radbystruktur kvar. Odlingslandskapet öster om åsen anses bilda en betydelsefull inramning till kyrkbyn. Länsstyrelsen har tagit fram rapporten Riksintressen – Södra Örebro län, 2016, som innehåller en fördjupad riksintressebeskrivning för Kumlaby. I rapporten ses Kumlaby som ett utredningsområde, och den sammanvägda bedömningen är att Kumlaby fortsättningsvis bör ha status som riksintresse. Däremot finns skäl att förändra nuvarande beskrivning för att tydliggöra värdena i miljön. Länsstyrelsen har, i diskussion med Riksantikvarieämbetet, gjort ett förslag på ombearbetning för att motiv och uttryck för riksintressebeskrivningen ska bli tydligare. Det finns även ett förslag till justerad gräns för riksintresseområdet.
- Hjortsbergas landskap utgörs av ett utdikad slättlandskap med inslag av rullstensåsar och drumliner. I odlingslandskapet i Hjortsberga, på slutningen av en drumlin, ligger ett av länets största gravfält från yngre järnåldern. Här finns också ett ännu äldre röse och en domarring. Bebyggelsen i Hjortsberga visar tydligt olika traditioner av bosättning från radby till torp och gårdar. Länsstyrelsen har tagit fram rapporten Riksintressen – Södra Örebro län, 2016, som innehåller en fördjupad riksintressebeskrivning för Kumlaby. I rapporten föreslås en justering av riksintresset, så att det tydligare återspeglar en helhetssyn på landskapet

## Fornlämningar och kulturhistoriska lämningar

Kumla kommun är en av Örebro läns mest fornlämningsrika kommuner. Exempel på kända fornlämningar i kommunen är:

- Domarringen vid Brändåsen
- Bygravfält vid Rösavi
- Hällkistorna i Yxhult
- Hjortsberga gravfält
- Torshögen och milstenen vid Skyberga vägkors
- Milstenen vid Lanna

Det finns även många övriga kulturhistoriska lämningar runt om i kommunen. Den mest kända är troligtvis Kumla högar som ligger i södra delen av Kumla tätort. Lämningen är ett gravfält som daterats till järnåldern, cirka 550–1050 e.Kr. Under de utgrävningar som utförts har rester av en boplats hittats. Då marken i kommunen till stor del består av jordbruksmark har många fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar med tiden tagits bort av jordbrukstekniska skäl.

### Övrig kulturmiljö

Kumla kommun har flera värdefulla gård- och bymiljöer som kvarstår från jordbrukssamhället. Längs rullstensåsarna har bland annat radbyar uppstått, till exempel Hardemo. I kommunen finns även flera värdefulla historiska herrgårdsmiljöer t. ex Säbylunds gård och Nynäs gård.

I Sannahed, som växte fram på grund av att militärens verksamhet, finns flera kulturmiljövärden. Olika militärbyggnader byggdes upp under 1800-talet och flera av dem, såsom den vackra officersmässen från 1830-talet, spår av platser för matlagning, läger och skytte, finns kvar än idag.

Länsstyrelsen kan skydda värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer som byggnadsminne. Kumla stationshus, som byggdes i början av 1900-talet i kalksten från Yxhult, klassas som byggnadsminne. Yxhult med byggnaderna Huvudkontoret, Stenhyvleriverkstaden och Trilobiten visar bolagets verksamhet och utveckling, och har stora byggnads- och arkitekturhistoriska egenvärden.

Byggnaderna är klassade som byggnadsminne. Hardemo kyrka, Sankt Olofs kapell, Kumla kyrka och Ekeby kyrka är alla kyrkor som är äldre än år 1940 och är därmed skyddade enligt kulturmiljölagen (KML). För att göra förändringar på kyrkor eller byggnadsminnen krävs tillstånd från Länsstyrelsen.

Kulturmiljöprogrammet för Kumla kommun som togs fram 2015, beskriver värdefulla kulturmiljöer och hur dessa bör värnas. I programmet finns flera bostadsområden och enskilda fastigheter utpekade och programmet anger vilken kulturhistorisk betydelse de har för Kumla kommun.

#### 4.4.2 Konsekvenser av referensalternativet

Eftersom det vid referensalternativet är svårt att styra samhällsbyggandet och ta ett helhetsgrepp i den fysiska planeringen kan riksintressena för kulturmiljö påverkas om till exempel en exploatering sker i närheten till dem. Det är dock oklart i vilken utsträckning en sådan exploatering skulle medföra påtaglig skada på riksintressena.

Referensalternativet innebär risk för splittrad utbyggnation av bostäder, eftersom riktlinjer från kommunen saknas och marknadskrafterna istället kommer att styra. Detta kan komma att påverka fornlämningar, övriga kulturhistoriska lämningar, landskapsbilden och eventuellt även värdefulla gård- och bymiljöer negativt genom att hänsyn inte tas till dessa vid val av plats för byggnation.

Då ingen ytterligare exploatering förväntas ske i anslutning till värdefulla historiska herrgårdsmiljöer vid referensalternativet kommer inte heller någon påverkan att uppstå.

Referensalternativet bedöms inte medföra någon påverkan på byggnadsminnen eller kyrkor eftersom det inte är troligt att några ingrepp kommer att ske vid dessa byggnader.

Kulturmiljöprogrammet har vid referensalternativet en relativt stark ställning genom att detta program redan är antaget. Därför ska programmet beaktas vid upprättande av detaljplaner samt bygglovsprövning och vara vägledande vid bedömning av byggande i kulturmiljöer. Konsekvens av detta blir att utpekade byggnader och miljöer skyddas och värnas om, vilket är positivt ur kulturmiljösynpunkt.

### Referensalternativet bedöms innebära små till måttliga negativa konsekvenser kulturmiljö.

#### Små till måttliga negativa konsekvenser

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

#### 4.4.3 Konsekvenser av översiktsplanen

##### Riksintressen för kulturmiljövården

Drumlinområdet är till större del utpekade som ett naturområde i användningskartan. Vid riksintressena i Hardemo och Hjortsberga redovisar översiktsplanen ett förtätningsområde på landsbygden. Vid Rösavi redovisas i översiktsplanen ett utvecklingsområde för verksamheter och ett nytt industrispår i anslutning till riksintresseområdet. Ralaområdet är delvis detaljplanelagt. För att skydda riksintresset och skärma av mot industrispåret finns bestämmelser om vall samt trädplantering i detaljplanen.

I översiktsplanen framgår att vid utveckling av områden intill riksintresse ska områdenas värden tillgodoses och skyddas mot påtaglig skada. Under förutsättning att kommunen genomför de åtgärder som nämns i översiktsplanen bedöms dessa kunna genomföras utan att påtagligt skada riksintressena vid Drumlinområdet, Hardemo, Hjortsberga samt Rösavi.

De åtgärder som anges i översiktsplanen är bland annat:

- Ny bebyggelse vid Drumlinområdet ska förhålla sig till den kulturhistoriska utredningen som gjorts sedan tidigare (Bebyggelsen i Drumlinområdet, Länsstyrelsen Örebro län 2010).
- Områdesbestämmelser upprättas för Hardemo för att säkerställa riksintressenas värden.
- Vid ny exploatering vid riksintresset i Hjortsberga bör detaljplan eller områdesbestämmelser upprättas.
- Vid en utökning av verksamhetsområdet vid Rösavi bör detaljplan upprättas för att säkerställa värdena.

Översiktsplanen redovisar områden för utveckling av mark- och vattenanvändning inom och i anslutning till riksintresse för kulturmiljövård Kumlabby. Inom riksintresset Kumlabby föreslås ett område för utveckling av bostäder. I översiktsplanen framgår att Kumla kommun önskar att gränserna för riksintresset Kumlabby revideras och att den återstående värdefulla kulturmiljön ges ett tydligare och starkare skydd. Kumla kommun anser att riksintresset är för stort tilltaget och inkluderar områden som inte längre omfattas av riksintressets syfte.

Detta har sin bakgrund i att området, under 1960–70-talen, förändrades och att radbyn mer eller mindre försvann. Enstaka hus från tidigt 1800-tal finns kvar men den täta bystrukturen med komplementbyggnader på baksidan, följt av åkermark finns inte kvar. Kring Kumla kyrka är det däremot

desto bättre bevarat och uppfyller väl definitionen av ett sockencentrum med kyrka, prästgård och andra offentliga byggnader som var viktiga under förindustriell tid.

Eftersom de kulturhistoriska spåren av radbyn är svaga och det tillhörande odlingslandskapet till viss del är beroende av radbyn för att ha en relevans, skulle man kunna påstå att det enda tydliga i riksintresseområdet Kumlaby är sockencentrat runt kyrkan.

Kumla kommun anser att det är möjligt att tillföra ny bebyggelse inom det nuvarande riksintressets södra delar utan att menligt påverka kulturvärdena kring Kumla kyrka. Ny bebyggelse inom området ska dock ta särskild hänsyn till Kumla kyrka och beaktning ska tas vid placering och byggnadsutformning. Hela området bör utvärderas och skyddas med en eller flera detaljplaner.

Oavsett om gränserna för riksintresset revideras eller inte, bedöms båda alternativen kunna genomföras utan att medföra påtaglig skada på riksintresset. Utan ny avgränsning av riksintresset kommer viss exploatering att kunna ske inom intressets gränser men då Kumlaby redan är påverkat bedöms inte den exploatering som översiktsplanen medger att medföra ytterligare negativ påverkan. Vid ny avgränsning kommer kärnan av intresset att bevaras och översiktsplanen föreslår ingen exploatering runt denna.

### **Fornlämningar och kulturhistoriska lämningar**

Enligt översiktsplanen ska hänsyn tas till fornlämningar vid exploatering och bevarandet av fornlämningar ska vägas mot att utveckla kommunen. Därför ska noga övervägningar göras vid exploatering i områden där fornlämningar finns.

Genom att arkeologiska undersökningar görs kan nya fornlämningar och andra värdefulla kulturhistoriska lämningar hittas och dokumenteras och på så sätt bidra till ny kunskap om hur människor tidigare levde. Vid planering av nya områden ska länsstyrelsen kontaktas i ett tidigt skede om det finns misstankar om att fornlämningar kan finnas inom områdena.

Inom Kumla kommun är de flesta fornlämningar ovan mark redan kända. Om nya fornlämningar påträffas ovan mark bör de enligt översiktsplanen skyddas och bevaras så långt det är möjligt. Fornlämningar ovan mark bör om möjligt ges ett fritt område omkring för att synliggöras bättre och öka tillgängligheten till dem.

Att tydligt redovisa ställningstaganden i översiktsplanen leder till att framtida konflikter undviks och att det redan i tidiga skeden kan ses om kommande detaljplaner och bygglov är förenligt med kommunens viljeinriktning. Detta medför att negativa konsekvenser för kulturmiljö på ett tidigt skede kan undvikas. I samband med detaljplaneläggning bör hänsyn tas till fornlämningarna och hänsyn måste även tas till det dolda kulturlandskapet som finns under markytan.

Översiktsplanen redovisar på en relativt detaljerad nivå i vilka utbyggnadsområden där fornlämningar kan förväntas finnas. Vid nybyggnation på tidigare oexploaterad mark, speciellt på jordbruksmark i orterna Ekeby och Åbytorp samt i Brånsta/Sånnersta, kan arkeologiska utredningar förväntas krävas. Genom sådana undersökningar kan kunskapen om ett områdes förhistoriska tid fördjupas vilket är positivt.

Dessutom kan exploatering påverka tidigare okända fornlämningar vilket också bedöms kunna medföra negativa konsekvenser. Fornlämningar med höga värden kan bevaras genom skyddsföreskrifter i kommande detaljplaner.

### **Övrig kulturmiljö**

Då översiktsplanen inte medför någon ny exploatering i anslutning till värdefulla historiska herrgårdsmiljöer förväntas inte heller någon påverkan att uppstå.

Översiktsplanen lyfter fram Sannaheds starka militäriska identitet och menar att det finns potential att utveckla besöksnäringen i orten kring detta samt att flera av lämningarna från militärens tid i Sannahed borde tillgängliggöras tydligare för allmänheten. Möjligheten att bilda ett kulturresevat i Sannahed bör

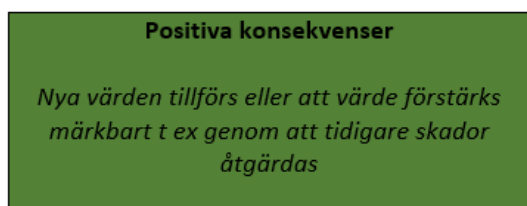
enligt översiktsplanen utredas. Bildandet av ett kulturresevat skulle innebära positiva konsekvenser för bevarandet av Sannaheds värdefulla kulturpräglade landskap genom att områdets kulturmiljövärden, inklusive byggnader, anläggningar och fornlämningar skyddas och vårdas.

Översiktsplanen medför ingen påverkan på byggnadsminnen eller kyrkor.

Enligt översiktsplanen ska kulturhistoriskt värdefulla byggnader och områdets särdrag vårdas och stärkas. Kulturmiljöprogrammet ska beaktas vid upprättande av detaljplaner samt bygglovsprövning och vara vägledande vid bedömning av byggande i kulturmiljöer. Detta leder till att utpekade byggnader och miljöer skyddas och värnas om.

Ställningstagandet i översiktsplanen är att anpassa ny bebyggelse på landsbygden med hänsyn till befintlig bebyggelse, särskilt i områden med kulturmiljövärden. Översiktsplanen bedöms därigenom att lyfta fram tydliga riktlinjer gällande förhållningssätt till de kulturhistoriska dragen och landskapets historia vilket är positivt ur kulturmiljösynpunkt. Genom att tillse att ny bebyggelse följer områdets struktur och gestaltning i form av skala, material och färg kan landskapsbilden bevaras och områdets struktur och karaktär bibehållas.

**Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen få positiva konsekvenser ur kulturmiljösynpunkt.**



#### 4.4.4 Jämförelse mellan översiktsplanen och referensalternativet

Varken referensalternativet eller översiktsplanen bedöms medföra påtaglig skada på riksintressen för kulturmiljö. Dock eftersom det vid referensalternativet är svårare att få ett helhetsgrepp i den fysiska planeringen finns det en risk att exploatering kan komma att ske i närheten till riksintressena.

En skillnad mellan de två olika alternativen är att översiktsplanen redovisar områden för utveckling av mark- och vattenanvändning inom och i anslutning till riksintresse för kulturmiljövård Kumlabby. Där föreslås ett område för utveckling av bostäder. Trots detta bedöms översiktsplanen inte medföra påtaglig skada på detta riksintresse.

Referensalternativet innebär en större risk för negativ påverkan på fornlämningar, övriga kulturhistoriska lämningar, värdefulla gård- och bymiljöer samt annan kulturmiljö jämfört med översiktsplanen. Detta beror på att det är svårare i referensalternativet att styra samhällsbyggandet och ta ett helhetsgrepp på planering och exploatering.

Översiktsplanen lyfter fram Sannaheds starka militäriska identitet och framhäver att möjligheten att bilda ett kulturresevat i Sannahed bör utredas. Vid referensalternativet är det inte troligt att ett sådant kulturresevat skulle komma att bildas. Det finns en risk att Sannaheds värdefulla kulturpräglade landskap, inklusive byggnader, anläggningar och fornlämningar kan komma att påverkas av en exploatering vid referensalternativet vilket skulle medföra negativa konsekvenser för kulturmiljön. Därför är översiktsplanen att föredra.

Varken referensalternativet eller översiktsplanen bedöms medföra någon påverkan på byggnadsminnen, kyrkor eller historiska herrgårdsmiljöer.

Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen medföra fler och större positiva konsekvenser än referensalternativet ur kulturmiljösynpunkt och är därför att föredra.

## 4.5 KLIMAT OCH TRANSPORTER

Kapitlet beskriver vilka infrastrukturförändringar och bland annat vilken energiförsörjning de olika alternativen innebär samt vilken påverkan det har på utsläpp av växthusgaser inom Kumla kommun.

### 4.5.1 Förutsättningar

Kumla kommun har en viktig roll när det kommer till arbete med klimat- och energiarbeten genom ansvaret för fysisk planering, tillsyn, drift av mekaniska anläggningar och kommunala fastigheter. Idag står energiförbrukningen och transporter för de största utsläppen av koldioxid inom kommunen. I Kumla kommuns miljöprogram 2019–2022 har två lokala miljömål satts upp med fokus på klimat; dels att minska CO<sub>2</sub>-utsläppen och dels att öka energieffektiviseringen inom organisationen. För att uppnå målen föreslås bland annat att öka andelen miljöfordon och -maskiner, att samtliga medarbetare ska verka aktivt för att minska sina koldioxidutsläpp i tjänsten genom att till exempel välja bort bilen och resa mer kollektivt, samt att öka samordningen av varudistribution till kommunens verksamheter. Kumla kommun förväntar sig i framtiden klimatförändringar i form av ökad risk för skyfall, högre temperaturer och längre perioder med låg markfuktighet, vilket kan leda till ökad vattenbrist.

Kommunen har tagit fram en *Trafikstrategi* (2015) där det framgår att kommunens transportsystem ska utvecklas mot en mer hållbar användning än idag. Strategin har sin utgångspunkt i "Framtidens Kumla Vision 2025", och lyder enligt följande:

År 2025 är våra resor i, till och från Kumla:

- Smidiga och rationella.
- Trygga, säkra och förbättrar vår hälsa.
- Hållbara och utgör minimal klimatpåverkan.
- Tillgängliga för alla och når överallt.

Kommunen arbetar med att ta fram en Trafikplan parallellt med översiktsplanen med avsikten att trafikstrategins intensioner ska konkretiseras och utvecklas med ett tema i taget, exempelvis cykel, trafik och parkering.

### Vägtrafik

Eftersom Kumla är en mindre ort i regionen är det många Kumlabor som pendlar till andra orter för att arbeta. Ungefär 60 procent av invånarna pendlar ut på dagarna, huvudsakligen i riktning mot Örebro. Det är samtidigt många som pendlar in till Kumla. Cirka 50 procent av de arbeten som finns inom kommunen innehas av personer som pendlar in till staden. Prognosen är att resandet till arbete och studier med stor sannolikhet kommer att öka inom regionen.

För bilpendling till och från Örebro är det främst E20 som används. Det finns i dagsläget två trafikplatser längs E20 i höjd med Kumla. Vid den norra trafikplatsen, Ekeby, har det under de senaste åren uppstått kapacitetsproblem med köbildningar som följd. Trafikplats Byrstatorp i söder har god kapacitet, men ligger geografiskt fel för de flesta Kumlabor när de ska norrut på E20 mot Örebro. Följderna blir att många tvingas passera genom Kumla tätort för att istället nå E20 via trafikplats Ekeby.

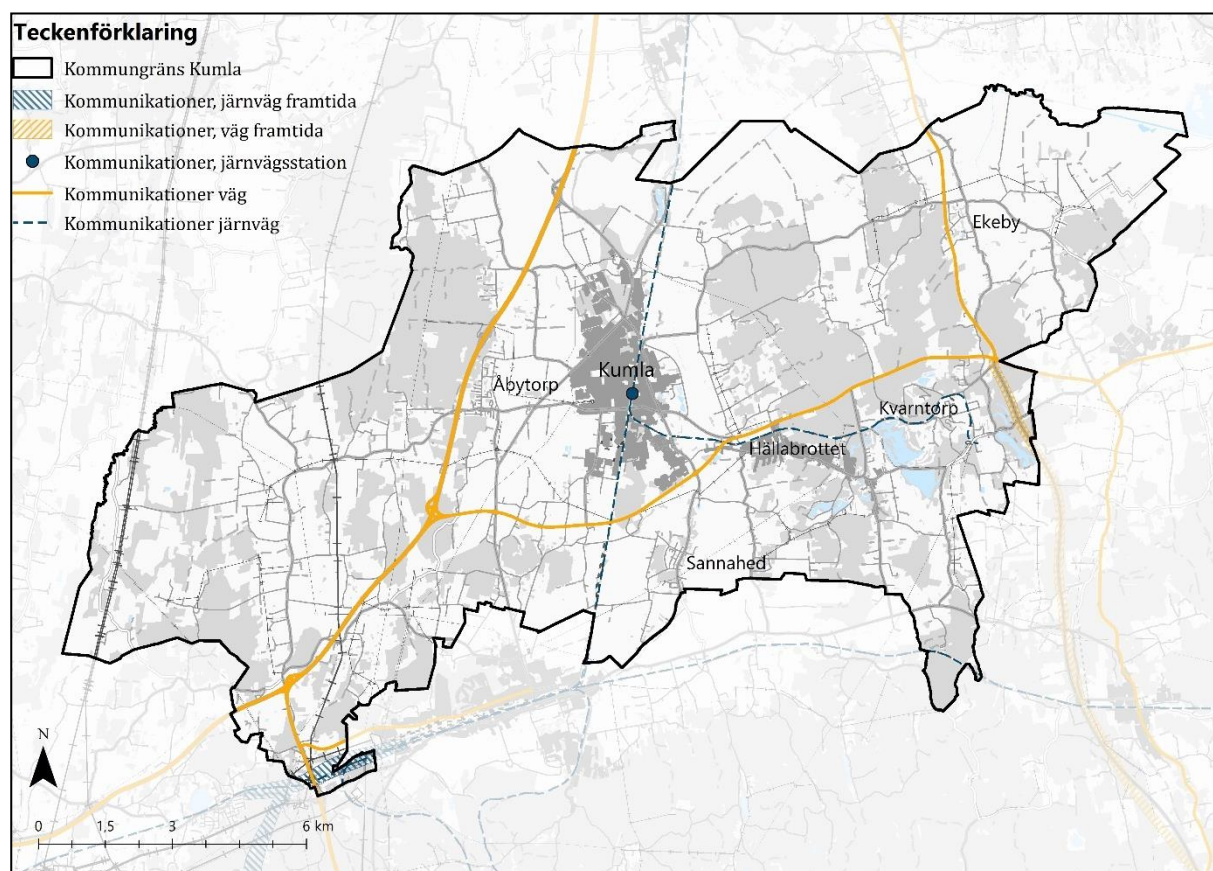
Motorvägen E20 går även genom kommunen i syd-nordlig riktning. Det är en viktig led för både person- och godstransporter och är ett utpekat riksintresse för kommunikation enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Vägen är hårt trafikerad med en ÅDT (årsdygnstrafik) på 25 390 fordon under 2016, varav cirka 14 procent utgörs av tunga fordon (Trafikverket, 2017). Även riksväg 51 och riksväg 52 är utpekade riksintressen för kommunikation. Riksväg 52 som går söder om tätorten har ett relativt intensivt trafikflöde med ett ÅDT på 7 740 fordon, varav 10 procent tung trafik (Trafikverket, 2017).



Ungefär hälften av dessa viker av vid Byrstarondellen för att färdas norrut på väg 529 mot Kumla tätort, vilket innebär att mycket trafik passerar de centrala delarna av Kumla.

### Kollektivtrafik

Genom Kumla kommun går det flera nationellt viktiga transportleder. I syd-nordlig riktning går *Godsstråket genom Bergslagen* som är utpekad som riksintresse för kommunikation enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Från stationsområdet sträcker sig *Kvarntorps industrispår* österut som även det är ett utpekad riksintresse. Även själva järnvägsstationen är ett riksintresse och i södra delen av kommunen passerar *Västra stambanan*, som även den är ett riksintresse för kommunikation. I Figur 12 nedan visas utpekade riksintressen för kommunikation i Kumla kommun.



Figur 12. Riksintressen för kommunikation i Kumla kommun.

Trots att Kumla har ett mycket geografisk strategiskt läge med flera större städer inom pendlingstid med tåg visar resvaneundersökning från Region Örebro Län år 2017 att bilen är det klart dominerande färdssättet hos vuxna. Enligt resvaneundersökningen står tåg för 13 procent av trafikarbetet (i person-km per dygn) och en stor anledning är troligtvis att det i dagsläget saknas regionala pendeltåg inom regionen. Översiktsplanens ambition är att Kumla kommun ska verka för att regional pendeltågstrafik inom Örebroregionen ska upprättas.

### Gång- och cykeltrafik

Kumla kommun har det högsta antalet meter cykelväg per kommuninvånare i Örebro län och vissa länkar är breda och bra utformade. Förutsättningarna för cykelpendling bör kunna vara goda i Kumla eftersom många mindre orter ligger på cykelavstånd. Dock är infrastrukturen för cykling mellan tätorterna endast delvis utbyggd, vilket gör att det i dagsläget inte utgör något attraktivt alternativ för pendlare. På många platser är cykelvägnätet otydligt med varierad framkomligheten och säkerhet. I

Kumla kommuns *Trafikstrategi* har kommunen formulerat mål och inriktning för utveckling av cykelvägnätet inom kommunen. Enligt resvaneundersökningen från 2017 står cykel endast för 2 procent av det totala trafikarbetet i Kumla tätort och för resor inom kommunen är siffran 8 procent (uttryckt i person-km per dygn).

### **Energiförsörjning**

Inom Kumla kommun utgörs energiförsörjningen till största delen av fjärrvärme från Åbyverken i Örebro. Som bränsle används biobränsle, och olja används som spets- och reservbränsle. Mindre förnyelsebara energikällor finns också inom kommunen i form av solenergi, vindkraft och biogas. Det kommunala avloppsreningsverket producerar idag en mindre mängd biogas som används till uppvärmning av en del av kommunens egna fastigheter. En tredjedel av biogasen som produceras facklas i dagsläget bort, men förhoppningar finns att i framtiden kunna använda gasen inom kommunen.

### **Avfall**

Det brännbara avfallet som samlas in i Kumla kommun förbränns i Fortums anläggning och blir fjärrvärme. Ett förslag till ny Avfallsplan har tagits fram och kommer att gälla år 2020 till år 2023. Planens mål fokuserar på att förebygga att avfall uppkommer genom minskad konsumtion, öka återanvändning och återvinning, enligt den så kallade Avfallstrappan. Avfallsplanen ska bidra till att uppfylla miljömål och nå en hållbar utveckling. Sen 2012 samlar kommunen in matavfall som går till Karlskoga biogasanläggning. Gasen används till fordonsbränsle och uppvärmning.

#### **4.5.2 Konsekvenser av referensalternativet**

##### **Vägtrafik**

Kumla kommun räknar med en befolkningsutveckling till 25 000 invånare år 2040, därmed kommer även trafikmängderna att öka inom kommunen. Ett referensalternativ skulle sannolikt innebära en splittrad bebyggelseutveckling i Kumla med sämre samverkan mellan olika funktioner, vilket troligtvis leder till att bilresorna ökar.

##### **Kollektivtrafik**

Referensalternativet innebär troligtvis också en mindre tydlig inriktning mot att utveckla pendeltågstrafik inom regionen.

##### **Gång- och cykeltrafik**

Den fortsatta planeringen kommer att arbeta mot Kumla kommuns Trafikplan, avsnitt cykel, men eftersom det saknas övergripande riktlinjer för planeringen kan det bli svårt att nå trafikplanens mål med ett sammanhängande cykelvägnät. Den här utvecklingen gör det inte mer attraktivt att välja hållbara resesätt och leder troligtvis till en ökad vägtrafik, vilket ökar utsläppen av växthusgaser.

##### **Energiförsörjning**

Klimatpåverkan avseende den tekniska försörjningen förväntas motsvara dagsläget vid ett referensalternativ.

#### **Referensalternativet bedöms innebära små till måttliga negativa konsekvenser för klimat och transport.**

##### **Små till måttliga negativa konsekvenser**

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

### 4.5.3 Konsekvenser av översiktsplanen

#### Vägtrafik

Översiktsplanens inriktning är att leda bort bilar och lastbilar från stadskärnan. För att nå dit krävs dock flera infrastruktursatsningar både från kommunen och Trafikverkets sida. Dels är kommunens långsiktiga mål att verka för en ny trafikplats på E20 mellan dagens två befintliga vid Ekeby och Byrstatorp. Dels vill kommunen skapa en ringled runt Kumla tätort, bland annat genom en förlängning av den östra leden söderut. En ringled skulle öka framkomligheten på vägarna, vilket oftast leder till att den totala trafikmängden ökar och att utsläppen av växthusgaser ökar i samma utsträckning.

Översiktsplanen omfattar även förändringar i infrastrukturen med bland annat om- och utbyggnadsåtgärder av det regionala vägnätet, där Trafikverket har huvudansvaret. Ombyggnad av riksväg 51 mot Örebro kommer skapa infrastrukturella förutsättningar för bostadsutbyggande i östra delen av kommunen. Det kan även göra det mer attraktivt att pendla med bil till Örebro, vilket ökar utsläppen av växthusgaser.

#### Kollektivtrafik

Att öka tågpendlingen är grundläggande för Kumla kommuns arbete mot en hållbar utveckling. Kumla kommun kommer vara engagerad i arbetet med att etablera och förbättra regional pendeltågstrafik i Örebroregionen, genom en länspendel. Det skulle öka attraktiviteten att pendla till och från Kumla med tåg, vilket skulle minska utsläppen av växthusgaser.

Enligt översiktsplanen är närhet till pendlarparkeringar viktigt för att resande med kollektivtrafik ska bli mer attraktivt. Om fler väljer att resa kollektivt kan utsläppen av växthusgaser från biltrafiken minska. Pendlarparkeringar bör vara strategiskt placerade vid framför allt resecentrum i Kumla men även vid busshållplatser i övriga tätorter, och exempelvis Brändåsen och på/avfart till E20 vid Byrsta.

Översiktsplanen framför att en utveckling av kollektivtrafiken bör ske i förhållande till utpekade utvecklingsstråk av nya bostadsområden. En utveckling av bostadsområden i samband med kollektivtrafiken och befintlig infrastruktur möjliggör för ytterligare förstärkning av kollektivtrafiken och öka dess attraktionskraft för invånarna i kommunen.

#### Gång- och cykeltrafik

Översiktsplanen går i linje med Kumla kommuns cykelplan genom att knyta samman befintliga cykelvägar med nya så att det skapas ett huvudcykelnät genom Kumla tätort vilket gör att det blir smidigare att ta sig mellan viktiga målpunkter som resecentrum, stadskärnan, skolor och förskolor. Översiktsplanen pekar även ut kompletteringar av cykelvägar så att cykelvägnätet mellan Kumla och kringliggande tätorter länkas samman för att möjliggöra cykelpendling även till dessa orter. Genom nya pendlingsmöjligheter inom Örebroregionen och en bättre tillgänglighet av gång- och cykelstråk skapas även en mer attraktiv användning för flera olika hållbara transportmedel, vilket skulle minska utsläppen av växthusgaser från vägtrafiken.

#### Energiförsörjning

Vid planering av nya bostads- och verksamhetsområden ska det undersökas om förutsättningar finns för anslutning till fjärrvärmenätet.

Översiktsplanen anger att kommunen ska verka för en utbyggnad av anläggningar för solenergi och beakta ytor för solenergi i fortsatt planering. Den anger också att kommunen ser positivt på en utbyggnad av vindkraft.

#### Avfall

Vid planering av nya exploateringsområden kommer avfallssortering och återvinningsstationer att prioriteras. Det avfall som uppkommer ska enkelt kunna sorteras av invånare och företagare. En

tillgänglig och tydlig avfallssortering skapar möjlighet till att enkelt sortera och samla in avfall, vilket bidrar till hushållning med naturresurser och minskade utsläpp av växthusgaser.

Sammanfattningsvis har översiktsplanen flera goda intentioner för att minska utsläppen av växthusgaser men anger samtidigt inte med hur mycket utsläppen behöver minska totalt sett eller uppdelat per sektor. Översiktsplanens intentioner kring minskad klimatpåverkan behöver konkretiseras i kommande kommunala styrdokument och framtida fysiska planering.

### **Översiktsplanen bedöms innebära små till måttliga negativa konsekvenser för klimat och transport.**

#### **Små till måttliga negativa konsekvenser**

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

#### **4.5.4 Jämförelse mellan översiktsplanen och referensalternativet**

Översiktsplanen innebär en ökad tillgänglighet och attraktivitet av hållbara transportmedel samt en effektivare användning av energikällor. Mot bakgrund av detta resonemang bedöms översiktsplanen vara att föredra.

## **4.6 HÄLSA**

Kapitlet hanterar frågor rörande buller och luftföroreningar.

### **4.6.1 Förutsättningar**

Största källorna till buller i Kumla kommun är de större vägarna och järnvägarna samt vissa industrier. Sånnersta skjutbana och speedwaybanan i Sannahed är andra bullerkällor i kommunen.

De största källorna till luftföroreningar i Kumla kommun är småskalig vedeldning, vägtrafik och oljeeldade panncentraler (Kumla kommun, 2017). Även tågtrafiken på Kvarntorps industrispår utgör en källa eftersom spåret inte är elektrifierat utan körs med dieseldrivna lok. Trafiken till området är dock begränsad. De luftkvalitetsberäkningar som gjorts i Kumla har visat att miljökvalitetsnormerna för luft i dagsläget inte överskrids. Vintertid kan dock partikelhalterna bli höga i villaområden med mycket småskalig vedeldning.

### **4.6.2 Konsekvenser av referensalternativet**

I ett referensalternativ där det saknas riktlinjer för kommunens planering, finns en risk att bostäder, service och verksamhetsområden sprids ut. Kommunens funktioner blir mer splittrade så att till exempel bostäder hamnar långt från kollektivtrafikstråk eller att verksamhetsområden anläggs på många olika platser, som genererar mer trafik. På sikt innebär det sämre luftkvalitet och ökade bullernivåer, vilket kan ge negativa konsekvenser för människors hälsa och miljön. Risk kan finnas att miljökvalitetsnormer för luft och gällande bullerriktvärden överskrids.

Idag arbetspendlar många invånare i Kumla med bil. Mot bakgrund av att det i referensalternativet inte föreslås några åtgärder för kollektivtrafik, avses trafikarbetet med bil till och från kommunen att öka ytterligare.

Dagens vägnät som gör att mycket av trafiken måste passera centrala Kumla för att komma till andra målpunkter, innebär försämrade luftkvalitet och höga bullernivåer i ett område där många människor bor och vistas.

Järnvägen skär tvärs igenom Kumla tätort. Flera bostadsområden samt Kumla centrum ligger nära spåren och bangården. Godstrafik som trafikerar Kvarntorp industriområde ansluter idag dessutom via

rangering vid bangården, vilket innebär bullerstörningar runt Kumla stationsområde. Samtidigt saknas det bullerplank längs större delen av spåret. Bullernivån blir således hög i ett område där många människor bor och vistas. Bullerberäkningar visar att ett hundratal bostäder utmed järnvägen har en ekvivalent ljudnivå som överskrider riktvärdena för trafikbuller vid fasad. (ÅF, 2015) Prognosen är dessutom att tågtrafiken genom Kumla kommer att öka framöver, vilket även innebär högre bullernivåer och negativa konsekvenser för människors hälsa.

**Sammanfattningsvis bedöms referensalternativet innebära små till måttliga negativa konsekvenser för människors hälsa.**

**Små till måttliga negativa konsekvenser**

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

**4.6.3 Konsekvenser av översiktsplanen**

Översiktsplanen föreslår att en stor del av de nya bostäderna ska byggas genom förtätning i centrala Kumla. Av de tre- till fyratusen nya bostäder som behövs under planperioden planeras ungefär hälften att byggas genom förtätning i huvudtätorten. Det innebär att fler människor kommer att exponeras för höga bullernivåer och luftföroreningar. Översiktsplanens inriktning att leda bort vägtrafik från de centrala delarna av Kumla skulle innebära minskade utsläpp av luftföroreningar och lägre bullernivåer i ett område där många människor bor och vistas, vilket får positiva konsekvenser för människors hälsa. Enligt översiktsplanen ska förtätningen ske med högre bebyggelse i kvartersstruktur. Detta kan innebära mer slutna gaturum, vilket kan medföra högra halter av luftföroreningar då dessa inte ventileras bort. Däremot kan slutna kvartersstruktur ge bättre förutsättningar att minska bullernivåerna om en tyst sida skapas mot innergårdarna.

Översiktsplanens inriktning att leda om godsstråket så att det kan gå direkt söderut från Kvarntorp industriområde utan att passera stationsområdet, skulle minska bullernivån i centrala Kumla. Kommunen ska enligt översiktsplanen även jobba för skärmning av buller från järnvägstrafiken. Båda åtgärderna skulle innebära positiva effekter för ljudmiljön i områdena längs spåren och stationsområdet, vilket får positiva konsekvenser för människors hälsa.

Översiktsplanen slår fast att en väl fungerade kollektivtrafik både inom och till/från kommunen är en viktig pusselbit i att minska bilberoendet i kommunen och därmed minska utsläppen av luftföroreningar från vägtrafiken. Kumla kommuns ambition är att vara engagerad i arbetet med att etablera en regional pendeltågtrafik i Örebroregionen. Översiktsplanen pekar dessutom ut nya regionala cykelstråk till både befintliga och nya bostadsområden kring centrala Kumla. Dessa åtgärder kan leda till att arbetspendlingen med bil minskar, vilket i så fall skulle innebära minskade utsläpp av luftföroreningar och lägre bullernivåer som ger positiva konsekvenser på människors hälsa.

Flera av de verksamhetsområden som föreslås i översiktsplanen ligger på strategiskt väl valda platser, nära E20 eller riksväg 52. Detta innebär att transporter till områdena inte behöver passera Kumla tätort eller bostadsområden, vilket är positivt för luftkvaliteten och bullernivån. Dessutom möjliggör översiktsplanens förlängning av industrispåret till verksamhetsområdena vid Södra Via och Rala transporter med tåg istället för lastbil, vilket skulle innebära minskade utsläpp av luftföroreningar från tung trafik på väg. Dock pekas ett litet område för nya bostäder ut nordost om det befintliga verksamhetsområdet vid Fylsta. Detta kan komma att innebära bullerstörningar för de boende.

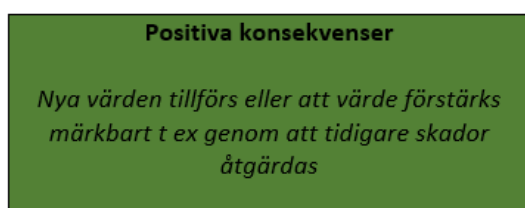
Inga nya bostadsområden planeras nära de stora vägarna genom kommunen. Detta är också positivt eftersom det ofta är där som luftföroreningshalterna är som högst.

I Brånsta/Sånnersta pekas ett stort område ut för nya bostäder. Innan bostäder byggs där planerar dock Kumla kommun att flytta den nuvarande skjutbanan. Den kommer således inte utgöra någon störning för de boende.

Översiktsplanen pekar ut Sannahed som ett förtättningsområde, i områdets södra delar ligger i dagsläget speedwaybanan. Om bostäder planeras nära banan måste bullerskyddsåtgärder vidtas för att klara uppställda riktvärden.

En ny anslutning till E20 vid Sicklesta kan komma att innebära större trafikflöden genom Sörby, vilket leder till högre bullernivåer i området. Inför vägplanen måste därför bullersituationen utredas så att lämpliga åtgärder för att minska bullerexponeringen kan vidtas. En sådan anslutning kan också komma att påverka trafiken till och från Åbytorp när boende där får en snabbare och mer gen resväg till motorvägen.

**Sammantaget bedöms översiktsplanen innebära positiva konsekvenser för människors hälsa.**



#### 4.6.4 Jämförelse mellan översiktsplanen och referensalternativet

Förutsatt att transporterna på väg och järnväg minskar genom centrala Kumla och att bullerskärmar sätts upp, bedöms översiktsplanen innebära att luftkvaliteten och ljudmiljön förbättras i tätorten. Eftersom många människor bor och vistas här, bedöms översiktsplanen ge bättre förutsättningar för en god hälsa.

## 4.7 RISKER

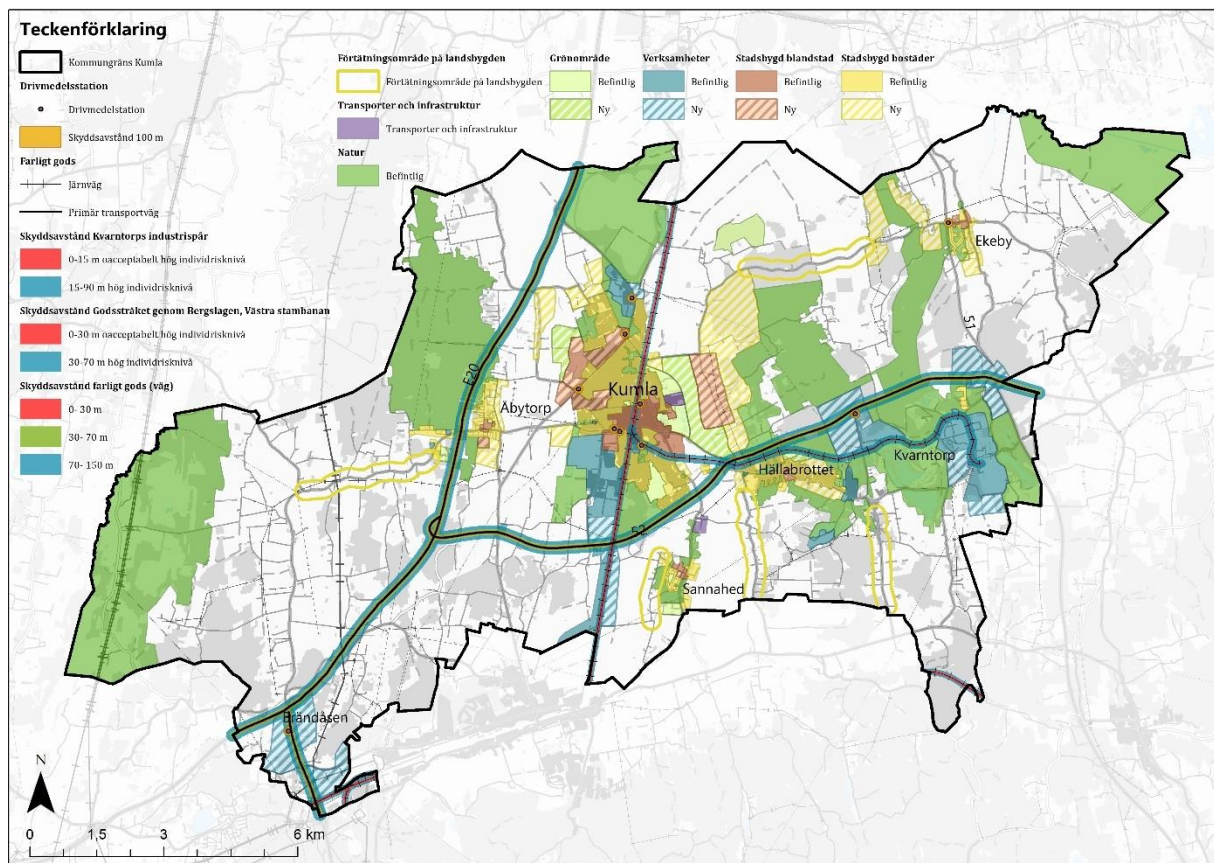
I detta kapitel behandlas områdena farligt gods och drivmedelsstationer, översvämningsrisk, förorenade områden, miljöfarlig verksamhet samt krisberedskap och räddningstjänst.

### 4.7.1 Förutsättningar

#### **Farligt gods och drivmedelsstationer**

Örebro län är ett transportcentrum och E20, som passerar Kumla, är en viktig nationell länk för transport av farligt gods. E20 och riksväg 52 är utpekade som primära farligt gods-leder i Kumla kommun. Farligt gods transporteras även på Västra Stambanan, Godsstråket genom Bergslagen som går genom centrala Kumla i nord-sydlig riktning, varav en del viker av öster ut på industrispåret mot Kvarntorps industriområde där flera farliga verksamheter ligger. En riskbedömning av järnvägen utfördes år 2004 som visade att individrisknivån inom 30 meter från godsstråket genom Bergslagen är oacceptabelt hög och att risknivån ligger högt inom 70 meter från spåret. För Kvarntorps industrispår är individrisknivån oacceptabelt hög inom 15 meter från spåret. Bortom 90 meter från spåret når risknivån acceptabla nivåer. (WSP, 2014)

Inom Kumla tätort ligger ett flertal drivmedelsstationer, se Figur 13 nedan. Både stationerna i sig och transportererna till dem utgör en säkerhetsrisk, vilket kan få konsekvenser för människors hälsa och miljön.



Figur 13. Vägar och järnvägsspår i Kumla kommun som trafikeras av farligt gods samt drivmedelsstationer.

### Översvämningsrisk

Allt eftersom klimatet förändras kommer årsvattenföringen och flödena att öka. I norra Kumla finns Ekebymossen, ett stort område där det finns en översvämningsrisk. Genom kommunen går även flera vattendrag som kan svämma över vid kraftiga regn. Det finns några lågvattenpunkter där det också finns en översvämningsrisk. Den senaste stora översvämningen i Kumla ägde rum i september år 2015. Även år 2006 och år 1977 var det översvämningar i Kumla.

Flera skyfallskarteringar har utförts för Kumla kommun. En kartering från år 2015 visar lågområden och områden med översvämningsrisk vid skyfall.

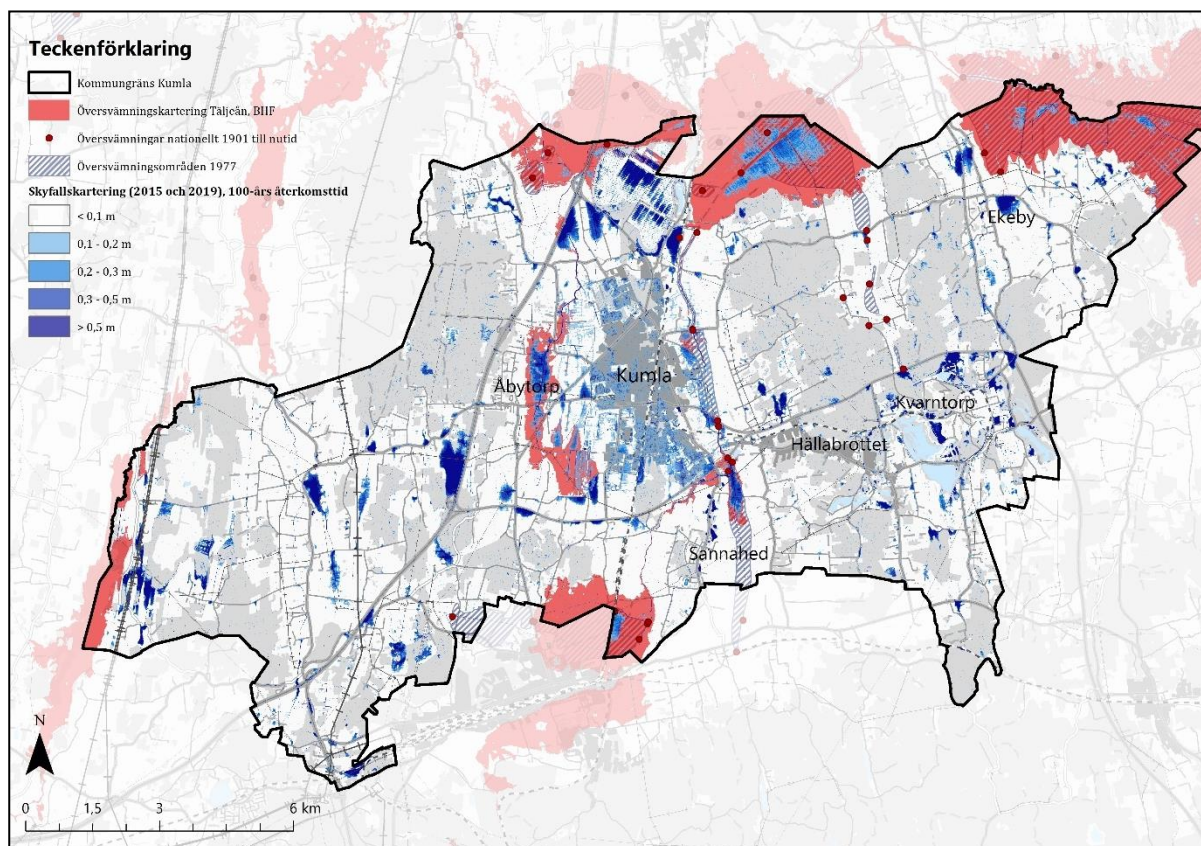
År 2019 gjordes en skyfallskartering över Kumla tätort för skyfall med 100-års och 200-års återkomsttid. Denna är mer detaljerad än lågpunktskarteringen eftersom den tar hänsyn till framtidens klimat, ledningsnätets kapacitet, markens infiltrationsförmåga och magasinskapacitet.

År 2016 gjordes en översvämningskartering för Täljeån som inkluderar Ralaån, Kumlaån, Stenebäcken, Torpabäcken, Täljeån och Kvismare kanal. År 2019 kompletterades översvämningskarteringen med beräknat högsta flöde (BHF) och uppdaterades gällande övriga flöden (Q100 och Q200). Det finns även en kartering som visar de områden som översvämmades år 1977.

Karteringarna visar att det finns flera känsliga områden i kommunen, bl.a. längs vattendragen Kumlaån, södra delen av Ralaån och Stenebäcken. I norra delen är områdena kring Mosjön och

Kvismaren utsatta. I huvudtätorten är det främst Prästgårdsskogen och Kumlabý, bostadsområden norr om Sörby samt industriområdena Via och Fylsta som riskerar att drabbas av översvämning.

En sammanställning över utförda skyfallskarteringar och översvämningsskartering Täljeån (BHF) redovisas i Figur 14 nedan.



Figur 14. Skyfallskartering och potentiella översvämningssområden inom kommunen.

### Förorenade områden

Enligt Länsstyrelsens inventering finns det cirka 250 potentiellt förorenade områden i Kumla kommun, varav 15 stycken bedöms medföra mycket stora risker (klass 1). Samtliga av dessa ligger inom Kvarntorpsområdet och härrör från gamla industrier, oljedepåer, industrideponier med mera. I Länsstyrelsen i Örebro läns rapport *Regionalt program för efterbehandling av förorenade områden i Örebro län 2019–2021* finns en prioriteringslista med förorenade områden i länet. Kvarntorp är högst prioriterat på den listan. Supras industriområde Kvarntorp har nummer sju på prioriteringslistan. Kvarntorpsområdet är Örebro läns största efterbehandlingsobjekt och kan delas in i ett stort antal delområden med sinsemellan stora olikheter i föroreningsbilden. Inom området bröt staten alunskiffer för oljeframställning under drygt 20 års tid. Olja utvanns även genom värmebehandling av skiffern. De stora mängder restprodukter som erhöles deponerades i dagbrott och på Kvarntorpshögen. Dessutom bedrevs ammoniakframställning. Detta har medfört att området idag är kraftigt förorenat av organiska föroreningar och tungmetaller. Förutom Kvarntorpsområdet, finns inget annat större sammanhängande område i kommunen som är förorenat. Övriga potentiellt förorenade områden i kommunen bedöms medföra högst stor risk (klass 2). Det rör sig om rester från gamla industrier och andra verksamheter som plantskolor, bilverkstäder med mera.

### Miljöfarlig verksamhet

Flera större verksamheter med tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet finns i Kvarntorpsområdet idag. De Seveso-klassade verksamheterna, som innebär att de hanterar farliga ämnen, som finns i Kumla kommun finns i Kvarntorps industriområde. För dessa verksamheter finns särskilda krav på riskvärdering, säkerhetsrapportering och förebyggande arbete. För att minska risken för olyckor är



skyddsavstånd viktigt. Därför måste behovet av skyddsavstånd kring riskkällorna tillgodoses vid exploatering. Kommunen ska sträva efter att lokalisera farliga verksamheter så långt från allmänheten som möjligt. Då det redan finns farliga verksamheter i Kvarntorps industriområde är det lämpligt att lokalisera farliga verksamheter dit.

### **Krisberedskap och räddningstjänst**

Kommunens säkerhetsarbete styrs bland annat av lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och vid höjd beredskap. Syftet med lagen är att minska sårbarheten i olika verksamheter samt att skapa en god förmåga att hantera krissituationer i kommunen och samhället i sin helhet.

Kumla kommun har tagit fram en Risk- och sårbarhetsanalys för år 2019–2022. Den utgör en grund för arbetet med insatser i syfte att eliminera alternativt minimera risken för händelser som kan leda till en kris eller extraordinär händelse. Den risk som bedömts som mest kritisk är tillgången till dricksvatten. Tillgången till el är också en högt bedömd risk. Utöver detta nämns risker som har sin grund i väderfenomen som värmebölja, torka och vattenbrist, översvämning och skyfall. Risk- och sårbarhetsanalysen ska beaktas och användas som vägledning i frågor om säkerhet och beredskap i fortsatt planering.

Kumla kommun ingår i kommunalförbundet Nerikes Brandkår tillsammans med åtta andra kommuner. Närmaste station ligger i Byrsta mellan Kumla och Hallsberg. På stationen i Byrsta finns en heltidsstyrka, räddningspersonal i beredskap och ambulans stationerad. Beredskapsstyrkan har inget eget stationsområde men är engagerade i cirka 15 insatser per år och upprätthåller beredskap på Byrstastationen när heltidsstyrkan är upptagna av en insats. Räddningsinsatser är en viktig faktor i den fysiska planeringen. Möjligheten för att kunna genomföra räddningsinsatser anses god, då större delen av kommunen inklusive alla tätorter utom Ekeby, nås av räddningstjänsten inom 10 minuter i normala fall. Inom 20 minuter är hela kommunen nåbar för räddningstjänst.

#### **4.7.2 Konsekvenser av referensalternativet**

Transporter av farligt gods på väg är i dagsläget förbjudet inom Kumla tätort och inom ett stort område söder om riksväg 52, vilket minskar risken för en olycka där många människor vistas. Vägtransporterna kommer troligtvis öka framöver, vilket även ökar risken för en olycka. Transporterna med farligt gods som trafikerar Godsstråket genom Bergslagen och Kvarntorps industrispår innebär en stor säkerhetsrisk genom till exempel urspårning eller olycka vid transport av farligt gods, vilket kan få stora konsekvenser på människors hälsa och miljön. Många bostäder och verksamheter ligger inom 30 meter från spåret, vilket riskbedömningen bedömde vara oacceptabelt hög individrisknivå. Många bostäder i Hällabrottet ligger endast cirka 20 meter från Kvarntorps industrispår.

I dagsläget finns flera drivmedelsstationer i centrala Kumla, vilket innebär en säkerhetsrisk både genom transporter av drivmedel till stationerna samt hanteringen av drivmedlet på plats. En olycka i form av till exempel en explosion eller ett utsläpp skulle få stora konsekvenser på människors hälsa och miljön. En av stationerna, på Köpmangatan, ligger dessutom väldigt nära vattenskyddsområdets föreslagna tertiära skyddszon. En olycka här skulle således kunna påverka dricksvattentäkten i Kumlaåsen, vilket skulle kunna få stora konsekvenser.

Referensalternativet kommer fortfarande innebära en befolkningsökning i kommunen. Detta kommer förmodligen leda till att nya bostäder med tillhörande hårdgjorda ytor kommer behöva anläggas. Referensalternativet innebär att det kan finnas risk för att hårdgjorda ytor och/eller anläggning av bostäder eller verksamhetsområden sker inom översvämningens riskområden men konsekvenser bedöms som små till måttliga negativa.

Referensalternativet innebär troligtvis en lägre byggnationstakt än översiktsplanen. Därmed kommer det ta längre tid innan förorenade områden inom kommunen saneras. Det får konsekvenser för miljön eftersom föroreningarna påverkar växter och djur i området samt utgör en risk för människors hälsa.

**Sammantaget bedöms referensalternativet innebära små till måttliga negativa konsekvenser ur risksynpunkt.**

#### Små till måttliga negativa konsekvenser

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

#### 4.7.3 Konsekvenser av översiktsplanen

##### **Farligt gods och drivmedelsstationer**

Dagens förbud mot transporter med farligt gods på väg som gäller Kumla tätort och hela området söder om riksväg 52 håller på att uppdateras. De nya lokala trafikföreskrifterna föreslår att området ska innefatta Kumla tätort och området kring Blacksta vattenskyddsområde, som i utredningen (Sweco, 2018) föreslås bli tertiär zon. Däremot minskar förbudsområdet söder om riksväg 52, vilket innebär större risk för olyckor där, med risk för människors hälsa och miljön.

Översiktsplanens inriktning är att när byggnation sker inom 150 meter från farligt gods-led ska risker med farligt gods bedömas och beaktas. De områden som pekas ut för nya bostäder i översiktsplanen uppfyller generellt Länsstyrelsens rekommenderade skyddsavstånd. Undantaget är området Sickelsta som är utpekad som "Stadsbygd bostäder", där de norra delarna kan hamna inom skyddsavståndet. Även i Hällabrottet är den norra delen utpekad som plats för nya bostäder. Dessa bostäder hamnar väldigt nära Kvarntorps industrispår, vilket innebär en säkerhetsrisk för de boende.

För att minska transporterna av farligt gods genom Kumla tätort är mark reserverad för en ny sträckning, så att transporter från Kvarntorp industriområde kan gå direkt söderut utan att behöva gå via Kumla stationsområde. Detta minskar risken för en olycka med farligt gods i centrala Kumla avsevärt vilket är en positiv konsekvens av översiktsplanen.

Översiktsplanens ställningstagande är att nya drivmedelstationer ska lokaliseras utanför tätorten i anslutning till leder för farligt gods samt att en samlad risk- och säkerhetsbedömning ska göras av lämpligt avstånd till omgivande bebyggelse. De befintliga stationerna i centrala Kumla kvarstår dock och planen föreslår dessutom utbyggnad av bostadsbebyggelse vid två av dem. De negativa konsekvenserna på människors hälsa och säkerhet ökar när fler människor bosätter sig i centrala Kumla. Miljöeffekten i form av, till exempel ett spill av drivmedel, kan även innebära allvarliga konsekvenser på växt- och djurliv i området.

Om transporterna av farligt gods på järnväg minskar genom Kumla tätort bedöms översiktsplanen få positiva konsekvenser för människors hälsa och miljön. Dock kvarstår risken för olycka vid drivmedelsstationer.

##### **Översvämningsrisk**

I översiktsplanen rekommenderas att det inom områden med stor sannolikhet för översvämnning inte bör tillkomma någon ny bebyggelse, med undantag för enkla byggnader som garage och uthus. Översiktsplanen rekommenderar även att lokalisera ny bebyggelse till områden där förutsättningar finns för en hållbar vattenlösning.

I översiktsplanen betonas vikten av att ta hänsyn till översvämningsrisk i ett tidigt skede i planeringen. Det rekommenderas att kommunen vid framtida detaljplanering inte enbart bör bedöma om de planerade byggnaderna kan klara översvämningsituationer, utan att även omkringliggande mark inom

planområden behöver bedömas. Byggnader måste kunna utrymmas i översvämningssituationer och räddningstjänst måste ha möjlighet att ta sig till och från byggnaderna. Särskilt höga krav bör ställas i planer som medger användningar där personer vistas som kan förväntas ha svårighet att utan hjälp evakuera byggnader själva, till exempel vård, bostäder, förskola och skola.

Översiktsplanen föreslår att områden med viss sannolikhet för översvämningar kan användas för att lokalisera samhällsfunktioner av mindre vikt. Tre av förtätningsområdena på landsbygden ligger inom områden med en viss översvämningssrisk; Fridhem-Gölinge, Skyberga-Åbytorp och Haga-Norrsätter. Även delar av verksamhetsområdena Rala, Hällabrottet södra, Kvarntorpskorset, Kvarntorp norra, Kvarntorp, Kvarntorp södra och Brändåsen ligger delvis på mark med viss översvämningssrisk. Översiktsplanen förespråkar att översvämningssriskerna ska beaktas vid upprättande av detaljplaner och bygglovsprövningar. Lågområden ses över och ska om möjligt användas som områden för dagvattenhantering eller grönområde. Översiktsplanen föreslår till exempel att utveckla ett vattenlandskap längs Kumlaån, från riksväg 52 i söder till Brånstävågen i norr.

Översiktsplanen lyfter fram att översvämningssrisk är en mellankommunal fråga och att åtgärder behöver samordnas över kommungränser. Det är positivt att kommunen har som ambition att peka ut och bevara de stora grönområden som finns i kommunens orter, samt att peka ut förslag till nya grönområden som syftar till att bland annat öka skyddet mot skyfall och översvämningar. Översiktsplanen bedöms innebära inga eller ringa negativa konsekvenser ur översvämningssynpunkt.

#### **Förorenade områden**

Översiktsplanens inriktning är att undersöka, och vid behov sanera, misstänkta markföroreningar vid ändrad markanvändning. Detta är i linje med kraven i lagstiftningen. Översiktsplanen innebär troligtvis att saneringen av förorenade områden kommer att intensifieras eftersom fler områden exploateras vilket bedöms leda till positiva konsekvenser.

#### **Miljöfarlig verksamhet**

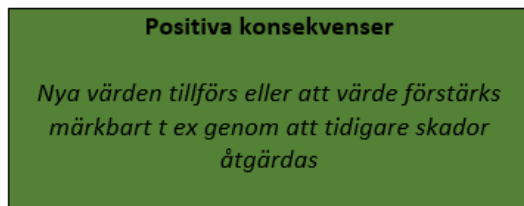
Översiktsplanen föreslår att lokalisera farliga verksamheter i Kvarntorps industriområde där det redan idag finns farliga verksamheter och att beakta skyddsavståndet till dessa. Detta går i linje med kommunens strävan efter att lokalisera farliga verksamheter så långt från allmänheten som möjligt. Det är även en strategiskt väl vald plats, eftersom transporter till och från området inte behöver passera Kumla tätort. Det ligger inte några nya, utpekade bostadsområden i närheten av området vilket är positivt ur risksynpunkt.

#### **Krisberedskap och räddningstjänst**

Översiktsplanen redovisar att hänsyn till krisberedskap måste beaktas i samhällsplaneringen för att förebygga allvarliga störningar – främst avseende de storskaliga försörjningssystemen, till exempel elförsörjning, transporter, vatten- och livsmedelsförsörjning. Hänsyn till krisberedskap kan påverka lokalisering och utformning av byggnader och anläggningar.

Översiktsplanen lyfter att en tätare bebyggelse med fler invånare ökar kravet på att räddningstjänst och annan blåljusverksamhet kan lösa sina uppgifter inom fastställda tidsramar. Det handlar dels om framkomlighet i trafiken, dels om förmågan att nå fram till och utrymma byggnader. Då bebyggelsen föreslås koncentreras i och i anslutning till tätorterna, längs bebyggelsestråk och förtätningsområden på landsbygden anses möjligheten att kunna genomföra räddningsinsatser vara fortsatt god. Samråd ska ske med räddningstjänsten i samband med detaljplanering och bygglovsprövning för att säkerställa framkomlighet, utrymning och brandsläckning.

**Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen innebära positiva konsekvenser ur risksynpunkt.**



#### 4.7.4 Jämförelse mellan översiktsplanen och referensalternativet

Översiktsplanen bedöms innebära lägre risk för olycka med farligt gods i Kumla tätort jämfört med referensalternativet. Miljökonsekvenserna i form av påverkan på människors hälsa och miljön bedöms därmed som mindre med översiktsplanen jämfört med referensalternativet.

Översiktsplanen innebär att fler farliga verksamheter kommer att lokaliseras i Kvarntorps industriområde.

Översiktsplanen innebär fler hårdgjorda ytor, vilket ökar risken för översvämning om inte kommande detaljplaner tar hänsyn till detta och utreder dagvattenhanteringen.

Översiktsplanen innebär troligtvis att fler förorenade områden saneras, vilket får positiva konsekvenser för människors hälsa och miljön.

Översiktsplanen innebär en koncentrerad bebyggelse i och i anslutning till tätorterna, längs bebyggelsestråk och förtättningsområden på landsbygden, vilket möjliggör för räddningstjänsten att kunna utföra fortsatt goda räddningsinsatser.

## 5 MILJÖKVALITETSNORMER OCH RIKTVÄRDEN

Den 1 januari 1999 trädde miljöbalken i kraft och därmed introducerades ett nytt verktyg i det svenska miljöarbetet. Miljökvalitetsnormer (MKN) har fastställts inom svensk lagstiftning bland annat som en anpassning av EU:s ramdirektiv för luftkvalitet och vidhängande dotterdirektiv till svenska förhållanden och med avsikt att skydda människors hälsa. En miljökvalitetsnorm ska fastställas utifrån vad människan kan utsättas för utan fara för olägenheter av betydelse, och/eller vad miljön kan belastas med utan fara för påtagliga olägenheter. En norm kan exempelvis avse högsta eller lägsta tillåtna halt av ett visst ämne i luft/vatten/mark eller av en indikatororganism i vatten. Det finns idag miljökvalitetsnormer för buller, luft och vattenkvalitet.

Miljöbalken ställer krav på åtgärder i de fall MKN överskrids. Kommuner och myndigheter har huvudansvaret för att normerna följs, men ett visst ansvar finns även hos olika verksamhetsutövare. Inga nya utsläppstillstånd kan ges då MKN överskrids, och de gällande tillstånden för anläggningar vars utsläpp i betydande grad bidrar till överskridandet kan bli föremål för omprövningar. Om till exempel genomförandet av en ny detaljplan leder till att MKN överskrids kan den inte vinna laga kraft.

### 5.1 LUFT

De miljökvalitetsnormer som anges i Luftkvalitetsförordningen (2010:477) är gränsvärdesnormer och får därmed inte överskridas. De luftföroreningar som svenska städer generellt har störst problem att klara normerna för är kvävedioxid (NO<sub>2</sub>) och partiklar (PM<sub>10</sub>). Det är kommunen som ansvarar för att miljökvalitetsnormerna för utomhusluft följs. De luftkvalitetsberäkningar som gjorts i Kumla har visat att miljökvalitetsnormerna för luft inte överskrids. Vintertid kan dock partikelhalterna bli höga i villaområden med mycket småskalig vedeldning.

Översiktsplanens inriktning att leda om trafiken från centrala Kumla, satsa på en välfungerande regional pendeltågstrafik och utveckla cykelvägnätet är åtgärder som bedöms innebära bättre förutsättningar att klara normerna.

### 5.2 FISK- OCH MUSSELVATTEN

Syftet med miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten är att skydda och/eller förbättra kvaliteten på sötvatten så att fisk- och musselbestånd upprätthålls. I "Förordning om miljökvalitetsnormer för fiske och musselvatten (SFS 2001:554)" anges ett antal vattendrag som omfattas av miljökvalitetsnormen.

Inom Kumla kommuns finns inga vattendrag som omfattas av miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

### 5.3 YT- OCH GRUNDVATTENFÖREKOMSTER

Genomförandet av vattenförvaltningen, som är det svenska genomförandet av EU:s vattendirektiv, innebär att Sverige ska kartlägga och analysera alla vatten, fastställa mål/kvalitetskrav och upprätta åtgärdsprogram för vattenmiljöerna i Sverige samt övervaka dem. Målet är att samtliga vattenförekomster i Sverige uppfyller MKN god ekologisk, kemisk och kvantitativ status år 2021 eller år 2027. Andra kvalitetskrav får fastställas om det finns särskilda skäl.

Kumla kommun ingår i vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt. Åtgärdsprogram har utformats för vattendistriktet för att säkerställa att MKN uppfylls. Programmet anger vilka myndigheter som ska göra vad för att nå dessa mål. Några av utmaningarna är att minska övergödningen,

efterbehandla miljögifter och skydda grundvattnet. Miljöproblemen i Kumla består främst av övergödning, miljögifter och morfologiska förändringar.

Inom kommunen finns flertalet vattendrag som alla har kvalitetskravet god ekologisk status år 2027 och god kemisk ytvattenstatus 2021. Undantaget är Näsbygraven/Frogstabäcken som har tidsfrist till år 2027. Preliminära statusklassningar för vattendragen år 2017–2021, tredje cykeln, varierade mellan måttlig och otillfredsställande eko-logisk status. Täljeån (Kvismare kanal) från Kumlaåns utlopp till Näsbygravens utlopp, precis utanför kommungränsen, är klassad som dålig ekologisk status. Samtliga vattendrag klassades som uppnår ej god kemisk status år 2017–2021. Samtliga grundvatten-förekomster har år 2017–2021 statusen god kvantitativ grundvattenstatus.

Kumla kommun har ett planerings- och tillsynsansvar för vattenresurserna. Den fysiska planeringen måste anpassas efter den status som finns på yt- och grundvattenförekomster för att kunna bidra till att uppnå målet god vattenstatus.

I framtagning av detaljplaner för nya bostadsområden tas dagvattenutredningar fram enligt *Riktlinjer för dagvattenhantering*, vilket är positivt för att uppnå bättre status på kommunens vattendrag. Det är även positivt att kommunen har som ambition att bevara de stora grönområden som finns i kommunens orter, samt att peka ut förslag till nya grönområden så att bättre dagvattenhantering kan uppnås. Översiktsplanen pekar ut ett nytt grönområde längs Kumlaån i anslutning till det exploateringsområde som planeras vid Brånsta/Sännersta. Området är tänkt att utvecklas som en vattenpark med funktion som skyddszon för översvämning och fördröjning av dagvatten i kombination med rekreation. Vattenparken ska även fungera som en länk mellan tätorten och det nya exploateringsområdet.

Kumlaån, Ralaån och Stenebäcken är vattendrag som har avrinningsområden i flera kommuner. För att säkerställa god vattenkvalitet behövs mellankommunal samverkan och även samarbete med till exempel jordbruksorganisationer. Ett mycket viktigt projekt som berör regionen handlar om färskvatten, nämligen *Vätternvatten*, som redan har krävt omfattande samverkan. Ett övergripande arbete med samverkan över kommungränser är positivt för miljökvalitetsnormerna för vatten. Enligt översiktsplanen kommer även MKN för vatten att beaktas vid kommande detaljplaneplanering, vilket är positivt. Det är nödvändigt att minska miljöbelastningen på vattendragen och att hushålla med vattentillgången i grundvattenförekomsterna. Enligt översiktsplanen är det viktigt att bevara buffertzoner närmast vattendrag för att fånga upp läckage av näringsämnen och sediment. Se mer information i kapitel 6.6 Ingen övergödning, kapitel 6.7 Levande sjöar och vattendrag samt 6.8 Grundvatten av god kvalitet.

Översiktsplanens inriktning att ta med miljökvalitetsnormerna tidigt i planeringen, att avsätta mark för lokalt omhändertagande av dagvatten, att bevara grönområden och att arbeta med ett övergripande regionalt samarbete är åtgärder som bedöms innebära bättre förutsättningar att klara normerna.

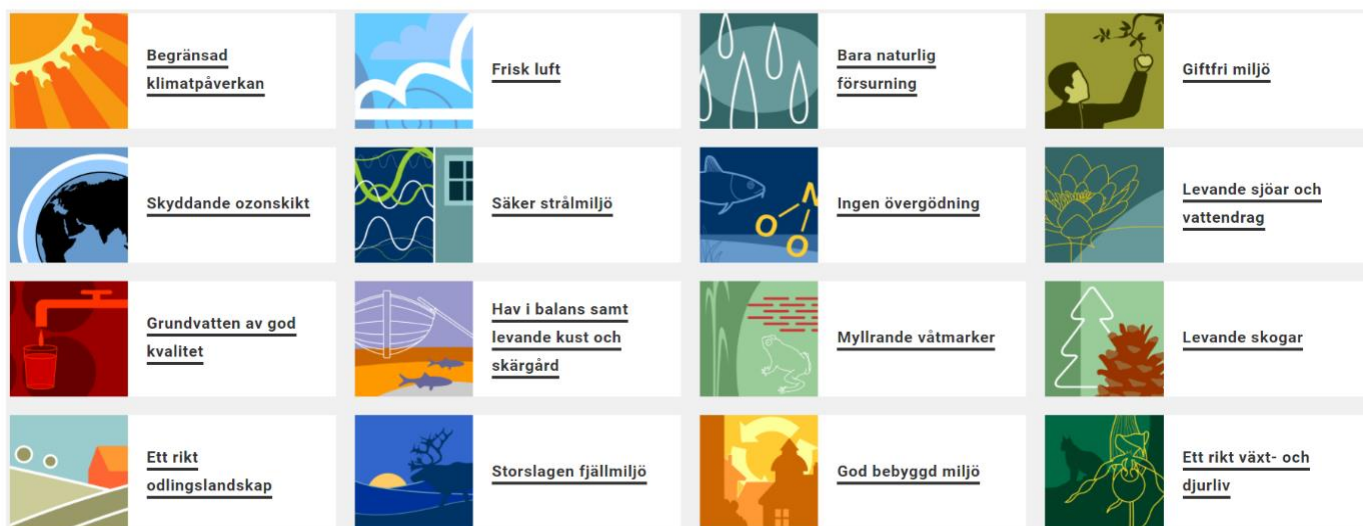
## 5.4 BULLER

I kommuner med fler än 100 000 invånare gäller miljökvalitetsnormen för omgivningsbuller alla vägar, järnvägar, flygplatser, tillståndspliktiga hamnar samt vissa större, utpekade industrigrenar. I övriga Sverige gäller normen för större vägar, järnvägar och flygplatser. Miljökvalitetsnormen är en slags målsättningsnorm och följs när strävan är att undvika skadliga effekter på människors hälsa av omgivningsbuller. Genom bullerkartläggning och åtgärdsprogram ska kommuner och myndigheter minska bullerstörningarna. Miljökvalitetsnormer ska enligt plan- och bygglagen följas vid planläggning.

Då kommunen har färre än 100 000 invånare, omfattas inte Kumla kommun av miljökvalitetsnormerna för buller. Detta är dock ingen anledning att inte beakta gällande riktvärden för buller i samband med den fysiska planeringen och i provning av verksamheter. Översiktsplanens möjligheter att uppfylla bullervärdena beror i stor utsträckning på skyddsavstånd till bullerkällor och utformning av bullerskyddsåtgärder. Buller bör beaktas och hanteras vid framtida detaljpaneläggning. Strävan om att undvika skadliga effekter på människors hälsa på grund av omgivningsbuller har höjts i och med den föreslagna översiktsplanen.

## 6 MILJÖMÅL

Riksdagen har antagit 16 nationella miljö kvalitetsmål. Målen beskriver de egenskaper som vår natur- och kulturmiljö måste ha för att samhällsutvecklingen ska vara ekologiskt hållbar. I Figur 15 nedan visas Sveriges nationella miljö kvalitetsmål.



Figur 15. Sveriges nationella miljö kvalitetsmål.

Kumla kommun arbetar med de nationella miljö kvalitetsmål som är relevanta för kommunen. Naturtyper för miljö målen *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Storslagen fjällmiljö* är inte aktuella i Kumla och bedöms därför inte i denna MKB. Vidare behandlas inte heller miljö målet *Skyddande ozonskikt* eftersom det inte bedöms vara relevant för översiktsplanen.

### 6.1 BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

Att begränsa klimatpåverkan handlar om att minska utsläppen av växthusgaser genom att undvika fossila bränslen och genom en effektivare energianvändning. Översiktsplanen berör miljö målet genom att satsa på förnybar energi i olika former och miljö fordon. Genom en större användning av vind- och solenergi minskas utsläppen av växthusgaser. Översiktsplanen anger att kommunen ska verka för en utbyggnad av anläggningar för solenergi och vindkraft och beakta ytor för solenergi i fortsatt planering. Planen framför även att ta tillvara på den biogas som bildas vid kommunens avloppsreningsverk vilket bidrar till en mer effektivare energianvändning.

För att miljö målet ska kunna uppnås är det viktigt att locka pendlare till tåg och regionbussar. Översiktsplanen framför att kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik prioriteras framför bilen. Detta planeras genom att förbättra gång- och cykelnätet och skapa en attraktiv tillgänglighet. Ett nytt gång- och cykelnät kan i sin tur skapa större attraktion och tillgänglighet för tågpendling.

I översiktsplanen föreslås en ringled runt Kumla tätort, bland annat genom en förlängning av den östra leden söderut. En ringled skulle öka framkomligheten på vägarna, vilket oftast leder till att den totala trafikmängden ökar och att utsläppen av växthusgaser ökar i samma utsträckning.

Generellt har översiktsplanen flera goda intentioner för att minska utsläppen av växthusgaser men anger samtidigt inte med hur mycket utsläppen behöver minska totalt sett eller uppdelat per sektor.

Översiktsplanens intentioner kring minskad klimatpåverkan behöver konkretiseras i kommande kommunala styrdokument och framtida fysiska planering.

**Översiktsplanen bedöms därför påverka miljömålet negativt.**

## 6.2 FRISK LUFT

Målet är att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Översiktsplanen inriktning är att vägtrafiken, speciellt den tunga, ska styras bort från centrala Kumla där många människor vistas. Planen bidrar även till måluppfyllnad genom att befintliga verksamhetsområden förstärks snarare än sprids ut. Verksamhetsområdena vid Södra Via och Rala ligger dessutom nära riksväg 52 och E20, vilket gör att transporter till området inte behöver passera centrala Kumla. Även planerna på att dra ny och förstärka befintlig järnväg till områdena är positivt, eftersom fler transporter då kan gå på järnväg istället för på väg. Det innebär mindre utsläpp av luftföroreningar.

Översiktsplanen tar även ett helhetsgrepp över stadens cykelnät för att göra det mer attraktivt och säkrare att välja cykel istället för bil. Huvudinriktningen med planen är även att stärka kollektivtrafiken. Båda dessa åtgärder kan även bidra till renare luft när utsläppen från vägtrafiken minskar.

**Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.**

## 6.3 BARA NATURLIG FÖRSURNING

Bara naturlig försurning innebär att försurande ämnen som svaveldioxid, kvävedioxid och ammoniak ska underskrida gränsen för vad mark och vatten kan ta emot samt att korrosionshastigheten i markförlagda material inte ska öka. Försurade ämnen härrör framförallt från vägtrafik, värme och elkraftverk, industrier samt jordbruk. Översiktsplanen framför en inriktning mot hållbara transportmedel och minskning av bilismen vilket bidrar till mindre utsläpp av försurade ämnen. Även en koncentration av verksamhetsområden planeras som medverkar till att försurade ämnen hålls inom specifika områden inom kommunen. Flera av nya bostadsområden men även infrastruktur planeras att byggas på jordbruksmark vilket minskar jordbruksarealen inom kommunen vilket kan ses som negativt.

**Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.**

## 6.4 GIFTFRI MILJÖ

Översiktsplanen berör miljömålet genom preciseringen att förorenade områden ska åtgärdas i så stor utsträckning att de inte utgör något hot för människors hälsa eller miljön. De värst förorenade områdena i Kumla kommun ligger inom Kvarntorpsområdet, där även nya verksamhetsområden planeras. Översiktsplanen föreslår att lokalisera miljöfarliga verksamheter där, eftersom det redan ligger miljöfarliga verksamheter i området idag och då området redan är förorenat. Utanför området finns det punktvisa föroreningar som måste beaktas i varje detaljplanskede för att skapa en sådan hälsosam miljö som möjligt för vuxna och barn samt undvika spridning av föroreningar till omgivningen. Generellt påverkas miljömålet positivt eftersom fler förorenade områden kommer att saneras vid kommande exploatering.

**Översiktsplanen bedöms påverka miljömålet positivt.**

## 6.5 SÄKER STRÅLMILJÖ

Målet innebär att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning. Översiktsplanen pekar ut förslag på nya bostadsområden i några områden som sammanfaller med radonriskområden. Eftersom det finns byggnadsteknik för att motverka ohälsosamma radonhalter i inomhusmiljön behöver detta dock inte innebära en ökad exponering av skadlig strålning.



**Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.**

## 6.6 INGEN ÖVERGÖDNING

Jordbruket är den största anledningen till utsläpp av fosfor och kväve, vilket leder till övergödning och igenväxta vattendrag. Även enskilda avlopp är en orsak till övergödning. Ur kommunens perspektiv är VA-nätet och det kommunala reningsverket nycklar för att hantera problematiken. Det är även viktigt att lokala infiltrationsanläggningar och markbäddar fungerar tillfredsställande för att minska övergödningen.

Översiktsplanen lyfter fram vikten av att lokalisera ny bebyggelse där förutsättningar finns för hållbara vatten- och avloppslösningar. Det främjar även målet genom att kapaciteten i vatten- och avlopps nätet ses över i flera områden och att det pågår ett arbete med en förnyelseplan för vatten och avlopp. VA-verksamhetsområdena kommer även att ses över i en verksamhetsområdesplan.

**Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.**

## 6.7 LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG

Översiktsplanen motverkar detta mål genom att bostads- och verksamhetsområden kommer att byggas ut, vilket medför ökade dagvattenflöden med högre föroreningshalter än innan. Exploatering kan påverka de närliggande vattensystemen negativt, om inget arbete med dagvattenhantering sker. Översiktsplanen främjar detta mål genom att föreslå att dagvattenhantering utreds tidigt i den fysiska planeringen, genom att fördröja och rena dagvatten lokalt, genom att planera för flera större dagvattenanläggningar i bostadsområden och att möjliggöra ytor för dagvattenhantering i verksamhetsområden. Genom att dagvatten ses som en resurs främjar det såväl den biologiska mångfalden som naturvärden. Detta bidrar även med bättre förutsättningar för att bevara levande sjöar och vattendrag.

**Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.**

## 6.8 GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET

Detta miljömål handlar om att bevara en säker dricksvattenproduktion och säkerställa de grundvattentäkter som finns i kommunen, se mer information i avsnitt 4.3. I översiktsplanen redovisas att kommunen på längre sikt planerar att använda Vättern som huvudvattentäkt och Blacksta som reservvattentäkt, vilket är en mer långsiktig hållbar lösning då vattenförsörjningen blir mindre sårbar. Detta främjar målet. Det är även positivt för målet att Kumlaåsen får ett starkare skydd genom föreslagen utökning av Blacksta vattenskyddsområde eftersom den enligt SGU är klassad som grundvatten med hög sårbarhet. Det är vidare positivt att inga nya bostads- eller verksamhetsområden pekats ut inom vattenskyddsområdets primära zon.

**Översiktsplanen bedöms påverka miljömålet positivt.**

## 6.9 MYLLRANDE VÅTMARKER

Att bevara de våtmarksmiljöer som finns i kommunen är en viktig aspekt i detta miljömål, se mer information under avsnitt 4.3. I översiktsplanen kommer inga områden med våtmarker att exploateras, utan kommer att bevaras.

**Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.**

## 6.10 LEVANDE SKOGAR

Målet för levande skogar handlar om att bevara skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion och mångfald samt bevara kulturmiljövärden och värna om sociala värden. Kumla kommun har en begränsad andel skogsmark.

I översiktsplanen betonas att skogs- och naturområden är viktiga för rekreation men även för den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster. Översiktsplanen lyfter fram att gröna stråk även ska finnas för att nå gröna områden utanför tätorterna. Stråken är inte bara till för människor utan fungerar även som spridningskorridorer för djur och växter. På så sätt kan även ekosystemens funktioner och processer upprätthållas.

Nya bostadsområden planeras att delvis exploateras på skogsmark, vilket bedöms minska livsmiljöer för den biologiska mångfalden. Översiktsplanen lyfter fram vikten av att värna om skogsbrukets behov av större, sammanhängande arealer.

**Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.**

## 6.11 ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP

Odlings- och jordbrukslandskapet värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas. Samtidigt ska även kulturmiljövärden och den biologiska mångfalden bevaras och stärkas. Större delen av nya bostadsområden i översiktsplanen kommer att bebyggas på jordbruksmark, vilket påverkar odlingslandskapet negativt. Brukningsvärd jordbruksmark ska endast tas i anspråk och exploateras om det behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse och om annan lokalisering saknas.

För att minimera påverkan på jordbruksmark föreslås bostadsbebyggelse främst koncentreras i och i anslutning till tätorterna, längs bebyggelsestråk och till förtätningsområden på landsbygden.

**Översiktsplanen bedöms påverka miljömålet negativt då viss jordbruksmark kommer att exploateras.**

## 6.12 GOD BEBYGGD MILJÖ

Miljömålet har klart störst relevans för översiktsplanen och även övrig fysisk planering. Målet innebär att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö för de boende. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Översiktsplanens strategier och riktlinjer syftar till att skapa goda bebyggda miljöer med tillgång till kollektivtrafik, service och gång- och cykelvägar. I översiktsplanens utvecklingsstrategi pekas viktiga bebyggelsestråk ut, som är viktiga förbindelser mellan kommunens orter och är stråk där utveckling av bebyggelse, infrastruktur och VA helst bör ske. Längs de definierade bebyggelsestråken och en kilometer på vardera sida om dem kommer kommunen principiellt att se mer positivt på ny bebyggelse än på den övriga landsbygden. Översiktsplanen föreslår en samlad bebyggelse samt en förtätning av orterna för att skapa ytterligare underlag för exempelvis skola, kommunal VA-försörjning med mera. Planens inriktning är att som helhet skapa en långsiktigt hållbar och god bebyggelsemiljö, vilket ger förutsättningar för en god boendemiljö och därigenom medverkar till uppfyllelse av miljömålet.

Översiktsplanen främjar målet genom ambitionen att styra bort både väg- och järnvägstrafik från järnvägsområdet i centrala Kumla. Det får positiva effekter med lägre bullernivåer och utsläpp av luftföroreningar, med positiva konsekvenser för människors hälsa som följd.

En god bebyggd miljö innebär även möjlighet till grönytor och rekreativmiljöer. Det är därför positivt att översiktsplanen behåller alla nuvarande grönområden så att det finns närhet till naturen för så många Kumlabor som möjligt. Det utpekade området Brånsta/Sännersta är strategiskt placerat inom cykelavstånd till centrala Kumla, samt nära grönområde. Många av de nya bostäderna som planeras kommer byggas i centrala Kumla. En förtätning av tätorten kan förhoppningsvis leda till en trevligare miljö när fler människor rör sig i området, vilket ökar tryggheten och stadskänslan. Det ger även större underlag för affärer och verksamheter att etablera sig i centrum, vilket ytterligare kan stärka en god bebyggd miljö genom bättre tillgänglighet och service.

**Översiktsplanen bedöms påverka miljömålsuppfyllelsen positivt.**

### 6.13 ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV

Att bevara flora och fauna kan bara delvis hanteras lokalt. Den biologiska mångfalden påverkas främst av olika globala processer, som giftnivåer och klimatfrågan. Nedbrutet på lokal nivå handlar miljömålet främst om att bevara grönområden och naturmark, framför allt de skyddade områdena, för att arters livsmiljöer, ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas.

Översiktsplanen tar upp vikten av att behålla och bevara områden med värdefulla naturmiljöer och grönstruktur, både större skogs- och naturområden samt mindre grönområden. Några av dessa större naturområden är Viaskogen, Norra Mossby och Björka lertag. Även vissa sjöar och våtmarker är av stor betydelse för Ett rikt växt- och djurliv. Vissa riktade åtgärder kan behövas för särskilt utsatta arter.

**Översiktsplanen bedöms inte påverka miljömålsuppfyllelsen vare sig positivt eller negativt.**

## 7 ÖVRIGA KONSEKVENSER

### 7.1 SOCIALA KONSEKVENSER

En socialt hållbar kommun tar hänsyn till människors behov och välbefinnande, samt inkluderar alla oavsett kön, ålder, etnisk, socioekonomisk eller kulturell tillhörighet. Genom att ta hänsyn till och behandla sociala aspekter i den fysiska planeringen kan en god livsmiljö främjas. Sociala konsekvenser inom översiktsplanen är främst kopplade till innehåll om samhällets utbyggnad men även till byggande och utveckling på landsbygden och till inriktning på bevarandefrågorna.

#### 7.1.1 Referensalternativet

Vid ett referensalternativ skulle de sociala aspekterna som är viktiga för människan för att få trygghet och livskvalitet sannolikt gå förlorade då bostadsområden troligtvis skulle bli mer osammanhängande och utspridda inom kommunen.

Tillgängligheten inom kommunens samtliga orter med Kumla tätort som nod skulle förmodligen gå förlorad vilket kan leda till mindre social interaktion.

#### Små till måttliga negativa konsekvenser

*Värde påverkas negativt eller minskar,  
skador uppstår, nya grupper av människor  
drabbas*

#### 7.1.2 Översiktsplanen

Kumla kommuns ställningstagande till nya utbyggnadsområden för bostäder och dess geografiska lägen bedöms skapa goda möjligheter till att tillgodose olika boendegrupperns önskemål och bostadsbehov. Planerade utbyggnadsområden till befintliga orter och eventuell enskilt byggande längs med utpekade bebyggelsestråk skapar förutsättningar för social kontinuitet, närhet till anhöriga och lokal utveckling inom hela kommunen. Även utbyggnad av lokaltrafiken i samma stråk som utbyggnadsområdena skapar en bättre tillgänglighet inom kommunen för social interaktion. För behovet av stöd, bekräftelse, stimulans och informationsutbyte är det sociala livet viktigt.

Förutom i Kumla tätort finns service även i de fyra mindre orterna Åbytorp, Ekeby, Sannahed och Hällabrottet. Vid flera utbyggnadsområden planeras utbyggnad av bostadsservice som bedöms medföra god tillgänglighet till boendeservice i form av bland annat utbildning och kommersiell service.

Översiktsplanen ger möjligheter till byggnation utanför Kumla tätort genom flera bebyggelsestråk och förtättningsområden på landsbygden vilket kan medverka till att en levande landsbygd bibehålls och utvecklas.

Utbyggnadsområden för verksamheter förslås i delar av kommunen med bra lägen för transport och exponering. I samband med utveckling av dessa områden utvecklas arbetsmarknaden och blir större och bredare med möjligheter till arbete nära bostaden. Detta innebär även en ökad trygghet och livskvalitet för många individer.

En mer attraktiv stadskärna inom Kumla tätort skapar plattform för levande och intressanta stadsmiljöer där människor kan mötas och interagera med varandra. En utveckling av gång- och cykelnätet ökar tillgängligheten till dessa plattformar men även till rekreationsområden. Bättre tillgänglighet och attraktivitet till användning av hållbara transportmedel bidrar också till bättre folkhälsa och välmående. Bevarande av grönstruktur och naturområden i och runt om tätorter skall enligt översiktsplanen beaktas. Grönstruktur och naturområden bedöms ge goda förutsättningar för rekreation och därmed en utvecklad folkhälsa och välbefinnande i kommunens olika delar.

Översiktsplanen värnar om värdefulla natur- och kulturmiljöer inom kommunen. Kommunen bedömning är att jord- och skogsbruksvärden tas hänsyn till vid föreslagna utbyggnadsområden, vilket innebär skada på värdena minimeras.

Översiktsplanen bedöms medföra övervägande positiva sociala konsekvenser.

**Positiva konsekvenser**

*Nya värden tillförs eller att värde förstärks märkbart t ex genom att tidigare skador åtgärdas*

### 7.1.3 Jämförelse med referensalternativet

En utveckling utan riktlinjer för Kumla kommuns utbyggnadsplanering skulle skapat ett mer splittrat läge där det finns risk att bostäder, verksamheter och handel sprids ut i kommunen utan samordning av befintlig infrastruktur. Detta kan leda till en mer osammanhängande och mindre social interaktion som är viktig för behovet av stöd, bekräftelse, stimulans och informationsutbyte är det sociala livet viktigt.

## 7.2 EKONOMISKA KONSEKVENSER

Ekonomisk hållbarhet innebär att verka för en inkluderande och långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt. Det handlar också om att hushålla med materiella resurser genom att kommunens infrastruktur samordnas så att den blir så effektiv och resurssnål som möjligt.

### 7.2.1 Referensalternativet

Ett läge utan ny översiktsplan riskerar att sprida ut bebyggelse, service och arbetsplatser. Det kan medföra samhällsekonomiska kostnader i form av nyinvesteringar för utbyggnad av infrastruktur och ledningsnät med mera.

**Små till måttliga negativa konsekvenser**

*Värde påverkas negativt eller minskar, skador uppstår, nya grupper av människor drabbas*

### 7.2.2 Översiktsplanen

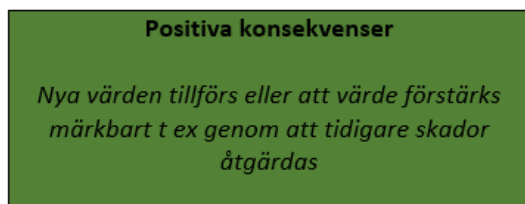
Översiktsplanen pekar mestadels ut redan bebyggda områden för exploatering, vilket ger ett effektivt resursutnyttjande där redan ianspråktagen mark kan användas på ett effektivt sätt genom att ta tillvara redan gjorda investeringar och bygga vidare på exploaterad mark.

Översiktsplanen pekar ut flera attraktiva områden för utbyggnad av bostäder, vilket kan locka fler att bosätta sig i Kumla. Inriktningen är också att områdena även ska ligga i anslutning till kollektivtrafik, vilket ger positiva ekonomiska konsekvenser i form av en större arbetsmarknad. Översiktsplanens inriktning att bevara natur- och kulturvärden samt grönområden gör dessutom kommunen attraktiv för både boende och turister, vilka båda är viktiga för kommunens skatteintäkter.

Många av de infrastruktuursatsningar som pågår eller planeras på riksväg 51 och 52 bekostas av Trafikverket och belastar inte Kumla kommun. För att skapa den östra ringleden som pekas ut i

översiktsplanen som ett steg i att leda bort trafiken från centrala Kumla, krävs dock en del investeringar även från kommunens sida.

Översiktsplanens utpekade områden för nya verksamhetsområden har en bra placering ur transportsynpunkt, vilket gör det attraktivt för verksamheter att etablera sig där. Ett utökat näringsliv i kommunen är positivt, eftersom det ger förutsättningar för minskad utpendling med mera.



### 7.2.3 Jämförelse med referensalternativet

En utveckling utan riktlinjer för Kumla kommuns utbyggnadsplanering skulle skapat ett mer splittrat läge där det finns risk att bostäder, verksamheter och handel sprids ut i kommunen utan samordning av befintlig infrastruktur. Det kan leda till ökade samhällsekonomiska kostnader i form av nyinvesteringar i oexploaterade områden.

## 8 SAMLAD BEDÖMNING

### 8.1 MILJÖMÄSSIGA ASPEKTER

Översiktsplanen har goda ambitioner om en hållbar och miljöanpassad samhällsutveckling. Detta genom strategier för utveckling av de mindre orterna, satsning på infrastruktur för gång och cykel, utveckling av gröna och blåa stråk, avsikt att stärka både tätort och landsbygd samt att lokaliseras och utveckla verksamhetsområden i områden med goda transportmöjligheter.

I Tabell 2 nedan visas en sammanfattning över bedömda konsekvenser av översiktsplanen samt av referensalternativet.

Tabell 2. Sammanfattning över bedömda konsekvenser av översiktsplanen.

Miljöaspekt	Bedömd konsekvens i översiktsplanen	Bedömd konsekvens i referensalternativet
Markanvändning samt hushållning med naturresurser	Små till måttliga negativa konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Naturmiljö samt rekreation och friluftsliv	Inga eller ringa negativa konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Vattenmiljö	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Kulturmiljö	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Klimat och transport	Små till måttliga negativa konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Hälsa	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser
Risker	Positiva konsekvenser	Små till måttliga negativa konsekvenser

Nedan följer en kort sammanfattning över bedömda konsekvenser av översiktsplanen för respektive aspekt.

Miljöaspekten *Markanvändning samt hushållning med naturresurser* har bedömts ge risk för negativa konsekvenser på grund av att områden med bördig jordbruksmark i anspråk för bebyggelse och infrastruktur, vilket precis ökar fragmenteringen och kan skapa eller förstärka barriärer i landskapet. Byggnation kan därför medföra negativa konsekvenser för viktiga samhällsresurser, dock är konsekvensens omfattning beroende av hur bebyggelsen utformas och vilken hänsyn som tas till ekologiska värden och funktioner. Brukningsvärd jordbruksmark ska endast tas i anspråk och exploateras om det behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse och om annan lokalisering

saknas. Byggande på jordbruks- och skogsmark behöver ställas i relation till påverkan på de areella näringarna.

Översiktsplanen bedöms medföra inga eller ringa negativa konsekvenser för miljöaspekten *Naturmiljö samt rekreation och friluftsliv*. Inga riksintressen, Natura 2000-områden eller naturreservat berörs av planerade utvecklingsområden i översiktsplanen. 360 meter sydost om Natura 2000-områdena Vissberga lertag och Björka lertag planerar kommunen för utökning av befintligt verksamhetsområde. Påverkan och konsekvenserna av verksamhetsområdet för Natura 2000-områdena är oklara och behöver behandlas närmare i kommande planering. Även påverkan och konsekvenser för kommunens nyckelbiotoper, biotopskyddsområden, utspridda områden av ängsmarker, betesmarker samt sumpskogar är oklara och vid framtida planering i dessa områden kommer det krävas enskilda bedömningar för att utreda hur värdefulla de separata markerna är. Det är positivt att översiktsplanen rekommenderar att dels ta fram naturinventeringar/naturvårdsplaner och dels att ta hänsyn till naturvärden vid framtida planering.

För miljöaspekten *Vattenmiljö* bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser. Blacksta vattenskyddsområde föreslås i en utredning (Sweco 2018) att utökas till att även omfatta en tertiär zon som omfattar hela Kumlaåsen. Enligt översiktsplanen har inga nya bostads- eller verksamhetsområden pekats ut inom vattenskyddsområdets primära zon. Däremot ligger det utpekade förtättningsområdet Sannahed inom sekundär och tertiär zon. På längre sikt planerar Kumla kommun att bruka Vättern som huvudvattentäkt och Blacksta som reservvattentäkt och därför har ett 30 meter brett ledningsstråk reserverats. Det här är en mer långsiktigt hållbar lösning, eftersom vattenförsörjningen blir mindre sårbar.

För miljöaspekten *Kulturmiljö* bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser. Översiktsplanen bedöms inte medföra påtaglig skada på riksintressena för kulturmiljövård (Drumlinområdet, Rösavi, Hardemo och Hjortsberga samt Kumlabby) under förutsättning att kommunen genomför de åtgärder som nämns i översiktsplanen.

Enligt översiktsplanen ska hänsyn tas till fornlämningar vid exploatering och bevarandet av fornlämningar ska vägas mot att utveckla kommunen. Därför ska noga övervägningar göras vid exploatering i områden där fornlämningar finns och vid kommande exploatering kan arkeologiska utredningar förväntas krävas. Genom sådana undersökningar kan kunskapen om ett områdes förhistoriska tid fördjupas vilket är positivt.

Översiktsplanen bedöms lyfta fram riktlinjer gällande förhållningssätt till de kulturhistoriska dragen och landskapets historia vilket är positivt ur kulturmiljösynpunkt. Möjligheten att bilda ett kulturreseptat i Sannahed lyfts fram i översiktsplanen. Bildandet av ett sådant reservat skulle innebära positiva konsekvenser för bevarandet av ett värdefullt kulturpräglat landskap genom att områdets kulturmiljövärden, inklusive byggnader, anläggningar och fornlämningar skyddas och vårdas.

Översiktsplanen bedöms innebära små till måttliga negativa konsekvenser på *Klimat och transport*. Genom satsningar på pendlingsmöjligheter inom Örebroregionen form av regional pendeltågstrafik, en utveckling av kollektivtrafiken i förhållande till utpekade utvecklingsstråk av nya bostadsområden samt en bättre tillgänglighet av gång- och cykelstråk skapas möjligheter för att minska utsläpp av växthusgaser att minska.

Bilismen och tyngre fordonstrafik planeras enligt översiktsplanen att ledas bort från stadskärnan genom kompletteringar och utveckling av ringledssystem. Bland annat så föreslås en förlängning av den östra leden söderut. Enligt översiktsplanen är kommunens långsiktiga mål att verka för en ny trafikplats på E20 mellan trafikplatserna Ekeby och Byrstatorp, förslagsvis integrerad med anslutning till Sicklesta rastplats för att inte tillföra flera av- och påfarter. Utvecklande av ringled runt Kumla ökar framkomligheten men kan också komma att leda till en ökning av vägtrafiken vilket i sin tur medför ökad utsläpp av växthusgaser.



Översiktsplanen har flera goda intentioner för att minska utsläppen av växthusgaser men anger samtidigt inte med hur mycket utsläppen behöver minska totalt sett eller uppdelat per sektor. Översiktsplanens intentioner kring minskad klimatpåverkan behöver konkretiseras i kommande kommunala styrdokument och framtida fysiska planering.

Miljöaspekten *Hälsa* bedöms innebära positiva konsekvenser. Översiktsplanens inriktning att leda om trafiken från centrala Kumla, att satsa på en välfungerande regional pendeltågstrafik och utveckla cykelvägnätet är åtgärder som bedöms innebära positiva miljöeffekter i form av minskade utsläpp av luftföroreningar, vilket ger positiva konsekvenser för människors hälsa. Ambitionen med översiktsplanen är att styra om både transporter på järnväg och väg från Kumla tätort till områden där exponeringen av buller är mindre, bedöms översiktsplanen generellt ha positiva konsekvenser på människors hälsa.

Översiktsplanen bedöms innebära positiva konsekvenser på miljöaspekten *Risker*. Översiktsplanens inriktning är att när byggnation sker inom 150 meter från farligt gods-led ska risker med farligt gods bedömas och beaktas. De områden som pekas ut för nya bostäder i översiktsplanen uppfyller generellt Länsstyrelsens rekommenderade skyddsavstånd, undantaget är Sickelsta och delar av Hällabrottet. För att minska transporterna av farligt gods genom Kumla tätort och på så sätt minska risken för en olycka med farligt gods i är mark reserverad för en ny sträckning, så att transporter från Kvarntorp industriområde kan gå direkt söderut utan via Kumla stationsområde. Översiktsplanens ställningstagande är att nya drivmedelstationer ska lokaliseras utanför tätorten är positivt ur hälsosynpunkt.

Översiktsplanen förespråkar att översvämningrisker ska beaktas vid upprättande av detaljplaner och bygglovsprövningar, samt lyfter fram att översvämningrisk är en mellankommunal fråga och att åtgärder behöver samordnas över kommungränser. Det är även positivt att kommunen har som ambition att peka ut och bevara de stora grönområden som finns i kommunens orter, samt att peka ut förslag till nya grönområden som syftar till att bland annat öka skyddet mot skyfall och översvämningar.

Översiktsplanens inriktning är att undersöka, och vid behov sanera, misstänkta markföroreningar vid ändrad markanvändning och innebär troligtvis att saneringen av förorenade områden kommer att intensifieras eftersom fler områden exploateras vilket bedöms leda till positiva konsekvenser.

Översiktsplanen föreslår att lokalisera farliga verksamheter i Kvarntorps industriområde där det redan idag finns farliga verksamheter och att beakta skyddsavståndet till farliga verksamheter. Översiktsplanen förespråkar även att krisberedskap och räddningstjänstens framkomlighet ska beaktas vid samhällsplanering.

## 8.2 SOCIALA ASPEKTER

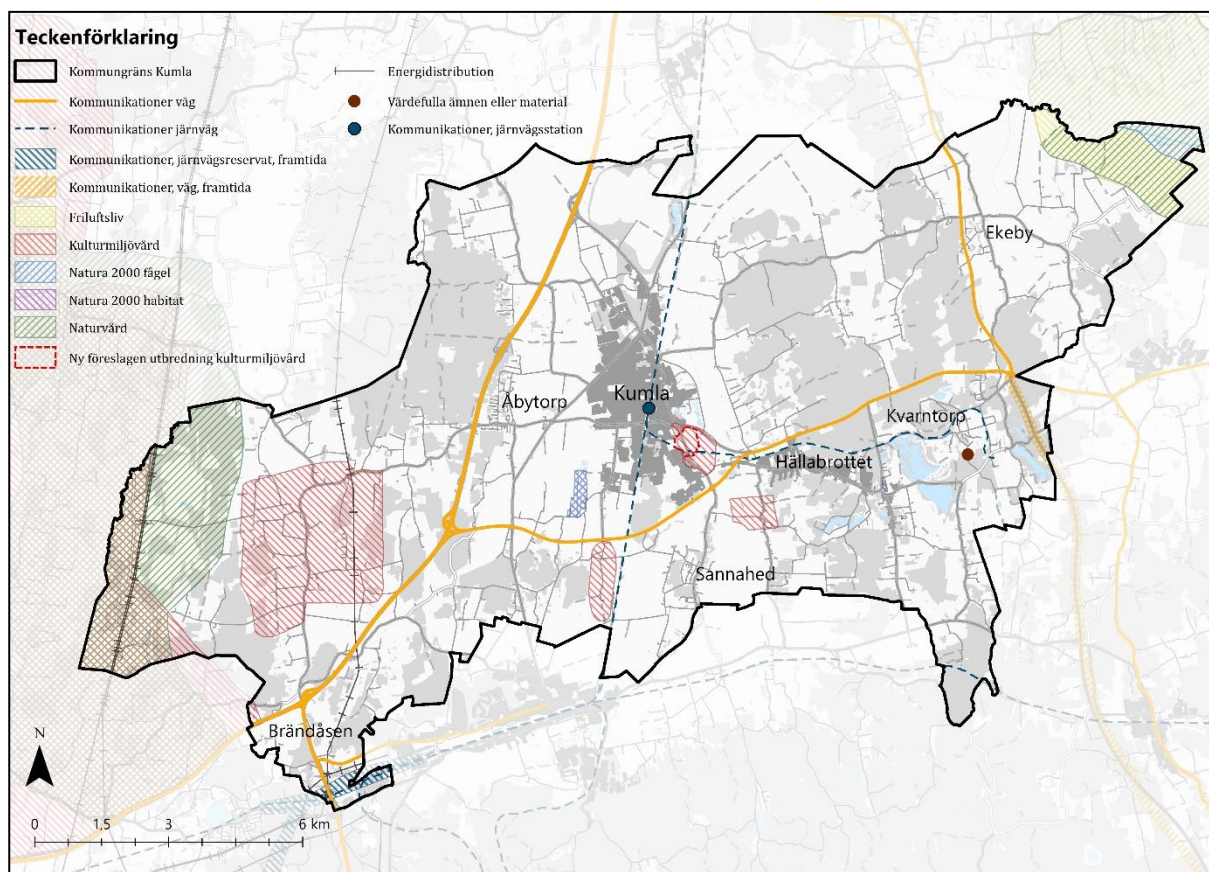
Översiktsplanen har höga ambitioner när det gäller att skapa attraktiva och goda livsmiljöer för de som bor, verkar och vistas i kommunen. De inriktningar som definieras måste sägas ligga väl i linje med dessa ambitioner. Sociala nyttor uppstår dock inte av fysiska planeringsinriktningar enskilt, utan som en kombinerad effekt av andra åtgärder och förändringar till exempel på bostadsmarknad, arbetsmarknad och i utbildningssystem.

## 8.3 EKONOMISKA ASPEKTER

Översiktsplanen bygger vidare och förstärker Kumlas befintliga bebyggelse och infrastruktur, vilket är resurseffektivt.

## 8.4 PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSEN OCH MILJÖKVALITETSNORMER

Figur 16 visar riksintressen i Kumla kommun och påverkan på dessa redogörs i texten nedan.



Figur 16. Karta över riksintressen i Kumla kommun.

### Riksintresse för naturmiljö

Kumla kommun verkar för att skydda riksintressena mot åtgärder som påtagligt kan skada dessa och har planerat utpekade utvecklingsområdena i översiktsplanen därefter.

Översiktsplanen redovisar ett förtätningsområde på landsbygden som ligger i direkt anslutning till riksintresseområdet Södra Mossby. Förtätningsområdet är generellt avgränsat. I övrigt redovisar översiktsplanen inga förslag på utveckling av mark- och vattenområden i anslutning till riksintressena för naturvård.

Därmed bedöms översiktsplanen vara förenligt med riksintressena och bedöms ej medföra påtaglig skada på dessa.

### Riksintresse för kommunikationer

Exploateringen av nya verksamheter i södra Via och Rala kan öka trafikbelastningen på riksväg 52. Trafiklösningar i samband med exploateringen måste därför planeras så att inte påverkar framkomligheten på vägen.

Söder och även väster om väg 51 är mark utpekad som riksintresse för framtida väg, för sträckan Kvarntorp-Svennevad. Sträckan har byggts om till mötesfri väg, projektet färdigställdes hösten 2019.

Översiktsplanen föreslår en ny direktkoppling söderut direkt mot industrispåret till Kvarntorps industriområde istället för att gå in via stationsområdet. Det avlastar stationsområdet som också är ett utpekad riksintresse.

De förändringar som föreslås i översiktsplanen bedöms inte medföra någon påtaglig skada för riksintressena för kommunikation (*E20, Godsstråket genom Bergslagen, Kvarntorps industrispår, Västra stambanan samt järnvägsstationen i Kumla*).

### Riksintresse för friluftsliv

Kvismaren är utpekad som riksintresse för friluftsliv. I översiktsplanen är området markerat som område för natur. Förslaget innebär därmed inga konflikter med riksintresset.

### Riksintresse för kulturmiljö

Drumlinområdet är till större delen utpekad som ett naturområde i användningskartan. Vid riksintressena i Hardemo och Hjortsberga redovisar översiktsplanen ett förtättningsområde på landsbygden. Vid Rösavi redovisas i översiktsplanen ett utvecklingsområde för verksamheter och ett nytt industrispår i anslutning till riksintresseområdet. Ralaområdet är redan delvis detaljplanelagt. För att skydda riksintresset och skärma av mot industrispåret finns bestämmelser om vall samt trädplantering i detaljplanen.

I översiktsplanen framgår att vid utveckling av områden intill riksintresse ska områdenas värden tillgodoses och skyddas mot påtaglig skada. Under förutsättning att kommunen genomför de åtgärder som nämns i översiktsplanen bedöms kunna genomföras utan att påtagligt skada riksintressena vid Drumlinområdet, Hardemo, Hjortsberga samt Rösavi.

Översiktsplanen redovisar områden för utveckling av mark- och vattenanvändning inom och i anslutning till riksintresse för kulturmiljövård Kumlaby. Inom riksintresset Kumlaby föreslås ett område för utveckling av bostäder. I översiktsplanen framgår att Kumla kommun önskar att gränserna för riksintresset Kumlaby revideras och att den återstående värdefulla kulturmiljön ges ett tydligare och starkare skydd. Kumla kommun anser att riksintresset är för stort tilltaget och inkluderar områden som inte längre omfattas av riksintressets syfte. Oavsett om gränserna för riksintresset revideras eller inte, bedöms båda alternativen kunna genomföras utan att medföra påtaglig skada på riksintresset. Utan ny avgränsning av riksintresset kommer viss exploatering att kunna ske inom intressets gränser, men då Kumlaby redan är påverkat bedöms inte den exploatering som översiktsplanen medger att medföra ytterligare negativ påverkan. Vid ny avgränsning kommer kärnan av intresset att bevaras och översiktsplanen föreslår ingen exploatering runt denna.

### Miljökvalitetsnormer

Översiktsplanens inriktning att ta med miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvattenförekomster tidigt i planeringen, att avsätta mark för lokalt omhändertagande av dagvatten, att bevara grönområden och att arbeta med ett övergripande regionalt samarbete är åtgärder som bedöms innebära bättre förutsättningar att klara normerna.

Eftersom ambitionen med översiktsplanen är att styra om både transporter på järnväg och väg från Kumla tätort till områden där exponeringen av buller är mindre samt att verka för skärmning av buller från järnvägen, bedöms planalternativet bidra till att öka möjligheterna att klara miljökvalitetsnormerna för buller och luft.

## 8.5 KUMULATIVA ELLER INDIREKTA EFFEKTER

Kumulativa (sammanvägda) konsekvenser innebär att de effekter enskilda projekt eller verksamheter medför sätts i sammanhang med andra verksamheter i området. På detta sätt kan en total påverkan på ett geografiskt område beskrivas. I ett isolerat perspektiv kanske varje verksamhet endast ger upphov till små effekter, medan den samlade effekten kan ge påtagliga förändringar för exempelvis boende eller naturmiljö.

I översiktsplaneskedet är det osäkert att utläsa kumulativa effekter med tanke på att översiktsplanen innehåller olika utbyggnadsmöjligheter. Därför bör det i samband med tillståndsansökningar och utredningar inför exempelvis industriella etableringar, vindkraftsetableringar etc. göras en analys av de kumulativa effekterna. Kumulativa effekter av översiktsplaneringen kan vara ett ökat trafikarbete, ökat ianspråktagande av allemansrättslig mark och påverkan på naturmiljön.

Konsekvensen av ett ökat trafikarbete vore i nuläget negativt (nästan uteslutande fossila drivmedel) för klimatet, men är på sikt svårbedömt med tanke på pågående förändringar av drivmedel.

Ett fragmentiserande av jordbruks-, skogsbruks- och naturmark har både direkta och indirekt negativa effekter på kulturmiljö- och landskapsbildsvärden samt för möjligheter till både stödjande och försörjande ekosystemtjänster. Översiktsplanen lyfter jordbruksmarkens betydelse för länet och riket och avser att endast exploatera brukningsvärd jordbruksmark om det behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse och om annan lokalisering saknas.

Översiktsplanen medger flera utpekade områden för tätortsnära natur, med höga natur- och kulturmiljövärden. Ett ökat nyttjande av dessa områden kan medföra ökat slitage, medan det å andra sidan bidrar till en positiv utveckling av livsmiljön för fler människor i området. Vad gäller påverkan på naturmiljön bedöms också den bli begränsad även om samtliga utvecklingsområden exploateras. Detta då områdena är utvalda utifrån att en etablering skall kunna ske utan att djur- och växtlivet påverkas på ett oacceptabelt sätt.

## 8.6 MÅLUPPFYLLELSE OCH MÅLKONFLIKTER

### 8.6.1 Potentiella målkonflikter

Flera av de målkonflikter som utgör problem ur ett nationellt perspektiv finns även i Kumla kommun. Hit hör konflikten mellan exploatering och jordbrukets och skogsbrukets intressen i värdefulla jordbruks- och skogsmarker. För utveckling av nya områden eller förtätning av redan exploaterade områden kan intressekonflikter uppstå. Kommunen kan hantera detta genom att i kommande planering tidigt ta ställning till vilken mark som ska exploateras respektive bevaras. Genom en framsynt planering där kloka avvägningar görs för en långsiktigt god bebyggd miljö kan en hållbar utveckling främjas och målkonflikter minska. En annan målkonflikt är mellan en ökad exploatering och samtidigt minska klimatpåverkan. För att minska klimatpåverkan behöver översiktsplanens intentioner konkretiseras i kommande kommunala styrdokument och framtida fysiska planering.

### 8.6.2 Miljö kvalitetsmål

Översiktsplanen kommer delvis att bidra till att gällande miljömål uppfylls, samt medverka till att miljö kvalitetsnormerna inte överskrids. Samtidigt kan inte miljömålen uppnås utan att det görs åtgärder i ett regionalt perspektiv av kringliggande kommuner.

### 8.6.3 Folkhälsomål

Sverige har en nationell folkhälsopolitik med elva målområden. Det övergripande målet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen. Målområdena är bland annat barn och ungas uppväxtvillkor, miljöer och produkter och fysisk aktivitet.

Grönstruktur som stimulerar till möten och aktivitet och som ger möjlighet till rekreation och lek för alla åldrar och grupper i samhället, skapar förutsättningar för folkhälsa. Översiktsplanen innebär en utveckling av stråk som uppmuntrar till långpromenader och motionscykling, såsom gång- och cykelvägar till och vid populära fritids- och rekreationsområden till exempel Kumla stadspark, vilket är positivt för folkhälsan.

## 9 ÅTGÄRDER FÖR ATT FÖREBYGGA, HINDRA ELLER MOTVERKA EN BETYDANDE PÅVERKAN

I samband med upprättande av nya detaljplaner kommer kommunen att ta ställning till om detaljplanerna medför en betydande miljöpåverkan. Om planerna bedöms medföra en betydande miljöpåverkan skall konsekvenserna av planen bedömas i en särskild miljökonsekvensbeskrivning och samråd kring avgränsning och betydande miljöpåverkan ska hållas med Länsstyrelsen. För att förhindra, och minska, att negativa konsekvenser uppstår är det viktigt att kommunen uppfyller de krav och riktlinjer som finns för de olika miljöaspekterna, exempelvis riktvärden för buller, luftutsläpp, avstånd mot väg för farligt gods etc.

I kommande detaljplaner för förtätning i centrala Kumla behöver utformningen av byggnaderna anpassas så att luftföroreningar kan ventileras bort i gaturummet. Antalet boendeparkeringar måste också begränsas så att inte trafikflödet i centrum ökar.

Kommunen bör ta hänsyn till miljö kvalitetsnormer vid tillståndsbeslut, godkännanden, dispenser, anmälningsärenden vid planering och planläggning. Eftersom det saknas bullerkartläggning över Kumla kommun är detta en fråga som bör hanteras inför varje detaljplan.

Vid detaljplanering och bygglovsgivning samt vid tillståndsansökningar enligt miljöbalken ska i prövningen beaktas huruvida verksamheten bidrar till att en miljö kvalitetsnorm överskrids eller ej. Verksamheter ska bedrivas så att de bidrar till att miljö kvalitetsnormerna uppfylls. Kommunen kan också i upphandlingar kräva att de egna transporter som till exempel skolskjutsar och transporter inom hemtjänst går på icke fossila bränslen och att ekologiska produkter används.

Kumla kommun är en utpräglad pendlingskommun, där en stor andel av resorna sker med bil. Detta bidrar till klimatpåverkan genom utsläpp av växthusgaser. Översiktsplanens ambition är att ge invånarna förutsättningar att jobba hemifrån så att lokalisering inte längre blir lika viktig, så som bra bredbandsinfrastruktur i hela kommunen. Kommunen planerar även att anlägga pendelparkeringar på strategiska platser för att underlätta för människor att pendla med kollektivtrafik och på så sätt minska utsläppen.

Enligt Trafikverkets mätningar av trafikflödet från år 2016 ligger årsdygnstrafiken på E20 utanför Kumla på 25 390 fordon, varav cirka 14 procent utgörs av tunga fordon. Det passerar över 3 miljoner fordon per år. Kumla kommun bör uppmana Trafikverket att genomföra en bullerkartläggning och att ta fram ett åtgärdsprogram för att minska bullerstörningarna från E20.

Kommunen bör vara tydlig och konsekvent med att styra nybyggnation enligt översiktsplanen, även om det sker på förorenade områden. För att underlätta genomförandet bör kommunen ha en tydlig strategi för hur förorenad mark ska hanteras i planering och exploatering. Det är extra viktigt att förorenade områden saneras på ett korrekt sätt när det rör mark för boende eller förskolor/skolor.

Översiktsplanen pekar ut Sannahed som ett förtättningsområde, där det i områdets södra delar i dagsläget ligger speedwaybanan. Om bostäder planeras nära banan måste bulleråtgärder vidtas för att klara uppställda riktvärden.

Den nya trafikplatsen som Kumla kommun önskar vid Sickelsta, kommer att innebära större trafikflöden genom bostadsområdet Sörby, vilket leder till högre bullernivåer i området. Inför vägplanen måste därför bullersituationen utredas så att lämpliga åtgärder för att minska bullerexponeringen kan vidtas.

## 10 UPPFÖLJNING

Enligt miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför. Såväl den förutsedda som den oförutsedda betydande miljöpåverkan ska följas upp. Uppföljningen medverkar till att syftet med MKB:n och målen om hållbar utveckling ska uppfyllas. Uppföljning bidrar också till ökad kunskap och kvalitetssäkring av miljöbedömningar.

Att följa upp en översiktsplan och den miljöpåverkan som denna medför innebär en särskild utmaning, då översiktsplanen är ett strategiskt, översiktligt dokument med begränsad juridisk inverkan på efterföljande beslut och sambandet mellan planen och de faktiska fysiska förändringarna är mycket komplexa. Boverket rekommenderar att uppföljningen av översiktsplanens betydande miljöpåverkan kopplas till befintlig tillsyn, miljöledning och övervakning. Därför kan ett sätt vara att samordna uppföljningen med den ordinarie miljöövervakningen i kommunen. Uppföljningen kan sammanställas i en miljöredovisning som lämpligen kan fungera som underlag vid en aktualitetsprövning av planen.

Det är också viktigt att följa upp översiktsplanens styrande verkan för miljön genom kommunens fortsatta arbete med bland annat detaljplaner, andra planer samt lov och tillstånd. Även andra planers och tillståndsärendens miljökonsekvensbeskrivningar kan vara lämpliga underlag i en sådan utvärdering. Uppföljningen bör ske kontinuerligt och planerat.

## 11 REFERENSER

### **Kumlas kommunala strategier och program**

Avfallsplan, Kumla kommun, 2010

Program för Gröna Kumla, Kumla kommun, 2017

Boendeprogram, Bostadspolitisk inriktning 2017-2025, 2017

Kulturmiljöprogram för Kumla kommun, Kumla kommun, 2015

Miljöprogram 2019-2022, Lokala miljömål för Kumla kommun, 2018

Trafikstrategi för Kumla kommun, Kumla kommun, 2015

### **Webbsidor**

Boverket, 2017-03-07: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/detaljplanering/>

Kumla kommun, 2017-03-07: <http://www.kumla.se/bygga-bo-och-miljo/buller-och-luftkvalitet.html>

Trafikverket, 2017-03-07: <http://vtf.trafikverket.se/SeTrafikinformation#>

### **Övriga utredningar m.m**

Godsstråket genom Bergslagen, Kumla. Tågbullerutredning. ÅF, 2015

Region Örebro län, Resvanor i Örebro län, Rapport 2017:02, 2017

Sweco, 2018. Utkast på rapporten: Hydrogeologisk beskrivning och beskrivning av framtagande av vattenskyddsområde för Blacksta vattentäkt, Kumla kommun. Daterat: 2018-03-12.

Övergripande riskbedömning för Kumla kommun – Järnvägstrafik och transport av farligt gods på järnväg, WSP 2014

## VI ÄR WSP

WSP är ett av världens ledande analys- och teknikkonsultföretag. Vi verkar på våra lokala marknader med stöd av global expertis. Som tekniska experter och strategiska rådgivare har vi tillgång till ingenjörer, tekniker, naturvetare, planerare, utredare och miljöspecialister liksom professionella projektörer, konstruktörer och projektledare. Vi erbjuder hållbara lösningar inom Hus & Industri, Transport & Infrastruktur och Miljö & Energi. Med drygt 39 000 medarbetare på 500 kontor i 40 länder medverkar vi till en hållbar samhällsutveckling. I Sverige har vi omkring 4 000 medarbetare. [www.wsp.com](http://www.wsp.com)

### WSP Sverige AB

121 88 Stockholm-Globen  
Besök: Arenavägen 7

T: +46 10 7225000  
Org nr: 556057-4880  
Styrelsens säte: Stockholm  
[wsp.com](http://www.wsp.com)

